

FN's konvention om Barnets Rettigheder

Danmarks tredje rapport til FN's Børnekomité om de foranstaltninger, der er truffet for at virkeliggøre de rettigheder, der er anerkendt i FN-konventionen af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder.

August 2003

Danmarks 3. rapport til FN's børnekomité

Indholdsfortegnelse

I. Introduktion.....	7
I.A. Rapportens opbygning.....	7
I.B. Grønland og Færøerne.....	8
II. Generelle gennemførelsesforanstaltninger (artikel 4, 42 og 44(6)).....	8
II.A. Ratifikation af valgfrie protokoller.....	8
II.A.1. Protokol af 25. maj 2000 om inddragelse af børn i væbnede konflikter.....	8
II.A.2. Tillægsprotokol vedrørende handel med børn, børneprostitution og børnepornografi.....	8
II.B. Foranstaltninger til gennemførelse af konventionens bestemmelser (artikel 4).....	8
II.B.1. Inkorporering af konventionens bestemmelser i dansk lovgivning.....	8
II.B.2. Danmarks erklæring vedrørende konventionens artikel 40, stk. 2, (b), (v).....	10
II.B.3. International bistand og udviklingsarbejde.....	10
II.C. Udbredelse af kendskabet til konventionen (artikel 41 og 42).....	11
II.D. Udarbejdelse af rapporter til FN's Børnekomité (artikel 44).....	12
II.E. Børnekomitéens bemærkninger (artikel 44).....	12
III. Definitionen af et barn (artikel 1).....	19
III.A.1. Samtykke til behandling.....	19
III.A.2. Adgang til at påtage sig arbejde.....	19
III.A.3. Adgang til alkohol.....	20
IV. Generelle principper (artikel 2, 3, 6 og 12).....	20
IV.A. Ikke diskriminering (artikel 2).....	20
IV.B. Barnets tarv skal komme i første række (artikel 3).....	21
IV.B.1. Varetagelse af barnets tarv inden for strafferetsplejen.....	21
IV.B.2. Varetagelse af barnets tarv inden for familieretten.....	21
IV.B.3. Varetagelse af barnets tarv på det sociale område.....	23
IV.B.4. Behandlingen af sager vedrørende uledsagede mindreårige asylansøgere.....	23
IV.C. Barnets ret til livet (artikel 6).....	23
IV.D. Respekt for barnets mening (artikel 12).....	24
IV.D.1. Respekt for barnets mening i spørgsmål om forældremyndighed og samvær.....	24
IV.D.2. Respekt for barnets mening i spørgsmål om adoption.....	24
IV.D.3. Respekt for barnets mening ved meddelelse af dansk indfødsret.....	25
IV.D.4. Respekt for barnets mening ved udpegelse af repræsentanter for mindreårige uledsagede asylansøgere.....	25
IV.D.5. Respekt for barnets mening i sager om særlig støtte efter lov om social service....	25
IV.D.6. Respekt for barnets mening i faderskabssager.....	26
V. Civile og politiske rettigheder (artikel 7, 8, 13 – 17, og 37 (a)).....	26
V.A. Barnets ret til identitet, herunder statsborgerskab, navn og familieforhold (artikel 7)....	27
V.B. Barnets ret til at bevare identitet, herunder statsborgerskab, navn og familieforhold (artikel 8).....	28
V.C. Ytringsfrihed (artikel 13).....	28
V.C.1. Opfølgning på Børnetopmøde.....	28
V.C.2. Ungdomsparlament 2003.....	29
V.D. Barnets ret til tankefrihed, samvittigheds- og religionsfrihed (artikel 14).....	29
V.E. Barnets ret til foreningsfrihed (artikel 15).....	29
V.F. Barnets ret til privat- og familieliv (artikel 16).....	29

V.F.1. Samvær og kontakt under en anbringelse	29
V.F.2. Samvær og kontakt med andre end forældrene	30
V.F.3. Undersøgelse af samværspraksis	30
V.G. Barnets adgang til information (artikel 17).....	31
V.H. Barnets ret til beskyttelse mod tortur og anden nedværdigende behandling (artikel 37 (a))	31
VI. Retten til et familieliv samt alternative opfostringsmuligheder (artikel 5, 18(1) og (2), 9 – 11, 19 – 21, 25, 27(4) og 39).....	32
VI.A. Respekt for de rettigheder og pligter som barnets forældre har (artikel 5)	33
VI.A.1. Samarbejde mellem statsamter og kommuner	34
VI.B. Forældrenes ansvar samt bistand til forældrene (artikel 18 (1) og (2)).....	34
VI.B.1. Børnesagkyndig rådgivning	35
VI.B.2. Konfliktmægling.....	35
VI.B.3. Barselorlov og forældreorlov	36
VI.B.4. Børnepasningsorlov	36
VI.B.5. Forældreuddannelse for nytilkomne udlændinge	36
VI.C. Adskillelse af barn og forældre (artikel 9).....	37
VI.C.1. Undersøgelser	37
VI.C.2. Handleplaner	40
VI.C.3. Statistik vedrørende anbringelser uden for hjemmet	41
VI.C.4. Særligt om anbringelse af psykisk skrøbelige børn og unge.....	44
VI.C.5. Kvalitetsforbedringer på særlig støtte området	44
VI.D. Familiesammenføring (artikel 10).....	45
VI.E. Børnebortførelse mv. (artikel 11)	46
VI.E.1. Lovgivningsmæssige tiltag over for børnebortførelser fra Danmark til udlandet	47
VI.E.2. Administrative tiltag over for børnebortførelser fra Danmark til udlandet.....	48
VI.E.3. Nedsættelse af et udvalg vedrørende bortførelser fra udlandet til Danmark.....	49
VI.F. Beskyttelse af barnet mod fysisk eller psykisk vold, misbrug mv. (artikel 19)	49
VI.F.1. Beskyttelse af barnet mod fysisk eller psykisk vold begået af voksne, herunder forældre.....	49
VI.F.2. Beskyttelse af barnet mod fysisk eller psykisk vold begået af andre børn i form af mobning	50
VI.G. Plejeanbringelse mv. (artikel 20)	50
VI.G.1. Hjemgivelse og ophør af anbringelsen	51
VI.H. Adoption (artikel 21)	51
VI.H.1. Adoptionsforberedende kurser	51
VI.H.2. Forbud mod vederlag	52
VI.H.3. Bilateral aftale med Vietnam	52
VI.H.4. En dansk definition af Post Adoption Services	53
VI.I. Løbende vurdering af afgørelser om anbringelser (artikel 25).....	53
VI.J. Underholdsbidrag (artikel 27(4)).....	54
VI.J.1. Udlæg, indbetaling og inddrivelse af bidrag	55
VI.K. Fysisk og psykisk helbredelse og resocialisering (artikel 39)	55
VII. Sundhed og velfærd (artikel 18(3), 23, 24, 25, 26, 27(1) og (3)).....	55
VII.A. Fysisk og psykisk handicappede børn (artikel 23).....	55
VII.A.1. Handicappede børn i dagtilbud	56
VII.A.2. Tabt arbejdsfortjeneste og merudgiftsydelse	56
VII.A.3. Handicappede børn i undervisningen.....	57

VII.B. Barnets sundhedstilstand (artikel 24)	58
VII.B.1. Unge og alkohol	58
VII.B.2. Bekæmpelse af rygning blandt børn og unge.....	58
VII.B.3. Forbedring af børnenes fysiske aktivitet.....	58
VII.B.4. Forebyggelse og behandling af spiseforstyrrelser	59
VII.B.5. Psykisk svage børn	59
VII.B.6. Svær overvægt.....	60
VII.B.7. Særligt vedrørende forholdsregler med henblik på afskaffelse af traditionsbundne ritualer, der er skadelige for børns sundhed	60
VII.C. Social sikkerhed (artikel 26).....	61
VII.C.1. Udsatte unges uddannelses- og arbejdsmarkedsmæssige integration	62
VII.D. Barnets ret til omsorgsforanstaltninger (artikel 18 (3)).....	63
VII.D.1. Tilskud til privat børnepasning	63
VII.D.2. Tilskud til pasning af egne børn.....	63
VII.D.3. Dagtilbuddenes formål	64
VII.D.4. Optagelsesregler	64
VII.D.5. Forældrebestyrelser	64
VII.D.6. Forældrebetaling	65
VII.D.7. Kvalitet i dagtilbud.....	65
VII.D.8. Tosprogede børn i dagtilbud	65
VII.D.9. Madordninger.....	66
VII.D.10. Klubtilbud	66
VII.D.11. Antallet af pladser i dagtilbud	66
VII.D.12. Pasningsgaranti	67
VII.E. Retten til en rimelig levestandard (artikel 27 (1) og (3)).....	69
VIII. Uddannelse, fritid og kulturelle aktiviteter (artikel 28, 29 og 31)	69
VIII.A. Barnets ret til uddannelse (artikel 28).....	69
VIII.A.1. Integration af udlændinge i uddannelsessystemet	70
VIII.B. Formålet med uddannelsen (artikel 29).....	71
VIII.C. Fritid og kulturelle aktiviteter (artikel 31).....	71
IX. Specielle beskyttelsesforanstaltninger (artikel 22, 30, 32 – 35, 37(b)–(d), 38 og 40).....	72
IX.A. Flygtningebørn (artikel 22).....	72
IX.B. Beskyttelse mod økonomisk udnyttelse (artikel 32)	76
Alder	76
IX.B.1. Arbejdsulykker og arbejdsrelaterede lidelser	77
IX.B.2. Arbejdstilsynets aktiviteter.....	79
IX.C. Beskyttelse mod ulovlig brug af narkotika mv. (artikel 33)	80
IX.D. Beskyttelse mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug (artikel 34)	81
IX.D.1. Gældende ret	81
IX.D.2. Lovgivningsmæssige tiltag.	84
IX.D.3. Handlingsplan til bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn.....	86
IX.D.4. Seksuelle overgreb mod børn inden for idrætten	86
IX.D.5. Statistik vedrørende seksuelle overgreb	87
IX.D.6. Den tværministerielle arbejdsgruppes redegørelse af juli 2000.....	88
IX.E. Beskyttelse mod bortførelse, salg mv. (artikel 35).....	89
IX.E.1. Lovgivningsmæssige tiltag.....	90
IX.F. Beskyttelse af barnet i forbindelse med væbnede konflikter (artikel 38)	90
IX.G. Børn i strafferetsplejen (artikel 37 (b)–(d) og 40).....	90

IX.G.1. Frihedsberøvelse af børn inden for strafferetsplejen	91
IX.G.2. Idømmelse af straf for børn.....	97
IX.G.3. Forebyggelse af kriminalitet blandt unge udlændinge	98
IX.G.4. Resocialisering af unge seksuelle krænkeres.....	98
IX.H. Børn blandt etniske minoriteter (artikel 30)	99
IX.H.1. Modersmålsundervisning.....	99
IX.H.2. De etniske minoriteter og politiet.....	99
IX.H.3. Ernæringsmæssig vejledning	100
IX.H.4. Børn fra etniske minoriteter i dagtilbud.....	100
IX.H.5. Anbringelse af børn og unge fra etniske minoriteter.....	100
X. Grønland	100
X.A. Generelle gennemførelsesforanstaltninger (artikel 4, 42 og 44(6))	101
X.A.1. Grønlands tiltrædelse af FN-konventionen om barnets rettigheder.....	101
X.A.2. Foranstaltninger til gennemførelse af konventionens bestemmelser (artikel 4).....	101
X.A.3. Udbredelse af kendskab til konventionen (artikel 41 og 42)	102
X.A.4. Udarbejdelse af rapporter til FN's Børnekomité (artikel 44)	102
X.B. Definitionen af et barn (artikel 1)	103
X.B.1. Samtykke til medicinsk behandling og videregivelse af patientoplysninger	103
X.B.2. Skolealderens afslutning.....	103
X.B.3. Adgang til ansættelse, herunder med henblik på del- eller fuldtidsarbejde samt farligt arbejde	103
X.B.4. Ægteskab	103
X.B.5. Frivillig hvervning til de militære styrker	103
X.B.6. Minimumsalder for samtykke til seksuelt samkvem	104
X.B.7. Kriminel lavalder	104
X.B.8. Ændring af identitet	104
X.B.9. Samtykke til adoption	104
X.B.10. Myndighedsalder.....	104
X.B.11. Afgørelse om forældremyndighed eller samvær	104
X.B.12. Formueretlig handleevne.....	104
X.B.13. Foreningsdannelse.....	104
X.B.14. Religionsfrihed.....	105
X.B.15. Salg af alkohol og tobak.....	105
X.B.16. Idømmelse af fængselsstraf og frihedsberøvelse i øvrigt.....	105
X.B.17. Behandling af mindreårige asylansøgere	105
X.B.18. Sagsrejsning ved offentlig myndighed.....	105
X.C. Generelle principper (artikel 2, 3, 6 og 12).....	105
X.C.1. Ikke diskriminering (artikel 2).....	105
X.C.2. Barnets tarv skal komme i første række (artikel 3).....	107
X.C.3. Barnets ret til livet (artikel 6)	108
X.C.4. Respekt for barnets mening (artikel 12).....	111
X.D. Civile og politiske rettigheder (artikel 7, 8, 13 – 17, og 37(a)).....	112
X.D.1. Barnets ret til identitet, herunder statsborgerskab, navn og familieforhold (artikel 7)	112
X.D.2. Barnets ret til at bevare identitet, herunder statsborgerskab, navn og familieforhold (artikel 8)	112
X.D.3. Ytringsfrihed (artikel 13)	112
X.D.4. Barnets ret til tankefrihed, samvittigheds- og religionsfrihed (artikel 14).....	112

X.D.5. Barnets ret til foreningsfrihed (artikel 15)	112
X.D.6. Barnets ret til privat- og familieliv (artikel 16)	113
X.D.7. Barnets adgang til information (artikel 17)	113
X.D.8. Barnets ret til beskyttelse mod tortur eller anden nedværdigende behandling (artikel 37(a))	113
X.E. Retten til et familieliv samt alternative opfostringsmuligheder (artikel 5, 9 – 11, 19 – 21, 25, 27(4) og 39)	114
X.E.1. Respekt for de rettigheder og pligter som barnets forældre har (artikel 5)	114
X.E.2. Adskillelse af barn og forældre (artikel 9)	115
X.E.3. Familiesammenføring(artikel 10)	115
X.E.4. Børnebortførelse mv. (artikel 11)	115
X.E.5. Forældreansvar samt bistand til forældrene (artikel 18 (1) og (2))	115
X.E.6. Beskyttelse af barnet mod fysisk eller psykisk vold, misbrug mv. (artikel 19)	116
X.E.7. Plejeanbringelse mv. (artikel 20)	116
X.E.8. Adoption (artikel 21)	118
X.E.9. Løbende vurderinger af afgørelser om anbringelser (artikel 25)	119
X.E.10. Underholdsbidrag (artikel 27(4))	120
X.E.11. Fysisk og psykisk helbredelse og resocialisering (artikel 39)	120
X.F. Sundhed og velfærd (artikel 18(3), 23 – 26, 27(1) og (3))	120
X.F.1. Fysisk og psykisk handicappede børn (artikel 23)	121
X.F.2. Barnets sundhedstilstand (artikel 24)	122
X.F.3. Social sikkerhed (artikel 26)	128
X.F.4. Barnets ret til omsorgsforanstaltninger (artikel 18(3))	128
X.F.5. Retten til rimelig levestandard (artikel 27 (1) og (3))	130
X.G. Uddannelse, fritid og kulturelle aktiviteter (artikel 28, 29 og 31)	133
X.G.1. Barnets ret til uddannelse (artikel 28)	133
X.G.2. Formålet med uddannelsen (artikel 29)	135
X.G.3. Fritid og kulturelle aktiviteter (artikel 31)	136
X.H. Specielle beskyttelsesforanstaltninger (artikel 22, 30, 32 – 35, 37 – 38 og 40)	136
X.H.1. Flygtningebørn (artikel 22)	136
X.H.2. Beskyttelse mod økonomisk udnyttelse (artikel 32)	136
X.H.3. Beskyttelse mod ulovlig brug af narkotika mv. (artikel 33)	137
X.H.4. Beskyttelse mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug (artikel 34)	138
X.H.5. Beskyttelse mod bortførelse, salg mv. (artikel 35)	140
X.H.6. Beskyttelse af barnet i forbindelse med væbnede konflikter (artikel 38)	140
X.H.7. Børn i strafferetsplejen (artikel 37 (b)–(d) og 40)	140
X.H.8. Artikel 30 – Børns ret til egen kultur, egen religion og eget sprog	141
XI. Bilagsfortegnelse	141

I. Introduktion

Danmark ratificerede i juli 1991 FN-konventionen om Barnets Rettigheder. Ved ratifikationen forpligter deltagerlandene sig til at indrette de nationale retsregler og administrativ praksis i overensstemmelse med konventionen.

Ifølge konventionens artikel 44 skal deltagerstaterne hvert femte år afgive beretning til FN's Komité for Barnets Rettigheder om de foranstaltninger, de har truffet for at virkeliggøre de rettigheder, der er anerkendt i konventionen, og om de fremskridt, der er gjort med hensyn til nydelsen af disse rettigheder. Danmarks to første sådanne periodiske rapporter blev afgivet i 1993 og 1998. Dette er Danmarks 3. periodiske rapport i henhold til konventionens artikel 44.

I.A. Rapportens opbygning

Ved udarbejdelsen og struktureringen af rapporten er det tilstræbt så vidt muligt at følge FN's generelle retningslinier vedrørende form og indhold af periodiske rapporter, der afgives af deltagerstaterne i henhold til konventionens artikel 44 (1) litra b (dok. CRC/C/58). I overskrifterne til de enkelte afsnit henvises der derfor tillige til de bestemmelser i konventionen, som det pågældende afsnit vedrører.

Der er i henhold til de nævnte retningslinier i videst muligt omfang henvist til de oplysninger, der allerede fremgår af Danmarks to tidligere periodiske rapporter fra 1993 og 1998, og som ikke er undergået ændringer i rapporteringsperioden.

Formålet med rapporten er således navnlig at give et overblik over de foranstaltninger, der i rapporteringsperioden er gennemført med henblik på at forbedre børns levevilkår i Danmark, ligesom rapporten inddrager relevant statistisk materiale og andre faktuelle oplysninger af betydning for konventionens praktiske gennemførelse her i landet.

Rapporten omfatter som udgangspunkt perioden 1998 – 2002, idet beskrivelsen af gældende lovgivning dog er ajourført frem til udgangen af marts 2003. Hvor det har været muligt, er der endvidere redegjort for senere vedtagne lovgivning samt fremtidige tiltag, hvis endelige udfald f.eks. beror på vedtagelsen af et lovforslag eller afslutningen af en undersøgelse, men som ikke desto mindre skønnes at kunne tjene til belysning af de aktuelle politiske tendenser på et givent område.

Om fremgangsmåden ved rapportens udarbejdelse henvises der til afsnit II.D.

I.B. Grønland og Færøerne

FN-konventionen om Barnets Rettigheder gælder også for Grønland og Færøerne. Rapporten behandler derfor også børns forhold i Grønland, mens et tilsvarende afsnit vedrørende Færøerne er under udarbejdelse og snarest muligt vil blive sendt til Børnekomitéen og offentliggjort på Justitsministeriets hjemmeside.

Med henblik på at sikre en sammenhængende skildring af de særlige lovgivningsmæssige, administrative og praktiske forhold, der i denne som i andre sammenhænge gør sig gældende i Grønland, er rapportens behandling heraf udskilt til særskilt behandling i afsnit X. Dette afsnit, der i lighed med den øvrige rapport tager udgangspunkt i de ovennævnte retningslinier for udarbejdelse af periodiske rapporter, bygger på bidrag fra det grønlandske hjemmestyre.

For så vidt angår udarbejdelsen af det grønlandske bidrag, henvises der i øvrigt til rapportens afsnit X.A.4.

II. Generelle gennemførelsesforanstaltninger (artikel 4, 42 og 44(6))

I dette afsnit behandles de overordnede foranstaltninger, der i rapporteringsperiodens løb er truffet med særligt henblik på gennemførelsen af FN-konventionen om Barnets Rettigheder, eller som er truffet i tilknytning hertil.

II.A. Ratifikation af valgfrie protokoller

II.A.1. Protokol af 25. maj 2000 om inddragelse af børn i væbnede konflikter

Danmark har den 27. august 2002 ratificeret den første tillægsprotokol til Børnekonventionen vedrørende deltagelse i væbnede konflikter.

II.A.2. Tillægsprotokol vedrørende handel med børn, børneprostitution og børnepornografi

Danmark har undertegnet, men endnu ikke ratificeret den anden tillægsprotokol til Børnekonventionen vedrørende handel med børn, børneprostitution og børnepornografi. Som oplyst i afsnit IX.D.2 har man ved vedtagelsen af lov nr. 288 af 2. april 2003 om ændring af straffeloven, adoptionsloven og retsplejeloven (om børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn og gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn mv.) tilvejebragt det lovgivningsmæssige grundlag for en ratifikation af tillægsprotokollen, og ratifikationsproceduren er iværksat.

II.B. Foranstaltninger til gennemførelse af konventionens bestemmelser (artikel 4)

II.B.1. Inkorporering af konventionens bestemmelser i dansk lovgivning

Regeringen kan oplyse, at Inkorporeringsudvalget, som blev nedsat den 9. juli 1999 af Justitsministeriet for at undersøge fordele og ulemper ved en inkorporering af de generelle menneskeret-

tighedskonventioner i dansk lovgivning, har afsluttet sit arbejde i oktober 2001. Den 1. november 2001 afgav udvalget betænkning nr. 1407 om inkorporering af menneskerettighedskonventioner i dansk ret. Udvalget gennemgår 6 grundlæggende FN-konventioner om menneskerettigheder, herunder konventionen om barnets rettigheder.

Inkorporeringsudvalget fremhæver, at også konventioner, der ikke er særskilt gennemført i dansk ret, idet der er blevet konstateret normharmonisk, vil kunne påberåbes for og anvendes af danske domstole og andre retsmyndigheder. Også ikke-inkorporerede konventioner er således en relevant retskilde i dansk ret. Praksis viser, at dansk ret fortolkes og anvendes i lyset af FN-konventionerne om menneskerettigheder, herunder FN-konventionen om Barnets Rettigheder. Inkorporeringsudvalget henviser således bl.a. til 5 afgørelser, hvor sidstnævnte konvention er blevet påberåbt eller anvendt af domstolene.

Der er i inkorporeringsudvalget enighed om, at FN's konvention om barnets rettigheder må anses for "central" for beskyttelsen af menneskerettigheder ud fra principielle overvejelser samt det forhold, at konventionen har en meget stor international tilslutning. Udvalget har imidlertid ikke på nuværende tidspunkt kunnet anbefale, at konventionen om barnets rettigheder inkorporeres i dansk lovgivning. Dette skyldes, at en inkorporering i første omgang alene bør omfatte et begrænset antal konventioner af hensyn til at tilvejebringe et grundlag for at opnå gradvis erfaring med anvendelsen af de inkorporerede konventioner. I den forbindelse finder udvalget, at FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder med tilhørende protokoller, FN's konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination og FN's konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf bør tillægges størst prioritet.

Udvalget har bl.a. lagt vægt på, at der ikke på nuværende tidspunkt er oprettet en individuel klageadgang i henhold til konventionen om barnets rettigheder, og at Børnekomitéen – efter udvalgets oplysninger – ikke hidtil har vedtaget generelle anbefalinger vedrørende materielle rettigheder i konventionen.

Inkorporeringsudvalget er opmærksom på, at disse forhold vil kunne ændre sig med tiden, således at der på et senere tidspunkt vil være et tilstrækkeligt grundlag for at inkorporere også denne konvention. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis der måtte blive etableret en individuel klageadgang, og hvis der i den forbindelse måtte udvikle sig en relevant praksis om fortolkning af konventionen. Også andre faktorer vil kunne føre til en ændret vurdering.

Et engelsksproget resumé af betænkningen er medtaget som bilag til denne rapport.

Regeringen har endnu ikke taget stilling til anbefalingerne i betænkningen.

II.B.2. Danmarks erklæring vedrørende konventionens artikel 40, stk. 2, (b), (v)

Idet der henvises til Danmarks 2. rapport, afsnit 5, kan det oplyses, at der fortsat ikke er taget endelig stilling til en gennemførelse af anbefalingerne i betænkning nr. 1352/1998 om bl.a. behandling af nævningsager ved byretterne. Dette afventer bl.a. udfaldet af de igangværende overvejelser om en reform af retskredsstrukturen i Danmark.

Det kan endvidere oplyses, at Retsplejerådet endnu ikke har behandlet spørgsmålet om begrænsning af adgangen til at anke byretsafgørelser i mindre straffesager, jf. Danmarks 2. rapport, afsnit 5.

II.B.3. International bistand og udviklingsarbejde

Den danske udviklingsbistand har fattigdomsbekæmpelse som sit hovedformål, og konkrete aktiviteter er i vidt omfang rettet mod de mest sårbare grupper, herunder børn. I den danske indsats for menneskerettigheder og demokrati indgår aktiviteter for særligt udsatte befolkningsgrupper, ikke mindst børn. Endvidere indgår hensynet til børns forhold og rettigheder i store dele af den øvrige internationale indsats via udviklingsbistanden.

Som led i det bilaterale udviklings samarbejde fører Danmark løbende dialog med de 15 programsamarbejdslande om tiltrædelse og efterlevelse af væsentlige internationale menneskerettighedskonventioner. 12 af disse lande har f.eks. nu tiltrådt ILO's Worst Forms of Child Labour Convention. Også gennem en række konkrete projekter bidrager Danmark til beskyttelsen af børns forhold og rettigheder i udviklingslandene. Som eksempel kan nævnes bevillingen på 97 mio. kr. i perioden 1979 – 2004 til forbedring af de sociale og økonomiske forhold for udsatte børnegrupper i byområder i Bangladesh, herunder arbejdende børn, gadebørn og børneprostituerede. Der ydes omfattende bistand til børn og unge gennem sektorprogrammerne for uddannelse og sundhed. Til illustration ydes der fra dansk side et beløb på 300 mio. kr. i perioden 1998 – 2004 med henblik på at højne undervisningsstandarden i Nepal.

Danmark yder også bistand til børn og unge gennem de private organisationer (NGO'er). I perioden 1998 – 2002 bevilgedes støtte på i alt 365 mio. kr. til 110 projekter, der retter sig mod børn og unge. I den bevilgede støtte indgår et beløb på 121,5 mio. kr. til en rammeaftale med Red Barnet for perioden 2001 – 2004 til gennemførelse af projekter for børn med udgangspunkt i en målsætning om at forbedre udsatte børns forhold og rettigheder. Globalt fordeler de af Udenrigsministeriets støttede projekter sig med 57 i Afrika, 31 i Asien og 20 i Latinamerika, hvortil kommer 2 interregionale projekter.

Også i den multilaterale udviklingsbistand er børns forhold og rettigheder prioriteret. Danmark yder årligt 6 mio. kr. til ILO's International Programme on the Elimination of Child Labour. Ind-

satserne knytter sig til ILO's konvention om de værste former for børnearbejde, mere specifikt til bekæmpelse af handel med børn (*Child Trafficking*). I 2002 ydede Danmark endvidere 180 mio. kr. til UNICEF's generelle budget og 39 mio. kr. til UNICEF's nødhjælpsarbejde. Herudover blev der i 2002 ydet ca. 11 mio. kr. til UNICEF's arbejde med bekæmpelse af hiv/aids og vold mod kvinder i Sydafrika, 10 mio. kr. til "Back-to-School"-programmet i Afghanistan samt en række mindre bevillinger fra danske ambassader i udviklingslandene. Endelig støtter man fra dansk side ansættelsen af en række multilaterale rådgivere, herunder junior professional officers (JPOs). I en årrække har man øremærket midler til en danskfinansieret rådgiver til UNICEF's afdeling for børnebeskyttelse (*Child Protection*) i New York.

Danmark støtter herudover UNICEF's arbejde gennem aktiv deltagelse i organisationens bestyrelsesmøder og gennem påvirkning af organisationen under de årlige forhandlinger mellem Danmark og UNICEF, hvor Danmark deltager på højt niveau. Hertil skal lægges det antal af uformelle kontakter, der finder sted, dels i margin af ovennævnte møder, dels i forbindelse med det konkrete bistandssamarbejde i udviklingslandene. Danmark har endvidere ydet støtte til UNICEF's sekretariatsfunktion for forberedelsen og gennemførelsen af FN's særlige samling for børn, der blev afholdt i maj 2002 og bl.a. resulterede i fastsættelsen af en række nye mål for begrænsning af børnearbejde.

II.C. Udbredelse af kendskabet til konventionen (artikel 41 og 42)

Der henvises til punkt 283 – 289 i Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998.

Som et led i markeringen af tiåret for vedtagelsen af FN-konventionen om Barnets rettigheder afholdte UNICEF Danmark og Socialministeriet i dagene 12. – 14. november 1999 et seminar, der var særlig rettet mod børn. Deltagerne omfattede børn i alderen 12 – 16 år fra Danmark, Norge og Sverige, herunder børn med etnisk oprindelse i andre lande såsom flygtningebørn fra Somalia og indvandrerbørn fra Tyrkiet. Formålet med seminaret var udover at markere tiåret for konventionen også at øge opmærksomheden om konventionens bestemmelser, høre børn og unges egen mening om børns rettigheder, give dem en mulighed for at diskutere emnet med andre børn og unge samt at inspirere og motivere dem til at arbejde videre med børns rettigheder lokalt og sætte dem i stand til selv at optræde som fortalere for børns rettigheder. I tilknytning hertil blev der udgivet en rapport med titlen: "Alle børn skal have det godt".

Udbredelse af kendskabet til konventionen er en kontinuerlig proces og har høj prioritet i Børnerådets arbejde. I denne sammenhæng udgiver Børnerådet publikationer og afholder konferencer. Med henblik på at udbrede kendskabet til konventionen i kommunerne har Børnerådet taget initiativ til et projekt, der er beskrevet i inspirationsbogen "Et skridt på vej – Om FN's Børnekonvention i kommunerne" (december 2000). Børnerådet har herudover udgivet bogen "Børnekon-

ventionen i Danmark” (november 2001).

Kendskabet til Børnekonventionen udbredes endvidere gennem skolernes undervisning, idet både Danmarks Lærerforening, Center for Menneskerettigheder og Mellemløbet Samvirke udgiver undervisningsmateriale på menneskerettighedsområdet, herunder vedrørende Børnekonventionen. Bekendtgørelserne om henholdsvis lærer- og pædagoguddannelserne er rammebekendtgørelser, hvilket bl.a. indebærer, at uddannelsernes konkrete indhold fastlægges lokalt. Der er dog næppe tvivl om, at generel information om internationale konventioner indgår i undervisningen. For tiden undersøger Børnerådet i samarbejde med et pædagogseminarium, hvordan arbejdet med konventionen kan styrkes i undervisningen.

II.D. Udarbejdelse af rapporter til FN's Børnekomité (artikel 44)

Danmarks 3. periodiske rapport til FN's Børnekomité er udarbejdet af Justitsministeriet med bidrag fra Beskæftigelsesministeriet, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Kulturministeriet, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, Socialministeriet, Udenrigsministeriet og Undervisningsministeriet. Endvidere har Grønlands hjemmestyre bidraget til rapportens afsnit X vedrørende Grønland, jf. ovenfor afsnit I.B.

Til brug for rapportens udarbejdelse er der endvidere indhentet bidrag og synspunkter fra en række ikke-statslige organisationer med særlig ekspertise på de områder, der har været genstand for rapportering. De således indhentede bidrag har efterfølgende været inddraget i ministeriernes udarbejdelse af disses egne bidrag.

Rapporten foreligger på dansk og engelsk, og afsnittene vedrørende Grønland vil tillige foreligge på grønlandsk.

II.E. Børnekomitéens bemærkninger (artikel 44)

Det fremgår af Børnekonventionens artikel 45 (d), at Børnekomitéen på grundlag af deltagerstaternes periodiske rapporter kan fremkomme med forslag og generelle anbefalinger. I det følgende behandles de forslag og anbefalinger, som Børnekomitéen fremkom med på baggrund af gennemgangen af Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998¹.

II.E.1.a. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 10 – 11, vedrørende specifikke oplysninger om børns forhold i Grønland og på Færøerne

FN-konventionen om Barnets Rettigheder gælder også for Grønland og Færøerne, og rapporten behandler derfor også børns forhold i disse landsdele, idet et afsnit vedrørende Færøerne endnu

¹ Committee on the Rights of the Child, Concluding Observations: Denmark, 10/07/2001.

er under udarbejdelse og vil blive sendt til Børnekomitéen snarest muligt, jf. nærmere herom afsnit I.B ovenfor.

II.E.1.b. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 12 – 13, vedrørende Danmarks forbehold til Børnekonventionens artikel 40, stk. 2, litra b (v)

Der henvises herom til afsnit II.B.2 ovenfor.

II.E.1.c. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 14 –15, vedrørende Børnekonventionens status i national ret

Der henvises herom til afsnit II.B.1.

II.E.1.d. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 16 –17, vedrørende Danmarks tiltrædelse af den internationale konvention om beskyttelse af vandrende arbejdstageres og deres familiemedlemmers rettigheder

Det kan oplyses, at Danmark ikke har undertegnet eller ratificeret den internationale konvention om beskyttelse af vandrende arbejdstageres og deres familiemedlemmers rettigheder, bl.a. fordi en række af konventionens bestemmelser synes at være uforenelige med den danske udlændingelov, og fordi visse af konventionens bestemmelser ville være vanskeligt forenelige med grundlæggende regler i dansk strafferet og retspleje. Det er således f.eks. ikke foreneligt med den danske retsplejelovs regler om genoptagelse af straffesager, når det i konventionens artikel 18, stk. 7, fastsættes, at en afgjort straffesag mod en vandrende arbejdstager ikke må kunne genoptages. Det er endvidere ikke foreneligt den danske straffelovs generelle principper om strafnedsættelsesgrunde, at der ifølge konventionens artikel 19, stk. 2, skal anvendes en særlig strafnedsættelsesregel i straffesager mod vandrende arbejdstagere.

II.E.1.e. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 18, vedrørende inddragelse af Børnekonventionen i politikker og ordninger på børneområdet samt udarbejdelsen af en omfattende børnestrategi baseret på Børnekonventionen

Det kan hertil oplyses, at regeringen i forbindelse med sin tiltræden i november måned 2002 besluttede at nedlægge Regeringens Børneudvalg samt det hermed parallelt fungerende embedsmandsudvalg kaldet Det Tværministerielle Børneudvalg.

Det tværministerielle samarbejde på børneområdet fortsætter naturligvis, men i en form, der i højere grad afspejler de konkret foreliggende opgaver. Som eksempel herpå kan nævnes arbejdet med at nedbryde negativ social arv og fremme social mobilitet i Danmark, hvorom regeringen har besluttet at nedsætte et ministerudvalg, som i juni 2003 vil fremlægge en langsigtet strategi på området.

Social arv forstås i denne sammenhæng meget bredt som den påvirkning af adfærd, viden, holdninger, livsværdier og handlekompetencer, der kan føres tilbage til opvækstfamilien og det sociale og kulturelle opvækstmiljø som sådant. Der tales hermed dels om påvirkninger i snæver forstand fra forældre til børn, dels om påvirkninger i bredere forstand i kraft af et bestemt opvækstmiljø. Regeringen har udover nedsættelsen af det nævnte ministerudvalg iværksat en række konkrete initiativer med henblik på umiddelbart at styrke indsatsen mod negativ social arv.

Der iværksættes således en indsats med henblik på at forbedre skolegangen på anbringelsessteder og etablere lektiehjælpsordninger i almindelige skoler, ligesom der etableres ”børnehuse”, som skal virke som professionelle netværk for børn i særligt udsatte familier, hvor børnene kan bo og samtidig bevare deres tilknytning til lokalområdet i tilfælde, hvor forældrene måtte være indlagt eller sidde i fængsel. I februar 2003 blev der endvidere bevilliget 140 millioner kr. til projekter for socialt udstødte og deres børn. Projekterne skal gavne hjemløse, stofmisbrugere, sindslidende, alkoholmisbrugere og prostituerede.

II.E.1.f. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 20 – 21, vedrørende dataindsamling og udviklingen af indikatorer på børneområdet

Danmarks Statistik har i samarbejde med Socialministeriet etableret en børnedatabase, som omfatter hele befolkningen og er organiseret med barnet som tællingsenhed. Det giver mulighed for at lave tværsnitsanalyser og forløbsanalyser, som specielt sigter på at belyse børns levevilkår. På baggrund af børnedatabasen og en række specialundersøgelser er der udarbejdet en statistisk opgørelse over børns levevilkår i Danmark. Socialministeriet har endvidere iværksat et projekt med henblik på udarbejdelse af en række indikatorer, herunder på dagtilbuds- og anbringelsesområdet.

Det kan endvidere oplyses, at Civilretsdirektoratet løbende indsamler oplysninger om samvær og børnesagkyndig rådgivning og udsender en årlig samlet statistikrapport. Statistikrapporterne for perioden 1997 – 2001 gav et samlet overblik over hovedlinierne i samværspraksis og den børnesagkyndige rådgivning i statsamtene. Rapporterne indeholder bl.a. oplysninger om, i hvilket omfang forældrene i samværssager opnåede hel eller delvis enighed om samværet, om sager om afslag på samvær, om høring af børn i samværssager og om omfanget af samværet. Endvidere indeholder rapporterne oplysninger om Civilretsdirektoratets afgørelser om samvær efter klage over statsamtets afgørelse.

For så vidt angår børnesagkyndig rådgivning – og siden 2001 også konfliktmægling – indeholder rapporterne navnlig oplysninger om, hvorvidt forældrene efter rådgivning eller konfliktmægling opnåede enighed om alle eller nogle af de spørgsmål, som rådgivningen eller konfliktmæglingen vedrørte, eller om forældrenes uenighed blev dæmpet.

På samværsområdet har direktoratet for 2002 indhentet nærmere oplysninger om statsamternes praksis i sager om fastsættelse af samvær imod bopælsforælders protest og om afslag på samvær. Endvidere gennemføres en selvstændig statistisk undersøgelse om høring af børn i samværssager.

Civilretsdirektoratet udarbejder endvidere statistik over sager på børnebortførelsesområdet efter Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige aspekter af internationale børnebortførelser, herunder over det samlede antal sager, samt hvor mange heraf der blev fremmet til afgørelse og med hvilket udfald.

Herudover sørger direktoratet for indlæggelse af danske domme om børnebortførelse på The International Abduction Database (INCADAT), som er oprettet i 2000 af Haagerkonferencens Permanente Bureau med det formål at offentlig- og tilgængeliggøre nationale domstoles afgørelser efter Haagerkonventionen om udlevering af børn.

Også på for adoptionsområdet foretages der løbende dataindsamling. Adoptionsnævnet indsamler oplysninger om alle internationale adoptioner af udenlandske børn og udsender årligt en samlet statistik. Herudover fører Civilretsdirektoratet optegnelse over alle udfærdigede adoptionsbevillinger. Efter udskillelsen af eventuelle personoplysninger kan disse optegnelser danne grundlag for udarbejdelsen af statistik, herunder om antallet af danske og udenlandske adoptioner.

II.E.1.g. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 22 – 23, vedrørende oprettelsen af en særlig klageinstans for børn

Det overvejes for tiden, hvorvidt der er behov for ændring af børns individuelle klagemuligheder, idet der dog endnu ikke er fundet anledning til at etablere en selvstændig klageinstans. Det hænger bl.a. sammen med, at der i Danmark er mange og gode omsorgsforanstaltninger, og at der er et veludviklet tilsyn med disse. Det er imidlertid vigtigt at overveje Børnekomiteens opfordring grundigt, og herunder vurdere hvordan børns klager i praksis bliver behandlet samt børns kendskab til deres klagemuligheder. Socialministeriet vil inddrage Børnerådet i et samarbejde til belysning af disse forhold. Ud fra disse forhold må det vurderes, om der er grundlag for at ændre på forholdene om børns individuelle klageadgang.

II.E.1.h. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 24 – 25, vedrørende udbredelse af FN-konventionen om Barnets Rettigheder

Der henvises herom til afsnit II.C ovenfor.

II.E.1.i. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 26 – 27, vedrørende indsatsen over

for reel diskriminering og fremmedhad over for børn af etniske minoriteter

Der henvises herom til afsnit IV.A samt IX.H.

II.E.1.j. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 28 – 29, vedrørende gennemførelsen af det generelle princip om barnets tarv

Der henvises herom til afsnit IV.B samt afsnit V.F.3, hvoraf det fremgår, at Justitsministeriet har iværksat en uvildig undersøgelse af regler og praksis på samværsområdet.

II.E.1.k. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 30–31, vedrørende barnets ret til at udtale sig og respekten for synspunkter fra børn under 12 år

Der henvises herom til afsnit IV.D.

II.E.1.l. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 32 – 33, vedrørende støtte for enlige forældre og familier, der tilhører en etnisk minoritet

Der henvises til afsnit VI.J vedrørende underholdsbidrag og overvejelserne om ændringer i reglerne herom samt afsnit VI.B.5 vedrørende forældreuddannelse for nytilkomne udlændinge.

II.E.1.m. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 34 og 35, vedrørende seksuelt misbrug af børn

Der henvises herom til afsnit IX.D.

For så vidt angår indsamling af data vedrørende seksuelle overgreb mod børn, kan det oplyses, at det tidligere ikke var muligt at opgøre det præcise antal anmeldelser vedrørende seksuelle overgreb på børn, idet det alene var muligt at opgøre antallet af anmeldelser, der vedrørte de bestemmelser, som direkte omhandler forbrydelser mod børn. Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg og politiet har imidlertid besluttet, at køn og alder på ofre for personfarlig kriminalitet som f.eks. vold og sædelighedsforbrydelser fra og med 2001 skal indgå i den løbende kriminalstatistik. Denne tilføjelse til kriminalstatistikken er medvirkende til at give et bedre billede af, hvor mange politianmeldte seksuelle overgreb mod børn der er i Danmark.

II.E.1.n. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 36 og 37, vedrørende indsatsen i forhold til de fysiske og psykiske helbredsproblemer blandt unge

Der henvises herom til afsnit VII.B.

II.E.1.o. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 38 – 39, vedrørende mobning i skolen og beskyttelse af børn mod misbrug, herunder seksuelt misbrug, i daginstitutioner og andre institutioner

For så vidt angår bekæmpelse af mobning i skolerne, henvises der til afsnit VI.F.2.

Med henblik på at hindre personer, der er dømt for forbrydelser mod børn, i at finde arbejde i daginstitutioner og andre institutioner for børn blev der ved Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 218 af 27. marts 2001 om behandling af personoplysninger i Det Centrale Kriminalregister indført adgang til, at politiet efter begæring til brug for ansættelse eller beskæftigelse af personer, der som led i ansættelsen eller beskæftigelsen har en direkte kontakt med børn under 15 år, kan videregive oplysninger om, hvorvidt en person tidligere er dømt for seksuelt misbrug, herunder blufærdighedskrænkelser, af et barn under 15 år. Politiets videregivelse af oplysninger fra Kriminalregistret forudsætter skriftligt samtykke hertil fra den, oplysningerne angår.

Det kan endvidere oplyses, at der i den under afsnit IX.D.3 nævnte handlingsplan om bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn indgår overvejelser om en eventuel revision af Justitsministeriets cirkulære nr. 36 af 18. februar 1966 om indberetning af straffesager mod personer ansat under staten mv. Det pågældende cirkulære indeholder retningslinier for politiets indberetning om straffesager mod offentligt ansatte med henblik på, at Rigsadvokaten i tilfælde, hvor en straffesag kan være af betydning for ansættelsesforholdet, kan underrette ansættelsesmyndigheden om sagen. I forbindelse med handlingsplanen vil det blive overvejet, om der i cirkulæret bør være adgang til, at politiet eller anklagemyndigheden kan orientere private om straffesager, herunder hvorvidt en sådan videregivelse af oplysninger i det enkelte tilfælde må anses for berettiget i henhold til gældende regler om tavshedspligt.

II.E.1.p. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 40 – 41, vedrørende frihedsberøvelse af børn og unge.

Indsatsen over for kriminelle og kriminalitetstruede unge har i de seneste år været genstand for øget opmærksomhed. I efteråret 2000 kom det således frem, at kriminelle unge på grund af pladsmangel i de sociale institutioner måtte opholde sig i arresthuse, mens samfundets reaktion over for ungdomskriminalitet i andre tilfælde forekom utilstrækkelig. På denne baggrund blev der afsat midler til en fremskyndet og forstærket udbygning af såvel sikrede som åbne døgnpladser i socialt regi. Der blev endvidere taget skridt til udformningen af en særlig ungdomssanktion, hvormed retten får mulighed for at fastsætte rammer for et toårigt struktureret socialpædagogisk forløb, der skal forbedre den unges mulighed for i fremtiden at begå sig i samfundet uden kriminalitet, jf. herom nærmere afsnit IX.G.2.

II.E.1.q. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 42 – 43, vedrørende indsatsen mod børnepornografi

Ved lov nr. 441 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Forældelse, styrket indsats mod seksuelt misbrug af børn og unge samt IT-efterforskning) blev indsatsen mod seksuelt misbrug af børn og unge styrket. Der henvises herom til afsnit IX.D.1.

For så vidt angår indsatsen over for børnepornografi, bemærkes det endvidere, at 14 polititjenestemænd har gennemgået en særlig uddannelse som IT-efterforskere, som sætter dem i stand til at efterforske bl.a. internetrelateret kriminalitet som børnepornografi, hacking og svig i forbindelse med e-handel. IT-efterforskerne er placeret i flere politikredse og hos Rigspolitechefen. Det er forudsat, at de særligt uddannede polititjenestemænd skal have IT-efterforskning som deres helt primære arbejdsopgave, og at de ved behov kan assistere med IT-relateret efterforskning i alle landets politikredse. Rigspolitechefen har over for Justitsministeret tilkendegivet, at der til stadighed vil være et antal specialuddannede polititjenestemænd til rådighed til efterforskning af sager om seksuelt misbrug af børn.

Endelig bemærkes det, at afhøring af børn i sædelighedssager siden december 2001 er blevet foretaget af særligt uddannede afhørere. De pågældende polititjenestemænd har erfaring i afhøring af børn og skal løbende gennemgå særlige kurser om afhøring af børn i sædelighedssager. På den måde sikres det, at de pågældende har den særlige og nødvendige indsigt og erfaring i at afhøre børn, som kan have afgørende betydning for forløbet af en afhøring og for barnets oplevelse heraf.

II.E.1.r. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 43, vedrørende pleje og rehabilitering af børn, der har været udsat for misbrug eller udnyttelse

Der henvises herom til afsnit VI.K.

II.E.1.s. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 44 – 45, vedrørende støtte til kriminelle og andre utilpassede unge samt støtte til disses familier

De hidtidige erfaringer med beskæftigelsesmæssige initiativer henvendt til udsatte unge er blevet indsamlet og videreformidlet sammen med tilsvarende erfaringer fra familiekurser henvendt til forældre med opdragelsesmæssige vanskeligheder. I øvrigt vil der i arbejdet med de 12–15-årige i videre udstrækning blive gjort brug af konflikthåndtering og konfliktråd. Der er endvidere fulgt op på kommunernes forpligtelse til hurtigst muligt at udarbejde en handleplan, når en ung har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet. Om sådanne handleplaner henvises der til afsnit VI.C.2.

II.E.1.t. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 46 – 47, vedrørende ratifikation af de to tillægsprotokoller til Børnekonventionen

Der henvises herom til afsnit II.A.

II.E.1.u. Ad komitéens konkluderende bemærkninger, afsnit 48, vedrørende udbredelse af rapporter til Børnekomitéen

Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, der foreligger på dansk og engelsk, blev i forbindelse

med offentliggørelsen tilsendt Folketingets Retsudvalg med henblik på at lade den indgå i den almindelige politiske debat, ligesom den blev gjort offentligt tilgængelig via Internettet. Også Danmarks 3. periodiske rapport vil blive tilsendt Folketingets Retsudvalg ved offentliggørelse, ligesom den vil kunne findes på Internettet og vil blive tilsendt de ikke-statslige organisationer, der som nævnt i afsnit II.D er fremkommet med bidrag og synspunkter til brug for dens udarbejdelse.

III. Definitionen af et barn (artikel 1)

Efter artikel 1 i FN-konventionen om Barnets Rettigheder omfatter konventionens forståelse af et barn som udgangspunkt enhver person under 18 år. På linie hermed indeholder dansk lovgivning en række bestemmelser, der i forskellige sammenhænge fastsætter aldersmæssige grænser for, hvilke personer der har behov for den særlige beskyttelse og omsorg, som må anses for at tilkomme et barn. Der henvises herom til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit III, idet der i løbet af rapporteringsperioden dog er indtrådt visse lovgivningsmæssige ændringer på en række områder, som omtales i det følgende.

III.A.1. Samtykke til behandling

I henhold til lov nr. 482 af 1. juli 1998 om patienters retsstilling kan patienter, der er fyldt 15 år selv give informeret samtykke til behandling. Forældremyndighedens indehaver skal dog have de samme oplysninger og i øvrigt inddrages i den mindreåriges stillingtagen. Denne selvstændige stillingtagen gælder dog kun i de tilfælde, hvor en patient på 15 år er i stand til at forstå konsekvenserne af sin stillingtagen. Hvis dette ikke er tilfældet, skal forældremyndighedsindehaveren – for at tilgodese barnets interesser – give samtykke.

For børn under 15 år er det forældremyndighedsindehaveren, der skal give samtykke til behandling. Barnet skal imidlertid inddrages mest muligt i beslutningsproceduren vedrørende dets egne forhold, alt afpasset efter deres modenhed og situationen i øvrigt. Reglerne om patientbehandling tilstræber således en balance mellem barnets selvbestemmelsesret og forældrenes omsorgspligt.

For så vidt angår klage til Patientklagenævnet over behandling, følger disse bestemmelser reglerne i lov om patienters retsstilling, således at et barn, der er fyldt 15 år, selv kan indgive klage. I de øvrige tilfælde følges dansk rets almindelige principper om forældres pligt til at tilgodese barnets interesser.

III.A.2. Adgang til at påtage sig arbejde

Den 22. juni 1996 trådte lov nr. 458 af 12. juni 1996 om ændring af lov om arbejdsmiljø (unges arbejde) i kraft, hvorved den almindelige grænse for, hvornår unge kan påtage sig erhvervs-mæssigt arbejde, blev hævet fra 10 til 13 år, jf. herom afsnit IX.B. Der henvises endvidere til afsnit

IX.D.1 vedrørende udvidelsen af det strafbare område for brug af unge i forbindelse med pornografisk optræden, der bl.a. bidrager til gennemførelsen af ILO-konvention nr. 182 af 1999 om forbud mod og omgående indsats til afskaffelse af de værste former for børnearbejde.

III.A.3. Adgang til alkohol

Ved lov nr. 411 af 26. juni 1998 om ændring af lov om foranstaltninger mod alkoholmisbrug (Forbud mod butikssalg af alkohol til børn under 15 år), blev det med virkning fra den 1. juli 1998 forbudt at sælge alkoholholdige drikkevarer til børn under 15 år fra butikker, hvor der foregår detailsalg. Der henvises endvidere til afsnit VII.B.1

IV. Generelle principper (artikel 2, 3, 6 og 12)

FN-konventionen om Barnets rettigheder indeholder en række generelle principper, der bør iagttages i alle forhold vedrørende barnet, herunder princippet om ikke-diskriminering, princippet om barnets tarv, barnets ret til livet og princippet om respekt for barnets mening. Der er i rapporteringsperiodens løb gennemført en række foranstaltninger med henblik på yderligere at udbygge disse generelle princippers stilling i dansk lovgivning.

IV.A. Ikke diskriminering (artikel 2)

Der henvises til Danmarks 1. rapport, afsnit IV(a). For så vidt angår ligebehandling af fysisk og psykisk handicappede børn, henvises der endvidere til nærværende rapport's afsnit VII.A. Det kan endvidere oplyses, at regeringen i januar måned 2003 har fremsat et forslag til lov om etnisk ligebehandling. Lovforslaget har til formål at styrke beskyttelsen mod forskelsbehandling og at fremme ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse. Lovforslaget blev vedtaget af Folketinget den 20. maj 2003.

Lov om etnisk ligebehandling indeholder for det første et forbud mod direkte og indirekte forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse samt et forbud mod chikane og instruktion om at forskelsbehandle. Med henblik på en effektiv gennemførelse af princippet om ligebehandling indeholder loven for det andet bestemmelser om delt bevisbyrde og forbud mod represalier. Princippet om delt bevisbyrde indebærer således, at bevisbyrden påhviler modparten, når der påvises faktiske omstændigheder, som giver anledning til at formode, at der er udøvet direkte eller indirekte forskelsbehandling.

Der indføres endvidere en adgang til godtgørelse, idet enhver overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling og af forbuddet mod represalier som udgangspunkt indebærer, at der skal tilkendes en økonomisk godtgørelse til den, der har været udsat for forskelsbehandling. Endelig kan Institut for Menneskerettigheder behandle klager over overtrædelse af forbuddet mod forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse og over overtrædelse af forbuddet mod

repressalier, idet instituttet kan give udtryk for sin opfattelse af, om der i enkeltsager er sket en overtrædelse heraf. Instituttet kan i sådanne sager henstille, at der meddeles fri proces. Enhver fysisk person er beskyttet af lovens forbud mod forskelsbehandling, herunder børn og unge. Lov om etnisk ligebehandling trådte i kraft den 1. juli 2003.

Som opfølgning på FN's Verdenskonference mod Racisme, der blev afholdt i Sydafrika i september 2001, og i hvis slutdokument staterne opfordres til at etablere og gennemføre nationale politikker og handlingsplaner til bekæmpelse af racisme, vil regeringen endvidere fremlægge en handlingsplan til fremme af ligebehandling, mangfoldighed og bekæmpelse af racisme. Handlingsplanen har til formål at følge op på og supplere den eksisterende lovgivning om forbud mod forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse.

Med hensyn til den almindelige strafferetlige beskyttelse mod racistiske ytringer henvises der til Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 17 – 18. Det kan endvidere oplyses, at der i perioden fra 1995 til marts 2003 i alt er rejst tiltale i 38 sager for overtrædelse af straffelovens § 266 b, hvoraf 23 sager er endt med domfældelse og 6 sager med frifindelse. 8 sager er ikke endeligt afgjort, og 1 sag er oversendt til behandling i et andet land. I 32 sager er påtale opgivet. Det er forekommet i praksis, at de forurettede i sager om overtrædelse af § 266 b har været børn og unge.

IV.B. Barnets tarv skal komme i første række (artikel 3)

IV.B.1. Varetagelse af barnets tarv inden for strafferetsplejen

Princippet om barnets tarv er et generelt princip i dansk ret, og barnets tarv skal derfor varetages ved samtlige processer og foranstaltninger inden for den strafferetlige og straffeprocessretlige lovgivning. I forbindelse med politiets behandling af en straffesag, hvor et barn eller en ung er sigtet eller tiltalt, eller hvor barnet er den forurettede, skal hensynet til barnets tarv således altid vurderes, inden der iværksættes efterforskningsskridt såsom afhøring, videooptagelse og varetægtsfængsling. Også under domstolenes behandling af sager, hvor et barn eller en ung er indblandet, skal proceduren tilrettelægges, så der tages mest muligt hensyn til barnet eller den unge. Specielt vedrørende varetægtsfængsling, herunder i isolation, gælder der, som det fremgår af afsnit IX.G.1, meget detaljerede regler for, hvorledes barnets eller den unges tarv skal varetages.

IV.B.2. Varetagelse af barnets tarv inden for familieretten

Hensynet til barnets bedste har gennem en lang årrække været det grundlæggende princip bag lovgivningen på det familieretlige område i Danmark og udgør således det afgørende kriterium, når myndighederne træffer afgørelse i sager om forældremyndighed, samvær og adoption.

IV.B.2.a. Forældremyndighed

Efter vedtagelsen af børneloven, jf. nærmere herom afsnit V.A, har barnets forældre nu som udgangspunkt fælles forældremyndighed. Dette gælder ikke kun gifte forældre, men også ugifte forældre. Ugifte forældre får således automatisk fælles forældremyndighed, hvis de skriftligt erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet, jf. børnelovens regler herom sammenholdt med § 5 i lov om forældremyndighed og samvær.

Der henvises i øvrigt til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit VI(b), vedrørende reglerne om fælles forældremyndighed og fastlæggelsen af forældremyndigheden ved separation og skilsmisse. Efter en ændring af lov om forældremyndighed og samvær, der trådte i kraft den 1. januar 2002, fortsætter den fælles forældremyndighed imidlertid nu også efter separation eller skilsmisse, medmindre en af forældrene kræver den ophævet. Skal den fælles forældremyndighed ophøre, kan forældrene med statsamtets godkendelse aftale, hvem af dem der skal have forældremyndigheden alene, jf. § 9, stk. 1 i lov om forældremyndighed og samvær. Aftalen godkendes, medmindre den strider mod, hvad der er bedst for barnet. Er forældrene uenige, eller nægtes godkendelse af deres aftale, afgør retten særligt under hensyn til, hvad der er bedst for barnet, hvem af forældrene der skal have forældremyndigheden alene, jf. lovens § 9, stk. 2.

IV.B.2.b. Samvær

Det overordnede formål med reglerne om samvær er efter § 16 i lov om forældremyndighed og samvær at sikre barnets kontakt med den af forældrene, som barnet ikke bor sammen med. Lovens udgangspunkt er således, at det anses for bedst for barnet at have kontakt med begge forældre, hvorfor der som udgangspunkt vil blive fastsat samvær.

Kan forældrene ikke blive enige om samværet, træffer statsamtet efter lovens § 17 afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet og kan fastsætte de nødvendige bestemmelser i forbindelse hermed. Afgørelsen træffes efter, hvad der er bedst for barnet. Der tages især hensyn til barnets alder, barnets hidtidige forbindelse med ansøgeren og afstanden mellem forældrenes bopæle. Efter lovens § 17, stk. 2, kan statsamtet ændre en aftale eller afgørelse om samvær, hvis ændringen navnlig på grund af forandrede forhold er bedst for barnet. Endelig kan statsamtet efter lovens § 17, stk. 3, afslå at fastsætte samvær eller ophæve en aftale eller afgørelse om samvær, hvis det er påkrævet af hensyn til barnet.

IV.B.2.c. Adoption

Danmark er ved tiltrædelsen af Haagerkonventionen af 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner forpligtet til at sikre, at international adoption gennemføres i et samarbejde mellem myndighederne i modtagerstaten og i barnets oprindelsesstat, og til at opstille garantier for at sikre, at adoptionen finder sted til barnets bedste. Ved til-

trædelsen af konventionen af 1993 opfylder Danmark således de principper for adoption, som fremgår af FN's Børnekonvention, jf. artikel 21. For en nærmere beskrivelse af konkrete foranstaltninger inden for adoptionsområdet henvises der til afsnit VI.H.

IV.B.3. Varetagelse af barnets tarv på det sociale område

Ved en ændring af lov om social service, som trådte i kraft 1. januar 2001, blev det præciseret, at der ved anvendelse af lovens bestemmelser om særlig støtte til børn og unge, herunder anbringelse uden for hjemmet, skal lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste. Der skal herved lægges vægt på at give barnet eller den unge en stabil og god kontakt til den voksne samt kontinuitet i opvæksten, således at gentagne anbringelser og lignende brud på opvækstforløbet undgås. Hvis der er konflikt mellem forældrenes interesser og hensynet til barnets bedste, skal der efter bestemmelsens nye ordlyd lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste. Hensynet til, hvad der er bedst for barnet, vejer altså tungere end hensynet til forældrene.

For så vidt angår reglerne om særlig støtte til børn og unge, herunder anbringelse uden for hjemmet, henvises der i øvrigt til afsnittene IV.D.5, VI.A.1 og VI.G.

IV.B.4. Behandlingen af sager vedrørende uledsagede mindreårige asylansøgere

Der henvises til afsnit IX.A, for så vidt angår varetagelsen af barnets tarv i behandlingen af sager vedrørende uledsagede mindreårige asylansøgere.

IV.C. Barnets ret til livet (artikel 6)

Indsatsen på dette område har i rapporteringsperiodens løb navnlig været koncentreret om forebyggelse af selvmord blandt børn og unge. Selvmordsraten i Danmark har dog været faldende fra 30 selvmord pr. 100.000 indbyggere i 1980 til 14 selvmord pr. 100.000 indbyggere i 1999. I 1998 begik 16 drenge og 4 piger i alderen 15-19 år selvmord, svarende til 1,8 selvmord pr.100.000 indbyggere i denne aldersgruppe. I Fyns Amt, som er det eneste sted i Danmark, hvor der foregår en systematisk registrering af selvmordsforsøg, forsøgte 82 15-19-årige at begå selvmord i år 2000. Heraf var de 66 piger. Amtet har i løbet af 1990'erne registreret en 3-4 doubling af antallet af selvmordsforsøg blandt 15-19-årige piger. Befolkningen i Fyns Amt udgør ca. 10 procent af hele landets befolkning.

Indsatsen med henblik på forebyggelse af selvmord og selvmordsforsøg bygger på et forslag til handlingsplan til forebyggelse af selvmordsforsøg og selvmord i Danmark, som Sundhedsstyrelsen udsendte i 1998. De strategier, der anbefales i handlingsplanen, lægger op til en indsats på statsligt, amtligt og kommunalt niveau samt i den frivillige sektor. Som opfølgning på forslaget til handlingsplan blev der i 1999 for en periode af 5 år nedsat en referencegruppe med repræsen-

tanter for en række myndigheder og organisationer involveret i selvmordsforebyggende arbejde. De konkrete tiltag varetages i fællesskab af Socialministeriet og Indenrigs- og Sundhedsministeriet. Referencegruppen har en koordinerende og rådgivende funktion og skal bidrage til at styrke samarbejdet mellem de involverede sektorer.

IV.D. Respekt for barnets mening (artikel 12)

Med henblik på yderligere at udbygge anvendelsen af princippet om, at administrative og judicielle afgørelser vedrørende børn skal træffes under størst mulig hensyntagen til barnets egen mening, er der i rapporteringsperiodens forløb taget en række lovgivningsmæssige initiativer på familierettens og udlændingerettens området samt i den sociale lovgivning.

IV.D.1. Respekt for barnets mening i spørgsmål om forældremyndighed og samvær

Efter § 29 i lov om forældremyndighed og samvær skal der, når et barn er fyldt 12 år, finde en samtale sted med barnet, inden der træffes afgørelse i en sag om forældremyndighed eller samvær. Samtalen kan dog undlades, hvis den må antages at være til skade for barnet, eller hvis samtalen er uden betydning for sagens afgørelse.

Bla. under hensyn til princippet om børns ret til at blive hørt, jf artikel 12 i FN-konventionen om barnets rettigheder, blev der med virkning fra den 1. januar 2002 indsat en ny bestemmelse i § 29, stk. 2, i lov om forældremyndighed og samvær, hvoraf det fremgår, at der også skal holdes en samtale, hvis barnet er under 12 år, og barnets modenhed og sagens omstændighed i øvrigt tilsiger det. Allerede inden denne bestemmelse blev indsat, var det imidlertid almindeligt antaget i samværspraksis, at aldersgrænsen på 12 år ikke var absolut. Hvis barnet var under 12 år, men i stand til at udforme sine egne synspunkter, skulle der således også foreligge oplysninger om dets holdning til samværet i det omfang, barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsagde det.

I hvilket omfang sagens omstændigheder tilsiger høring, afhænger bl.a. af, hvor komplekse spørgsmål der skal tages stilling til. Et barn vil f.eks. i en ganske ung alder kunne tage stilling til mere enkle problemstillinger, herunder tidspunktet for afhentning i forbindelse med samvær, samvær i ferieperioder og samvær juleaften, men ikke spørgsmål med mere vidtrækkende konsekvenser som f.eks., hvorvidt samværet helt skal ophæves. Der vil i videst mulig omfang blive lagt vægt på de synspunkter, som barnet måtte fremkomme med under en eventuel samtale.

IV.D.2. Respekt for barnets mening i spørgsmål om adoption

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit VI(g), hvoraf det fremgår, at et barn, der er fyldt 12 år, som udgangspunkt skal give sit samtykke til at blive adopteret.

Af Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 173 – 175, fremgår det endvidere, at et for-

slag til ændring af adoptionsloven om inddragelse af barnet i forbindelse med ophævelse af adoptivforhold forventedes genfremsat i Folketinget ved en senere lejlighed. Det pågældende lovforslag blev genfremsat den 8. oktober 1998, og lovændringen trådte i kraft den 1 januar 2000, for så vidt angår de omtalte ændringer. Lovændringen indebærer, at adoptivforholdet, hvis barnet er fyldt 12 år, ikke kan ophæves uden barnets samtykke. Er barnet under 12 år, skal der foreligge oplysning om dets holdning til den påtænkte ophævelse af adoptivforholdet, i det omfang barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsiger det. Ved afgørelsen skal der i videst muligt omfang tages hensyn til barnets holdning til den påtænkte ophævelse af adoptivforholdet.

IV.D.3. Respekt for barnets mening ved meddelelse af dansk indfødsret

I juli 2000 blev der i overensstemmelse med hidtidig administrativ praksis indsat en rubrik i det skema, der anvendes ved ansøgning om dansk indfødsret ved naturalisation, hvor ansøgerens barn, såfremt det er gammelt nok til at have synspunkter om sit statsborgerretlige tilhørsforhold, kan give udtryk for, hvorvidt det ønsker at være omfattet af sine forældres ansøgning om dansk statsborgerskab. Det beror i alle tilfælde på en konkret vurdering, hvilken vægt en sådan tilkendegivelse vil blive tillagt under behandlingen af den pågældende ansøgning, men et barn, der er fyldt 12 år skal som hovedregel have givet sit samtykke for at være omfattet af ansøgningen.

IV.D.4. Respekt for barnets mening ved udpegelse af repræsentanter for mindreårige uledsagede asylansøgere

Ved lov nr. 60 af 29. januar 2003 om ændring af udlændingeloven og integrationsloven (Behandlingen af sager vedrørende uledsagede mindreårige asylansøgere) er der bl.a. gennemført en ordning, hvorved der udpeges en repræsentant for uledsagede mindreårige asylansøgere under sagsbehandlingen, jf. herom afsnit IX.A. Det fremgår herefter af udlændingelovens § 56 a, stk. 2, at der, såfremt en uledsaget mindreårig asylansøger er fyldt 12 år, skal finde en samtale sted med barnet, før der træffes afgørelse om valg af repræsentant. Er barnet under 12 år, skal der ligeledes finde en samtale sted, hvis barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsiger det. Samtalen kan dog for begge aldersgrupper vedkommende udelades, hvis den må antages at være til skade for barnet eller uden nogen betydning for sagen. Beslutning herom træffes af statsamtet, der tillige udpeger repræsentanten.

IV.D.5. Respekt for barnets mening i sager om særlig støtte efter lov om social service

I henhold til en ændring af lov om social service, som træder i kraft 1. juli 2003, skal alle børn og unge høres og inddrages i sager om særlig støtte til børn og unge efter lov om social service, medmindre barnets modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler imod det. Samtalen med barnet indgår som et naturligt led i sagsbehandlingen og har bl.a. til formål at give kommunen et førstehåndskendskab til det pågældende barn. Kommunen har således en egentlig pligt til altid at tage udgangspunkt i, at barnet eller den unge skal høres, og forældremyndighedens inde-

haver kan ikke modsætte sig, at kommunen giver barnet mulighed for en samtale. Barnets eller den unges opfattelse af sagen skal tillægges afgørende vægt ved valget af foranstaltning. Det enkelte barn eller den enkelte unge vil fortsat have mulighed for at afslå at udtale sig om sagen.

Det skal bemærkes, at det navnlig med hensyn til mindre børn er vigtigt ikke at udsætte barnet for situationer, som det ikke kan overskue og ikke har forudsætninger for at tage stilling til. I enkelte situationer vil barnets modenhed eller sagens karakter således kunne begrunde, at barnet ikke høres. I disse sager skal der foretages en konkret vurdering af, om hensynet til barnet eller den unge i afgørende grad taler imod, at barnet eller den unge inddrages. Der skal ved denne vurdering ikke tages udgangspunkt i, om ”det nytter noget” at høre barnets eller den unges, men alene i om barnets situation tilsiger, at høring og inddragelse bør undlades.

Med henblik på at sikre at flere børn og unge inddrages i beslutningsprocessen på en kvalificeret og respektfuld måde, har regeringen samtidig med lovændringen afsat 60 mio. kr. over en 4-årig periode til gennemførelsen af denne del af lovforslaget, herunder til efteruddannelse og metodeudvikling i forbindelse med sagsbehandlingen. Efteruddannelsesforløbet skal dels præsentere sagsbehandlere for en række metoder til gennemførelse af samtaler med børn og unge, dels tydeliggøre nytten at inddrage barnet eller den unge i sagen.

IV.D.6. Respekt for barnets mening i faderskabssager

Faderskabssager afgøres normalt umiddelbart efter barnets fødsel, og det er derfor sjældent aktuelt at inddrage barnets mening. I visse tilfælde forekommer det dog, at der opstår spørgsmål om genoptagelse af faderskabssager på et senere tidspunkt.

I tilfælde hvor en faderskabssag ønskes genoptaget, fordi der er sket fejl i forbindelse med registrering af faderskabet, eller fordi der er fremkommet oplysninger om omstændigheder, der kan antages at ville give sagen et andet udfald, skal anmodning herom som udgangspunkt fremsættes inden tre år efter barnets fødsel. Denne frist kan dog fraviges i særlige tilfælde. Hvis barnet er fyldt 12 år, vil der som udgangspunkt kun kunne ske genoptagelse, efter at der har været afholdt en samtale med barnet herom. Er barnet ikke fyldt 12 år, beror det på en konkret vurdering af barnets modenhed mv., om der bør holdes en samtale. Det er ikke en betingelse for genoptagelse, at barnet giver samtykke, men barnets eventuelle holdning forudsættes – afhængig af dets modenhed og omstændighederne i øvrigt – tillagt betydelig vægt.

V. Civile og politiske rettigheder (artikel 7, 8, 13 – 17, og 37 (a))

I det følgende redegøres der for de foranstaltninger og lovgivningsmæssige tiltag, der i rapporteringsperiodens løb har gjort sig gældende, for så vidt angår børns nydelse af de civile og politiske rettigheder, som er sikret ved FN-konventionen om Barnets Rettigheder.

V.A. Barnets ret til identitet, herunder statsborgerskab, navn og familieforhold (artikel 7)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit V(a), idet der dog er indført nye regler for behandling af faderskabssager. Børneloven (lov nr. 460 af 7. juni 2001), der trådte i kraft den 1. juli 2002, indebærer således en fuldstændig revision af reglerne om faderskab. Et af de bærende principper i loven er ønsket om at ligestille gifte og ugifte forældre og deres børn. Loven har endvidere til formål at gennemføre en mere tidssvarende og smidig behandling af faderskabssagerne.

Efter børnelovens ikrafttræden kan ugifte forældre i lighed med gifte forældre få registreret faderskabet i forbindelse med barnets fødsel, uden at der skal rejses faderskabssag ved statsamtet. Dette sker ved, at moderen og den mand, der ønsker sit faderskab registreret, i forbindelse med anmeldelse af barnets fødsel over for ministerialbogsføreren (personregisterføreren) erklærer, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Ugifte forældre opnår herved tillige fælles forældremyndighed. Det samme gælder, hvis ugifte forældre før eller efter barnets fødsel afgiver en omsorgs- og ansvarserklæring over for statsamtet eller i sjældnere tilfælde over for retten.

Hvis faderskabet ikke er blevet registreret i forbindelse med barnets fødsel, skal sagen altid behandles i statsamtet, der, når det får underretning om barnets fødsel, beder moderen om at oplyse, hvem der er far til barnet. Statsamtet kan opfordre sagens parter, herunder en mand der efter moderens oplysninger er eller kan være barnets far, eller en mand, som ønsker sit faderskab prøvet, til at medvirke ved retsgenetiske undersøgelser. På baggrund af disse undersøgelser kan sagen senere afsluttes i statsamtet ved anerkendelse af faderskabet.

Hvis faderskabet ikke anerkendes, eller statsamtet finder det betænkeligt at modtage anerkendelsen, skal statsamtet oversende sagen til retten. Sagen skal tillige indbringes for retten, hvis en af parterne anmoder om det. Det kan forekomme, at der ikke kan tilvejebringes oplysninger om, hvem der er eller kan være far til barnet. I disse formentlig få tilfælde må sagen henlægges. Moderens pligt til at oplyse, hvem der er eller kan være far til barnet, er blevet skærpet og kan nu kun fraviges i de tilfælde, som er udtrykkeligt angivet i loven. Statsamtet kan således ikke længere dispensere fra oplysningspligten ud fra en skønsmæssig vurdering.

En mand, der i den periode, hvor moderen blev gravid, har haft seksuelt forhold til hende, har efter børnelovens ikrafttræden fået ret til under nogle nærmere angivne betingelser at få prøvet, om han er far til barnet. Hvis moderens ægtefælle er registreret som far til barnet, eller hvis faderskabet er registreret på grundlag af en ”omsorgs- og ansvarserklæring”, vil faderskabet dog kun kunne prøves af en mand, som i den periode, hvor moderen blev gravid, var gift med hende uden at være separeret eller levede i et fast samlivsforhold med hende. En anmodning om prø-

velse skal fremsættes inden seks måneder efter barnets fødsel, medmindre der på tidspunktet for anmodningen verserer en faderskabssag. Statsamtet kan afskære en mand fra at få sit faderskab fastslået, hvis barnet er blevet til ved et strafbart forhold, og afgørende hensyn til barnet taler imod, at faderskabet bliver fastslået.

Børneloven indeholder endvidere regler om faderskab og moderskab ved kunstig befrugtning, sæddonorers faderskabsretlige stilling og om forbud mod aftaler om surrogatmoderskab.

V.B. Barnets ret til at bevare identitet, herunder statsborgerskab, navn og familieforhold (artikel 8)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit V(b), samt til nærværende rapport afsnit VI.E vedrørende imødegåelse af børnebortførelser. Det kan endvidere oplyses, at der ved lov nr. 193 af 5. april 2002 blev indsat en bestemmelse i indfødsretsloven, hvorefter den, der i forbindelse med sin erhvervelse af dansk indfødsret har udvist svigagtigt forhold, herunder ved forsætligt at afgive urigtige eller vildledende oplysninger eller fortie relevante oplysninger, kan frakendes indfødsretten ved dom, hvis det udviste forhold har været bestemmende for erhvervelsen. Af forarbejderne til bestemmelsen fremgår det bl.a., at muligheden for at frakende indfødsret på grund af svigagtige forhold omfatter enhver, der har dansk indfødsret. Bestemmelsen vil dog ikke have nogen reel praktisk betydning med hensyn til personer, som har erhvervet dansk indfødsret ved fødslen, og personer, der har erhvervet dansk indfødsret ved legitimation eller ved adoption. Bestemmelsen vil således i praksis navnlig omfatte personer, der har erhvervet dansk indfødsret ved erklæring eller naturalisation. Det fremgår endvidere udtrykkeligt af forarbejderne, at bestemmelsen er udformet således, at det kun er den person, som har handlet svigagtigt, der kan frakendes sin indfødsret. Den pågældendes børn under 18 år, som har erhvervet dansk indfødsret gennem den pågældende, vil derfor ikke kunne få frakendt deres indfødsret i medfør af bestemmelsen.

V.C. Ytringsfrihed (artikel 13)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport, afsnit V(c), samt nærværende rapport afsnit VIII.C vedrørende børnekultur. I rapporteringsperioden er der endvidere taget forskellige initiativer med henblik på at inddrage børn i den overordnede politiske beslutningsproces, herunder som opfølgning på FN's Børnetopmøde og ved den gentagne afholdelse af et ungdomsparlament i Folketingets regi.

V.C.1. Opfølgning på Børnetopmøde

Socialministeren har som opfølgning på FN's Børnetopmøde, der blev afholdt i New York den 8. – 10. maj 2002, besluttet at etablere et ungdomsforum. Ungdomsforummet har til opgave at inddrage børn og unges synspunkter vedrørende initiativer med relevans for børn og unge. Der er

tale om et forsøgsprojekt, der foreløbig varer til udgangen af 2003 med henblik på en efterfølgende evaluering og eventuel videreførelse i fremtiden.

V.C.2. Ungdomsparlament 2003

Den 3. februar 2003 afholdte Folketinget for tredje gang ungdomsparlament, hvor 176 skoleelever fra Danmark og Grønland efter et halvt års forberedelse får mulighed for at diskutere og forhandle lovforslag, som de selv har udarbejdet og indsendt. Der var indsendt 1267 lovforslag fra 233 skoleklasser. To pladser i parlamentet var forbeholdt elever fra Færøerne, som dog ikke havde indsendt forslag i år. Ud af de 12 indstillede forslag vedtog Ungdomsparlamentet fem, der blev overrakt til undervisningsminister Ulla Tørnæs ved afslutningsreceptionen. Eleverne fik også mulighed for at stille spørgsmål til ni ministre i spørgetimen. Spørgsmålene spændte bredt – fra krigen i Irak til renovering af de grønlandske skoler – og illustrerede, at eleverne var velorienterede om det samfund, de lever i. Eleverne fik med afholdelsen af Ungdomsparlamentet et godt indblik i den politiske proces og udviste engagement og aktiv deltagelse i diskussionerne. Det næste Ungdomsparlament afholdes i 2005 med deltagelse af danske, færøske og grønlandske elever.

V.D. Barnets ret til tankefrihed, samvittigheds- og religionsfrihed (artikel 14)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport, afsnit V(e).

V.E. Barnets ret til foreningsfrihed (artikel 15)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport, afsnit V(f).

V.F. Barnets ret til privat- og familieliv (artikel 16)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit V(g), idet der, for så vidt angår barnets ret til samvær og kontakt med forældrene under anbringelse uden for hjemmet, henvises til det nedenfor anførte.

V.F.1. Samvær og kontakt under en anbringelse

Forældre og børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, har ret til samvær og kontakt, når barnet er anbragt uden for hjemmet efter reglerne herom i lov om social service, jf. herom nedenfor afsnit VI.A. Ret til samvær indebærer en ret for forældre og barn til at besøge hinanden, mens ret til kontakt omfatter ret til gensidig brev- og telefonkontakt samt anden kommunikation. Det er af stor betydning for barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet, at kontakten med forældrene opretholdes, og det påhviler kommunen at sørge for, at denne forbindelse holdes ved lige.

Kommunen har adgang til om fornødent at træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten og kan fastsætte nærmere vilkår herfor. Det kan både dreje sig om tilrettelæggelsen af de gensidige besøg, og om hvorledes brev- og telefonkontakten eller anden kommunikation skal foregå. Ved afgørelsen heraf skal der lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen. Der kan dog ikke i medfør af reglerne om samvær og kontakt fastsættes vilkår, hvorefter samvær og kontakt indskrænkes til at finde sted mindre end en gang om måneden, idet samværet og kontakten i givet fald må anses for afbrudt.

Forholdene ved anbringelsen kan være af en sådan art eller have udviklet sig på en sådan måde, at det kan være nødvendig at regulere samværet på mere indgribende vis. Kommunen vil i sådanne tilfælde kunne træffe afgørelse om afbrydelse af forbindelsen samt om overvåget samvær eller anonymisering af barnets opholdssted. En afgørelse om afbrydelse af forbindelsen til barnet eller den unge skal under alle omstændigheder være nødvendiggjort af hensynet til barnets eller den unges sundhed eller udvikling.

Kontrol med breve og telefonsamtaler mv. kan alene ske, når barnet eller den unge har ophold på en døgninstitution, og det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Sådant kontrol vil derfor ikke kunne finde sted i tilfælde, hvor barnet eller den unge befinder sig på et andet opholdssted, herunder i plejefamilie. Barnets korrespondance med offentlige myndigheder og advokater er under alle omstændigheder undtaget fra kontrol.

V.F.2. Samvær og kontakt med andre end forældrene

Børn og unge, der anbringes uden for hjemmet, har behov for at fastholde relationerne til deres hidtidige nære miljø, som normalt vil omfatte en langt bredere personkreds end forældrene. Bedsteforældre, andre nære pårørende, naboer og andre personer i barnets eller den unges dagligdag kan således have haft tætte relationer til barnet eller den unge, som det kan være af stor betydning at opretholde under anbringelsen uden for hjemmet. I sager om anbringelse af børn og unge uden for hjemmet bør kommunen derfor tage disse ressourcepersoner i det nære miljø i betragtning og bidrage til at opretholde kontakten mellem dem og barnet, i det omfang det i lyset af anbringelsens formål findes at være til gavn for barnet eller den unge.

V.F.3. Undersøgelse af samværspraksis

I forbindelse med behandlingen af børneloven besluttede Justitsministeriet i sommeren 2001 at foranstalte en undersøgelse af regler og praksis på samværsområdet foretaget af en eller flere uafhængige forskere. Undersøgelsen består af to dele. Den ene del, som foretages af Socialforskningsinstituttet i samarbejde med lektor ved Århus Universitet Ingrid Lund Andersen, har til formål at belyse regler og praksis på samværsområdet. Som led i undersøgelsen vil Socialforskningsinstituttet gennemgå et antal samværsager, der er afgjort af Civilretsdirektoratet. Social-

forskningsinstituttet forventer at kunne afslutte denne del af undersøgelsen ved udgangen af 2003.

Den anden del af undersøgelsen skal belyse de konsekvenser, som samværet har for de berørte børn. Denne del af undersøgelsen vil blive foretaget af Socialforskningsinstituttet på grundlag af en igangværende forløbsundersøgelse af et stort antal børn født i 1995. Socialforskningsinstituttet har skønnet, at man for at få et tilstrækkeligt stort datamateriale om børn, der er omfattet af forskellige samværsordninger, bør afvente den næste dataindsamling i forløbsundersøgelsen, som finder sted i løbet af 2003. Denne del af undersøgelsen vil derfor først kunne afsluttes i begyndelsen af 2004.

V.G. Barnets adgang til information (artikel 17)

Nye medier, herunder navnlig Internettet og computerspil, præger børns adgang til information. For at sikre større viden om børns brug af disse medier har Medierådet for Børn og Unge på Kulturministeriets foranledning igangsat to undersøgelser vedrørende børns brug af Internettet og computerspils indvirkning på børns udvikling. På baggrund af undersøgelsernes resultater vil Medierådet for Børn og Unge igangsætte informationskampagner henvendt til lærere, børn og forældre, ligesom rådet vil udarbejde et sæt vejledende færdselsregler for børns brug af Internettet. Undersøgelsen om computerspil skal endvidere danne baggrund for rådets anbefalinger til kulturministeren om eventuelle tiltag vedrørende børn og unges brug af computerspil.

For så vidt angår barnets adgang til information om sin egen oprindelse, henvises der til nærværende rapport afsnit V.A vedrørende fastslåelse af faderskab i henhold til børneloven. Det kan endvidere oplyses, at barnet anerkendes som part i sager, der vedrører det selv, herunder adoptions- og faderskabssager, ligesom det anerkendes som et væsentligt led i barnets identitetsdannelse, at det får adgang til oplysninger om dets biologiske forældre. Civilretsdirektoratet oplyser adoptivbørn om søgning efter biologiske forældre samt om muligheden for at søge aktindsigt i deres egen adoptionssag hos danske myndigheder og organisationer.

V.H. Barnets ret til beskyttelse mod tortur og anden nedværdigende behandling (artikel 37 (a))

Der henvises til Danmarks første periodiske rapport fra 1993, afsnit V(h).

VI. Retten til et familieliv samt alternative opfostringsmuligheder (artikel 5, 18(1) og (2), 9 – 11, 19 – 21, 25, 27(4) og 39)

Som det fremgår af tabel 1, boede 24 procent af alle danske børn i 2001 kun hos den ene af forældrene, mens 16 procent af alle børn kun boede hos en voksen, dvs. hos en enlig forsørger. 75 procent af danske børn boede den 1. januar 2001 med begge forældre. 4 procent af børnene havde kun en forælder, enten fordi den anden forælder var død, eller fordi barnets far var ukendt.

	Enlige	
	I alt	forsørgere
Børn, der bor sammen med begge forældre	75%	
Børn, der bor sammen med den ene af forældrene		
Børn med kun en forælder, der bor hos enlig far/mor	2%	2%
Børn med kun en forælder, der bor hos far/mor i nyt parforhold	2%	
Børn, der bor hos enlig far/mor, hvor den anden forælder er enlig	10%	10%
Børn, der bor hos enlig far/mor, hvor den anden forælder er i nyt par	4%	4%
Børn, der bor hos far/mor, der er i nyt parforhold, hvor den anden forælder er enlig	3%	
Børn, der bor hos far/mor, der er i nyt parforhold, hvor den anden forælder også er i nyt parforhold	3%	
Udeboende	1%	
Børn i alt	100%	16%

Tabel 1. Børn fordelt efter familieforhold pr. 1. januar 2001. Kilde: Børns levevilkår. Danmarks Statistik, 2002.

Over tid er der langt flere børn end de 25 procent af børnene, der den 1. januar 2001 ikke boede sammen med begge forældre, der har oplevet skift i familien. Det fremgår således af tabel 2, at blot 58 procent af de børn, der var 17 år 1. januar 2001, kun har haft en familie. Heraf havde 51 procent boet sammen med begge forældre hele livet, og 7 procent havde boet sammen med deres mor hele livet, og kun et enkelt barn havde boet sammen med sin far hele livet. De resterende 42 procent af de børn, der var 17 år den 1. januar 2001, har oplevet et varierende antal familieskift. Nogle har haft relative stabile forhold og har kun oplevet at bo i 2 eller 3 familier, idet forældrene f.eks. er flyttet fra hinanden, og er derefter indgået i et nyt parforhold eller flyttet sammen igen. Forholdene for de børn, der har oplevet mange familieskift, varierer fra børn, hvis forældre gentagne gange flytter fra hinanden og sammen igen, til børn, hvor det hver gang er en ny voksen, der flytter ind eller ud af familien.

	1 familie	2 familier	3 familier	4 familier	5 eller flere	I alt
Enlig far	0%	2%	1%	1%	1%	4%
Enlig mor	1%	7%	2%	3%	2%	15%
Far og mor	57%	2%	3%	0%	1%	63%
Far og Partner	0%	0%	1%	0%	1%	2%
Mor og partner	0%	1%	5%	1%	3%	11%
Udeboende	0%	2%	1%	1%	2%	6%
I alt	58%	14%	12%	6%	9%	100%

Tabel 2. 17-årige fordelt på familietype og antal familier, som de pågældende har haft. Kilde: Børns levevilkår. Danmarks Statistik. 2002.

VI.A. Respekt for de rettigheder og pligter som barnets forældre har (artikel 5)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit VI (a) og (b), idet der i rapporteringsperiodens løb er indtrådt visse lovgivningsmæssige ændringer som følge af vedtagelsen af lov om social service. Loven omfatter bl.a. tildeling af særlig støtte til børn og unge i form af konsulentbistand, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet, familiebehandling, økonomisk støtte samt anbringelse uden for hjemmet. Det fremgår af loven, at særlig støtte til børn og unge skal ydes tidligt og sammenhængende, så begyndende problemer hos barnet eller den unge så vidt muligt kan afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Det fremgår endvidere, at støtten i hvert enkelt tilfælde må udformes på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold.

Med formuleringen ”det nære miljø” menes det, at kommunen ikke kun skal søge at drage nytte af ressourcerne hos personer i hjemmet, typisk forældremyndighedsindehaverne og hjemmeboende søskende, men også overveje, om der er andre nære pårørende og nærtstående personer i øvrigt, som vil kunne bidrage til løsning af problemerne. Det kan f.eks. dreje sig om forældre, der ikke har del i forældremyndigheden, samt bedsteforældre, onkler, tanter, naboer, venner, venners forældre, skolelærere og pædagoger. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at inddragelsen af det nære miljø i opgaveløsningen kan virke konfliktskabende og have uheldige følger for barnet eller den unge.

Efter en ændring af reglerne om særlig støtte til børn og unge i lov om social service, som trådte i kraft den 1. januar 2001, skal kommunen tilbyde forældremyndighedens indehaver en støtteperson i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet. Det gælder, uanset om barnet eller den unge er anbragt med eller uden familiens samtykke. Støttepersonen tildeles fra det tidspunkt i sagsforløbet, hvor en anbringelse af barnet indgår som et konkret element i de foreslåede foranstaltninger. Det er støttepersonens opgave at give forældrene modspil og bistå

ved besvarelse af spørgsmål om de offentlige myndigheder, forberedelse og evaluering af møder samt læsning og forståelse af skriftligt materiale vedrørende anbringelsen.

Endvidere kan støttepersonen bidrage til at skabe afklaring hos forældrene i forhold til selve anbringelsen og hjælpe dem til at forbedre forældreskabet og herunder fastholde kontakten til barnet. Hertil kommer, at barnet med støttepersonen vil kunne opleve en mindre grad af splittelse mellem forældre og anbringelsessted, da forældrene har et sted at gøre af deres følelser og frustrationer i forhold til anbringelsen. Støttepersonen vil endvidere kunne bistå forældrene på en række andre punkter og herunder søge en løsning på de problemer, der oprindeligt var årsag til anbringelsen.

VI.A.1. Samarbejde mellem statsamter og kommuner

Civilretsdirektoratet har i foråret 2002 efter drøftelse med Socialministeriet iværksat et projekt, der har til formål at undersøge mulighederne for at etablere, forbedre og intensivere samarbejdet mellem statsamter og kommuner, herunder i sager vedrørende forældremyndighed og samvær. I en række sager om forældremyndighed og samvær er både statsamtet og kommunen involveret, og for at hjælpe barnet og dets familie bedst muligt i den konkrete situation kan der i sådanne tilfælde være behov for en tværfaglig indsats fra myndighedernes side. Hidtil har et sådant samarbejde mellem kommuner og statsamter ikke været lagt i faste rammer. Projektet skal så vidt muligt også afdække, om der er barrierer af såvel praktisk som retlig karakter, som hindrer et optimalt samarbejde mellem de implicerede myndigheder. I forsøget deltager to statsamter, der i projektperioden hver især samarbejder med to kommuner.

Det praktiske projektforsøg blev påbegyndt i august 2002 og forventes afsluttet i juni 2003. I forbindelse med projektet skal statsamterne og kommunerne – med udgangspunkt i behandlingen af relevante konkrete sager om samvær og forældremyndighed – overveje og afprøve mulige samarbejdsveje, herunder mulighederne for udveksling af relevante informationer om barnet og dets familie. Den afsluttende projektrapport forventes at foreligge inden udgangen af 2003. Rapporten vil beskrive, hvilke muligheder der er for et tværfagligt samarbejde i henhold til gældende ret, men den vil også fokusere på, om det vil være hensigtsmæssigt – eller måske ligefrem nødvendigt – at ændre de retlige rammer for at optimere samarbejdet mellem statsamter og kommuner.

VI.B. Forældrenes ansvar samt bistand til forældrene (artikel 18 (1) og (2))

Bistand til forældrene ved disses udførelse af deres pligter som opdragere af børn ydes på en række områder, herunder i form af børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling på det familieretlige område, orlovsordninger under og efter barsel og adoption samt forældreuddannelse.

VI.B.1. Børnesagkyndig rådgivning

Efter § 28 i lov om forældremyndighed og samvær, skal statsamtet tilbyde forældre og børn børnesagkyndig rådgivning, når der opstår uenighed om forældremyndighed og samvær. Statsamtet kan endvidere tilbyde forældre og børn børnesagkyndig rådgivning, selvom statsamtet ikke behandler en sag herom. I 2002 gennemførte statsamterne 3.775 børnesagkyndige rådgivninger.

VI.B.2. Konfliktmægling

Statsamtet i København indledte den 1. januar 1998 en forsøgsordning med konfliktmægling (mediation) i samværssager. På baggrund af evalueringen af forsøget blev tilbuddet gjort landsdækkende, således at der med virkning fra den 1. august 2001 kunne tilbydes konfliktmægling i samtlige statsamter.

Formålet med konfliktmægling i statsamterne er at hjælpe forældre, der ikke bor sammen, til selv at løse problemer om bl.a. forældremyndighed og samvær. Grundidéen bag konfliktmæglingen er så at sige at give konflikten tilbage til forældrene. De involverede parter er de eneste, som kender konflikten til bunds, og det er forældrene selv, der sammen med barnet fremover skal leve med de aftaler, der eventuelt kan indgås om forældremyndighed henholdsvis samvær. Gennem konfliktmæglingen forsøges det at ansvarliggøre forældrene i forhold til barnets situation. Konfliktmæglingen har således til formål at nedbringe antallet af samværssager i statsamterne og at forebygge unødige inddragelse af myndighederne i forældrenes konflikter. Forældre skal gennem konfliktmæglingsprocessen opnå en aftale om barnet, der virker tilfredsstillende for alle parter. Selv hvis der ikke opnås nogen aftale, kan konfliktmæglingen have dæmpet konfliktniveauet mellem forældrene til gavn for barnet, således at fremtidige konflikter bliver nemmere at håndtere.

Konfliktmæglingen foregår efter mediationsmetoden. Det vil sige, at to uvildige og neutrale mæglere (typisk en jurist og en børnesagkyndig psykolog) har ansvaret for mæglingsprocessen, mens forældrene selv har ansvaret for at opnå et resultat. For at sikre ensartethed i statsamternes tilbud om konfliktmægling er alle statsamternes konfliktmæglere blevet undervist i samme metode og teknikker. Fra august 2001 og året ud blev der på landsplan gennemført 152 konfliktmæglingsforløb, mens antallet i 2002 udgjorde 389.

Civilretsdirektoratet har indgået aftale med Center for Alternativ Samfundsanalyse (CASA) om en evaluering af statsamternes konfliktmæglingstilbud. Evalueringen er indledt den 1. marts 2003, og det endelige resultat forventes at foreligge medio 2004. Evalueringen vil bl.a. omfatte spørgeskemaundersøgelser rettet mod forældrene og mæglerne samt interviews med henblik på at vurdere effekten af mæglingen på både kortere og længere sigt.

VI.B.3. Barselorlov og forældreorlov

Da de fleste danske forældre, uanset køn, er tilknyttet arbejdsmarkedet, er der behov for gennem fleksible ordninger på arbejdsmarkedet at sikre den fornødne sammenhæng mellem arbejdsliv og familieliv.

I marts måned 2002 blev de eksisterende barsels- og forældreorlovsordninger forbedret, idet alle forældre fik ret til 1 års barsel- og forældreorlov. Af hensyn til moderens og barnets sundhed er barselsorloven nu tilrettelagt således, at moderen har ret til 4 ugers fravær før fødslen og 14 ugers fravær efter fødslen med fulde dagpenge. Forældrene har endvidere til sammen ret til 32 ugers forældreorlov med 32 ugers fulde dagpenge til fordeling imellem sig. Endelig har faderen ret til 2 ugers fædreorlov i forbindelse med barnets fødsel. Forældrene har således i alt ret til fulde dagpenge i ét år svarende til 162.000 kr. i 2003.

Forældrene kan herudover vælge at forlænge barsels- og forældreorloven med 14 uger, ligesom de efter aftale med arbejdsgiveren kan sikre en fleksibel afvikling af barselsorloven og herunder forlænge orloven ved at gå på deltid eller udskyde noget af orloven til senere afvikling. Den nye orlovsordning afløser de tidligere regler om barselsorlov og børnepasningsorlov.

Også gennem arbejdsmarkedets overenskomster er der i rapporteringsperiodens løb indtrådt en række forbedringer i tilknytning til de overenskomstmæssige muligheder for tilpasning af arbejdsliv og familieliv, som omtales i Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 111-113. De eksisterende muligheder er således blevet stadigt udbygget som et resultat af overenskomstforhandlinger mellem arbejdsmarkedets parter med forbedrede økonomiske vilkår i barselsperioden til følge. På det offentlige område er der således indført omsorgsdage og fuld løn under barsel i de første 24 uger efter barnets fødsel, ligesom stadig flere virksomheder og overenskomstområder omfattes af retten til frihed på barnets 1. sygedag, omsorgsdage, muligheden for at arbejde hjemme og muligheden for at gå på deltid.

VI.B.4. Børnepasningsorlov

Forældre til børn, der er født før den 26. marts 2003, er ikke omfattet af de nye regler om barselsorlov og forældreorlov, men vil som hidtil kunne afholde børnepasningsorlov efter de eksisterende regler, hvorom der henvises til Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 109 – 110.

VI.B.5. Forældreuddannelse for nytilkomne udlændinge

Regeringen har i januar måned 2003 fremsat forslag til en ny lov om danskuddannelse af voksne udlændinge. Forslaget blev vedtaget af Folketinget den 20. maj 2003 med ikrafttræden den 1. januar 2004. Loven indebærer en væsentlig styrkelse af danskuddannelsens undervisning i kul-

tur- og samfundsforhold i Danmark. Undervisningen vil bl.a. omfatte hverdagsliv i Danmark, familie, skole, uddannelsessystemet og de demokratiske processer. I anden sammenhæng gennemføres der endvidere et program om forældreuddannelse, der skal hjælpe forældre til at løfte deres ansvar som opdragere i det danske samfund og udvikle forældresamarbejdet i skoler og daginstitutioner, herunder styrke dialogen med pædagoger og lærere. I tilknytning hertil administrerer Integrationsministeriet i 2003 en pulje på cirka 10 mio. kr., hvorfra interesserede vil kunne ansøge om tilskud.

VI.C. Adskillelse af barn og forældre (artikel 9)

VI.C.1. Undersøgelser

Som nævnt giver reglerne om særlig støtte i lov om social service i visse tilfælde kommunen hjemmel til at anbringe barnet uden for hjemmet – om nødvendigt uden forældrenes samtykke – og derved adskille barnet fra forældrene. Når det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, herunder i form af en anbringelse uden for hjemmet, er kommunen forpligtet til at undersøge den pågældendes forhold nærmere. Formålet med en sådan undersøgelse er så tidligt som muligt at afdække behovet for eventuelle hjælpeforanstaltninger og i bekræftende fald at opnå et grundlag for at vurdere, hvilke foranstaltninger der set i lyset af problemernes karakter vil være mest hensigtsmæssige. Et målrettet arbejde med de indledende undersøgelser må således tillægges en betydelig værdi for sagens videre forløb.

Undersøgelsen skal ses som indledningen til et samarbejde mellem kommunen og forældremyndighedsindehaveren om at løse de vanskeligheder, der gør sig gældende for barnet eller den unge. Afgørelsen om en undersøgelse af barnets eller den unges forhold skal derfor træffes i forståelse med forældremyndighedens indehaver samt barnet eller den unge, såfremt den pågældende er fyldt 15 år. I særlige tilfælde kan det dog være nødvendigt at gennemføre en undersøgelse uden samtykke.

En undersøgelse af barnets eller den unges forhold skal være helhedsorienteret og beskrive ressourcer og udviklingsmuligheder. Disse omfatter foruden barnets eller den unges egne forhold også familiens opfattelse af og mulighed for løse de rejste problemer. Familiens aktive medvirken i en problemløsning kan således få afgørende betydning for opnåelsen af et tilfredsstillende resultat. Undersøgelsen skal foregå ved en tværfaglig indsats fra kommunens side og skal i videst muligt omfang inddrage allerede foreliggende viden hos barnets dagtilbud, skole, sundhedsplejerske eller andre med kendskab til barnets eller den unges forhold.

Det fremgår af lov om social service, at en undersøgelse ikke må være mere omfattende, end formålet tilsiger, og at den skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader det. Da undersøgelsen kan udgøre en stor belastning for både barn og familie, må det under hele undersøgelsen

sesforløbet til stadighed vurderes, hvor vidtgående den bør være. Undersøgelsen skal munde ud i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger og i bekræftende fald af hvilken art. Der skal være oplysning om, hvordan forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge stiller sig til de påtænkte foranstaltninger, og om eventuelle forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at afhjælpe de problemer, der har givet anledning til undersøgelsen.

Inden en anbringelse uden for hjemmet er kommet på tale, giver lov om social service kommunen mulighed for at iværksætte forebyggende foranstaltninger med henblik på at undgå, at begyndende problemer hos et barn eller en ung udvikler sig i unødigt omfang. Sådanne forebyggende foranstaltninger kan blandt omfatte konsulentbistand til familien, når det må antages, at der over et vist forløb kan være behov for støtte til barnet, den unge eller familien, samt praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet, familiebehandling eller anden lignende støtte, familieophold på døgninstitutioner eller opholdssteder, personlig rådgivning til barnet eller den unge samt udpegelse af en fast kontaktperson for barnet eller den unge eller for hele familien.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Personlig rådgiver	1.681	1.698	1.474	1.396	1.427	1.369	1.260	1.263	1.272
Fast kontaktperson	275	617	1.058	1.654
Aflastningsophold	2.948	3.981	4.476	5.120	5.638	6.226	6.548	6.943	7.166
Støtte til kost-/efterskole	911	1.348	1.478	1.611	1.715	1.923	2.071	2.368	2.777
Formidling af praktikophold									173
Etablering af udslusningsophold									97
Antal børn i alt (brutto)	5.540	7.027	7.428	8.127	8.780	9.793	10.496	11.632	13.139
Antal børn i alt (netto)	5.463	6.928	7.349	8.021	8.646	9.607	10.286	11.361	12.748

Tabel 3. Antal børn og unge, der modtog visse forebyggende foranstaltninger den 31. december i et givent år. Det samlede nettoantal børn og unge med støtte er mindre end summen af de enkelte typer foranstaltninger, da hvert barn eller ung kan have modtaget flere former for støtte. Kilde: Social sikring og retsvæsen. Bistand til børn og unge. Statistiske efterretninger. Danmarks Statistik.

Forebyggende foranstaltninger er siden 1993 blevet anvendt i stigende grad. Det fremgår således af tabel 3, at antallet af børn og unge, der modtog forebyggende foranstaltninger i en eller flere former, er steget fra 5.463 i 1993 til 12.748 i 2001. Stigningen er navnlig forekommet inden for aflastningsophold, støtte til ophold på kost- og efterskoler samt faste kontaktpersoner (indført den 1. juli 1997) og formidling af praktikophold og etablering af udslusningsophold (indført den

1. januar 2001). Omvendt er der i perioden indtrådt et fald i antallet af børn og unge, der er blevet tildelt en personlig rådgiver.

Det fremgår af tabel 4, at det samlede antal iværksatte familierettede forebyggende foranstaltninger over hele perioden er steget mere end antallet af familier, som modtog foranstaltninger. Det gennemsnitlige antal foranstaltninger pr. familie er således øget i perioden, hvilket indikerer en øget indsats over for den enkelte familie. Den indbyrdes fordeling af de forskellige former for forebyggende foranstaltninger har i hele perioden været nogenlunde konstant, om end der har været en svagt stigende tendens til at foretrække konsulentbistand, dagtilbud samt praktisk og pædagogisk støtte i hjemmet frem for økonomisk støtte.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Konsulentbistand, dagtilbud	7.206	8.239	9.000	8.926	9.907	10.329	11.418	12.000	12.312
Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet	4.769	5.433	6.200	6.586	7.604	7.579	7.964	7.766	8.199
Familiebehandling i hjemmet	3.186	3.392	4.630	4.715	5.012	5.246	5.515	5.738	6.370
Etablering af døgnophold for børn eller forældre	522	692	668	866	707	635	713	711	779
Kontaktperson for hele familien									960
Økonomisk støtte	6.852	9.403	10.327	10.768	10.949	11.375	11.050	11.239	11.443
Økonomisk støtte for at undgå anbringelse	5.033	7.521	8.474	9.939	8.687	7.753	7.685	8.443	7.507
Støtteperson ved anbringelse									272
Antal familier brutto	27.568	34.680	39.299	41.800	42.866	42.917	44.345	45.897	47.570
Antal familier netto	20.112	24.512	27.023	29.880	28.533	28.049	29.600	31.616	32.788

Tabel 4. Antal familier, der har modtaget visse forebyggende foranstaltninger. Det samlede nettoantal familier med støtte er mindre end summen af familier med de enkelte typer foranstaltninger, da hver familie kan have modtaget flere former for støtte. Kilde: Social sikring og retsvæsen. Bistand til børn og unge. Statistiske efterretninger. Danmarks Statistik.

VI.C.2. Handleplaner

Kommunen skal altid udarbejde en handleplan i sager om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet samt i sager vedrørende unge under 18 år, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet. Kommunen skal inddrage barnet eller den unge og dennes forældre i udarbejdelsen af handleplanen og tage stilling til handlingsplanens formål samt den nødvendige indsats til opnåelsen heraf.

Kravet om, at der udarbejdes en handleplan, inden der træffes afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, gælder uanset, om anbringelsen sker med samtykke eller iværksættes tvangsmæssigt. I sager hvor der ikke gælder nogen egentlig pligt til at udarbejde en handlingsplan, skal kommunen overveje behovet for en sådan under hensyntagen til familiens ønsker og den påtænkte indsats karakter, omfang og varighed.

Brug af handleplaner skal medvirke til at kommunen foretager målrettede og systematiske overvejelser. Kravet om planlægning af en eventuel indsats inden iværksættelsen skal samtidig bidrage til kontinuiteten i børnesagerne, hvilket må anses for at have stor betydning. Der stilles ikke krav om en bestemt grad af detaljering i handleplanens beskrivelse af de enkelte elementer, men den må på forståelig måde angive nogle tydelige rammer for indsatsen over for barnet eller den unge, så de personer, som skal inddrages i arbejdet, har et rimeligt grundlag for at bedømme den. Sagsbehandleren inddrager barnet eller den unge og forældrene i arbejdet med handleplanen og formulerer blandt andet den indsats, der er behov for, og formålet med den.

Ved anbringelse uden for hjemmet, der sker på et frivilligt grundlag, udgør handleplanen en væsentlig forudsætning for forældrenes og den unges samtykke til foranstaltningerne. Det er derfor af væsentlig betydning for parternes efterfølgende samarbejde, at handlingsplanen enkelte dele umiddelbart kan forstås af forældremyndighedens indehaver. Finder kommunen, at der er grundlag for at anbringe barnet eller den unge tvangsmæssigt, indgår handleplanen tillige i kommunens indstilling til børn og unge-udvalget herom og er således også af væsentlig betydning for disse afgørelser.

Handleplanen skal angive formålet med anbringelsen, uanset om denne måtte være frivillig eller tvangsmæssig. Det skal i den forbindelse fremgå, hvad der ønskes opnået med anbringelsen, herunder en begrundelse for at en anbringelse må anses for at kunne løse de problemer og vanskeligheder for barnet eller den unge, som kommunens undersøgelse har afdækket. Endvidere bør det beskrives, hvilken type af anbringelsessted, herunder døgninstitution, familiepleje eller opholdssted, der må anses for bedst egnet til at afhjælpe barnets eller den unges problemer. Handleplanen skal endvidere tage stilling de forhold, som i øvrigt må skønnes relevante i den givne situation, herunder vedrørende barnets eller den unges pleje, behandling, undervisning og videreuddannelse.

Anbringelsens forventede varighed skal ligeledes fremgå. Selv om det kan være vanskeligt på forhånd at anføre noget nærmere herom, må sådanne tidsmæssige overvejelser ikke desto mindre antages at indgå med stor vægt i forældrenes stillingtagen til handleplanen, og kommunens egen vurdering af, hvor lang tid det tager at opnå handleplanens formål, må i den forbindelse antages at være af stor betydning. En angivelse af anbringelsens forventede varighed må endvidere forventes at bidrage til en øget forståelse hos forældrene for handleplanens forløb og formålstjenlighed, hvorved det i et vist omfang vil kunne undgås, at forældrene fremsætter unødige begæringer om hjemgivelse, inden foranstaltningerne er afsluttet.

Med henblik på at sikre en helhedsorienteret indsats, der omfatter både barnet eller den unge og dennes familie, skal handleplanen endelig tage stilling til, hvilke former for støtte, der under og efter anbringelsen skal iværksættes over for familien. Det er vigtigt, at der arbejdes videre med at støtte familien til en løsning af de problemer, som har været medvirkende til barnets eller den unges vanskeligheder.

VI.C.3. Statistik vedrørende anbringelser uden for hjemmet

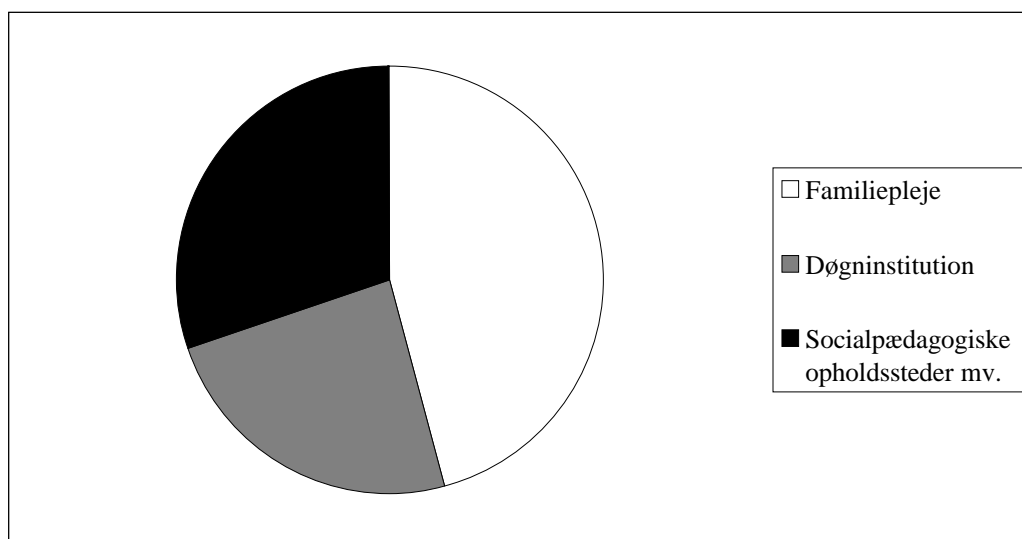
Som det fremgår af tabel 5, er antallet af anbragte børn og unge steget fra ca. 12.000 i 1993 til ca. 14.000 i 2001. Stigningen dækker over nogen variation, idet antallet af anbragte børn i 1997 faldt til ca. 11.500. Fra 1997 til 2001 er der imidlertid atter indtrådt en kraftig stigning i antallet af anbragte børn og unge på knap 2.700.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Familiepleje	5.044	5.102	5.058	4.922	5.023	5.370	5.746	6.163	6.492
Døgninstitution	3.250	3.249	3.280	3.250	3.097	3.166	3.190	3.371	3.371
Socialpædagogisk opholdssted	1.076	1.068	1.089	1.133	1.202	1.386	1.595	1.930	2.200
Skibsprojekt mv.	62	56	57	50	59	52	55	60	
Kostskole el. lign.	1.913	1.600	1.613	1.558	1.500	1.556	1.417	1.354	1.213
Eget værelse	739	770	770	713	613	593	667	760	822
Sygehus	2	4	5	5	5	6	2	3	
Uoplyst	1	1	0	0	0	0	0	0	73
Anbringelser i alt	12.087	11.850	11.872	11.631	11.499	12.129	12.672	13.641	14.171

Tabel 5. Antal børn og unge anbragt uden for hjemmet den 31. december i et givent år. Anbringelser i skibsprojekt eller sygehus optræder for 2001 under kategorien uoplyst. Kilde: Danmarks statistik, statistiske efterretninger. Social sikring og retsvæsen. Bistand til børn og unge.

Fordelingen af børn og unge på forskellige typer af anbringelsessteder har været nogenlunde konstant i perioden 1993 – 2001, dog med en tendens til øget brug af familiepleje og socialpædagogiske opholdssteder og mindre brug af kost- og efterskoler. Den faldende brug af kost- og efterskoler som anbringelsessted skyldes, at der efter en lovændring i 1993 ikke længere udelukkende ydes støtte til ophold på sådanne skoler efter reglerne om anbringelse uden for hjemmet, men også efter reglerne om forebyggende foranstaltninger. Mens brugen af de pågældende skoler som anbringelsessted er faldet, er der således sket en tilsvarende stigning i brugen af de samme skoler som forebyggende foranstaltninger.

Betragtes anbringelser i socialpædagogiske opholdssteder, skibsprojekter, kostskoler, eget værelse, sygehus og uoplyst under ét, og sammenholdes denne gruppe med anbringelser i familiepleje og døgninstitutioner, fordeler de anbragte børn og unge pr. 31. december 2001 sig som vist i tabel 6 med 46 procent i familiepleje, 24 procent i døgninstitutioner og 30 procent i socialpædagogiske opholdssteder mv.

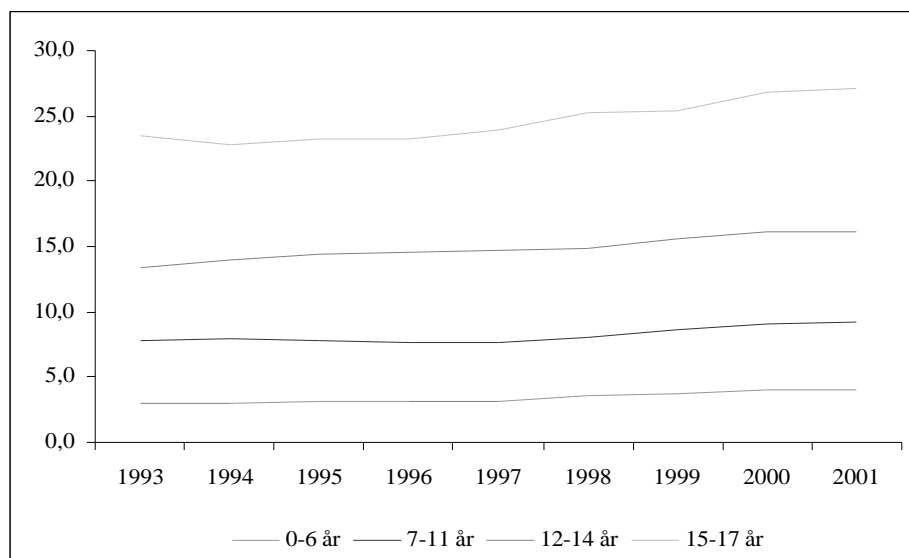
Tabel 6. Fordeling af anbragte børn på forskellige typer af anbringelsessteder den 31. december 2001. Kilde: Danmarks statistik, statistiske efterretninger. Social sikring og retsvæsen. Bistand til børn og unge.

Ved en opdeling af antallet af anbragte børn og unge efter aldersgrupper ses det af tabel 7, at stigningen i antallet af anbragte børn er ligeligt fordelt på alle aldersklasser med undtagelse af de 15-17 årige, for hvem der indtrådte et betydeligt fald i perioden 1993 – 1997 og en efterfølgende stigning i perioden frem til 2001.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
0-6 år	1.332	1.413	1.508	1.511	1.547	1.739	1.807	1.910	1.907
7-11 år	2.103	2.167	2.208	2.245	2.356	2.550	2.827	3.064	3.168
12-14 år	2.342	2.357	2.353	2.365	2.424	2.518	2.712	2.899	3.006
15-17 år	4.546	4.288	4.285	4.113	4.083	4.166	4.186	4.467	4.652
18-19 år						1.019	1.077	1.193	1.227
20 år						137	63	108	211
I alt	12.087	11.850	11.872	11.631	11.499	12.129	12.672	13.641	14.171

Tabel 7. Antal børn og unge anbragt uden for hjemmet fordelt på alder. Kilde: Danmarks statistik, statistiske efterretninger. Social sikring og retsvæsen. Bistand til børn og unge.

Ses der på forholdet til antallet af børn i befolkningen som helhed, fremgår det af tabel 8, at andelen af anbragte børn og unge har været nogenlunde konstant i perioden fra 1993 og til 1997, men herefter har været stigende. Stigningen er også her mest markant inden for gruppen af 15-17-årige.

Tabel 8. Antal 0-17-årige børn og unge anbragt uden for hjemmet den 31. december i det givne år for hver 1.000 børn i befolkningen i det efterfølgende år. Kilde: Danmarks statistik, statistiske efterretninger. Social sikring og retsvæsen. Bistand til børn og unge og Danmarks Statistik, Statistisk årbog.

Ved en opdeling af antallet anbragte børn og unge i forhold til den anvendte hjemmel for anbringelsen ses det i tabel 9, at der i perioden 1993 - 2001 har været en stigning i antallet af børn og unge, der er anbragt uden forældrenes samtykke. I 1993 blev 846 børn således anbragt uden sam-

tykke mod 1.299 i 2001. Denne absolutte stigning afspejler sig også relativt, idet andelen af anbragte børn og unge, der er anbragt uden forældrenes samtykke, er forøget i perioden fra 7,0 procent i 1993 til 9,2 procent i 2001.

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Med samtykke	11.230	10.916	10.856	10.548	10.364	10.891	11.438	12.353	12.865
Uden samtykke	846	928	1.009	1.075	1.130	1.233	1.229	1.274	1.299
Foreløbig anbringelse	11	6	7	8	5	5	5	14	3
Forlængelse af hjemtagelses- perioden									4
I alt	12.087	11.850	11.872	11.631	11.499	12.129	12.672	13.641	14.171

Tabel 9. Antal børn og unge anbragt uden for hjemmet den 31. december i det givne år fordelt på hjemmel. Kilde: Danmarks statistik, statistiske efterretninger. Social sikring og retsvæsen. Bistand til børn og unge.

VI.C.4. Særligt om anbringelse af psykisk skrøbelige børn og unge

Psykisk skrøbelige børn og unges tarv i forbindelse med disses anbringelse uden for hjemmet er i de senere år blevet tillagt høj prioritet. I perioden 1997 – 2002 har der således været afsat 79,8 mio. kr. til etablering af anbringelsespladser for sådanne børn og unge. Der er herved etableret 279 akutte døgninstitutionspladser til psykisk skrøbelige børn og unge. I perioden 2003 til 2006 er der endvidere afsat 20 mio. kr. årligt til forbedring af det tværsektorelle samarbejde samt til udbygning og udvikling af relevante udslusningstilbud.

VI.C.5. Kvalitetsforbedringer på særlig støtte området

Støtte- og anbringelsesområdet har i de senere år været genstand for kritik, herunder i undersøgelser fra Socialforskningsinstituttet. Der er navnlig peget på, at der foretages for få undersøgelser i forhold til lovens intentioner, at børnene inddrages for sjældent i undersøgelsesfasen, at der kun er et begrænset fokus på metodeudvikling, dokumentation og evaluering, at familierne er dårligt informerede og mangelfuldt inddraget, og at der sjældent foreligger en egentlig handlingsplan forud for anbringelsen. Som følge heraf er der i de senere år iværksat en række initiativer med henblik på at styrke kvaliteten af særlig støtte til børn og unge.

Af disse initiativer kan fremhæves efteruddannelsesprojektet ”Barnets bedste”, hvortil der som opfølgning på de ændringer af servicelovens regler om særlig støtte til børn og unge, som trådte i kraft 1. januar 2001, er blevet afsat 25 mio. kr. Efteruddannelsesprojektet, som er henvendt til kommunale sagsbehandlere, tværfaglige grupper og den faglige ledelse, omfatter bl.a. undervis-

ning i metoder til undersøgelse af børn og unges forhold og inddragelse af forældrene samt undervisning i samtaler med børn og unge.

Der er endvidere etableret tre projekter, hvoraf det første, benævnt KABU (Kvalitet i Arbejdet med Børn og Unge), tilsigter en inddragelse af alle relevante niveauer i anbringelsesarbejdet, herunder kommunalpolitikere, pædagoger på døgninstitutioner, samt børnene og deres forældre. Det andet projekt, RUGO, har til formål at forbedre kvaliteten af plejefamiliernes arbejde, herunder ved forbedret uddannelse af plejefamilierne. Endelig er Amtsrådsforeningen som det tredje projekt i færd med at etablere en database om døgninstitutioner og opholdssteder, som skal indeholde oplysninger om indhold, målgruppe og pris for alle døgninstitutioner og opholdssteder for børn og unge. Databasen kan bidrage til en forbedring af kommunernes sagsbehandling ved at styrke muligheden for at matche barn og anbringelsessted.

VI.D. Familiesammenføring (artikel 10)

Der henvises til Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 63 – 66. I rapporteringsperiodens løb er der ikke sket større ændringer i praksis for familiesammenføring af børn med deres forældre i Danmark. I 2002 blev der givet familiesammenføringstilladelser til i alt 3052 mindreårige børn født i udlandet. I 2002 blev der endvidere meddelt afslag på familiesammenføring til i alt 649 mindreårige børn født i udlandet. Baggrunden for, at der er meddelt afslag på familiesammenføring til et mindreårigt barn, kan f.eks. være, at den i Danmark boende forælder ikke har forældremyndigheden, eller at der ikke foreligger samtykke fra den i hjemlandet boende forælder, hvor forældrene har delt forældremyndighed. Der kan endvidere være sager, hvor afslag på familiesammenføring skal ses i sammenhæng med, at barnet har søgt sammen med en forælder, som ligeledes får afslag på familiesammenføring.

Den gennemsnitlige sagsbehandlingstid i Udlændingestyrelsen er for tiden ca. seks måneder for behandlingen af ansøgninger om familiesammenføring fra mindreårige børn født i udlandet og omfatter både de sager, hvor barnet søger alene, og hvor barnet ansøger om familiesammenføring sammen med en forælder.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at ansøgninger fra børn om familiesammenføring med en forælder i Danmark som hovedregel indgives sammen med en ansøgning om familiesammenføring fra den anden forælder. Disse ansøgninger behandles og afgøres samlet, hvad der isoleret set kan bevirke en generel længere sagsbehandlingstid for ansøgninger om familiesammenføringer fra børn. Udlændingestyrelsen bestræber sig fortsat på at behandle alle sager om familiesammenføring human og hurtigt. På baggrund af Udlændingestyrelsens samlede sagsbehandling af barn/forældreansøgninger, herunder indførelse af skærpede krav til familiesammenføring ved lov nr. 365 af 6. juni 2002, samt forhold af mere generel ressourcemæssig karakter har det ikke været

muligt at nedbringe sagsbehandlingstiden for ansøgninger om familiesammenføring fra børn til under tre måneder, som det ellers blev tilkendegivet i Danmarks 2. rapport til FN's børnekomite i 1989. Udlændingestyrelsen arbejder imidlertid på at nedbringe den nuværende sagsbehandlingstid til omkring tre måneder.

VI.E. Børnebortførelse mv. (artikel 11)

Det fremgår af en rapport², der i 2003 blev afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet, at Civilretsdirektoratet i perioden fra den 1. juli 1991 til den 15. november 2002 i alt behandlede 200 sager om internationale børnebortførelser til og fra Danmark. Heraf blev 185 sager fremmet efter Haagerkonventionen, mens de øvrige blev fremmet efter Europarådskonventionen eller de nordiske overenskomster.

	Sager om udlevering af børn fra Danmark	Sager om udlevering af børn til Danmark fra udlandet
1991	1	1
1992	4	3
1993	7	6
1994	9	11
1995	19	8
1996	6	6
1997	14	8
1998	16	10
1999	11	10
2000	6	9
2001	10	12
2002*	4	9
I alt	105	89

* opgjort pr. 15. november 2002.

Tabel 10. Sager vedrørende børnebortførelse behandlet af Civilretsdirektoratet i perioden 1991 til 2002. I statistikken er kun opgjort sager, der er sat i gang ved myndighedernes eller domstolene i Danmark eller i udlandet. Der er således ikke medtaget sager, hvor anmodningen om tilbagegivelse er trukket tilbage, før den er videresendt til udenlandsk myndighed eller dansk domstol, eller hvor sagen på grund af passivitet fra anmoderens side ikke er videresendt. Kilde: "Børnebortførelse" – Rapport fra en arbejdsgruppe under Justitsministeriet, 2003.

Civilretsdirektoratet har siden 1991 og frem til den 15. november 2002 videresendt i alt 107 sager, som vedrørte udlevering af børn fra Danmark, til fagedretterne. I 19 af disse sager indgik forældrene forlig, hvilket typisk indebærer en frivillig udlevering. Retten traf afgørelse i 56 af sagerne. Heraf bestemte retten i de 34 sager, at udlevering skulle ske. I 21 tilfælde blev anmodningen trukket tilbage, hvilket ofte skyldtes, at barnet blev udleveret frivilligt. I samme periode har

² "Børnebortførelse" – Rapport fra en arbejdsgruppe under Justitsministeriet, 2003.

Civilretsdirektoratet videresendt 93 sager om tilbagegivelse af børn til Danmark til en udenlandsk centralmyndighed. I 13 tilfælde blev sagen afgjort ved et forlig mellem forældrene. Retten måtte træffe afgørelse i 30 sager. I 22 af disse blev der truffet afgørelse om udlevering. 29 sager blev trukket tilbage, efter at Civilretsdirektoratet havde fremmet sagerne til den udenlandske centralmyndighed. De resterende sager er henlagt af anden grund eller uafsluttede på opgørelsestidspunktet.

I sommeren 2001 nedsatte Justitsministeriet en arbejdsgruppe, som skulle komme med forslag til at forbedre indsatsen i forbindelse med behandlingen af sager om internationale børnebortførelser, navnlig hvor et barn ulovligt er ført ud af Danmark. Arbejdsgruppen afgav i januar 2003 en rapport, hvis anbefalinger er udmøntet i et lovforslag, som den 28. februar 2003 blev fremsat i Folketinget. Under og i forlængelse af arbejdsgruppens arbejde er der endvidere taget de under afsnit VI.E.2 beskrevne administrative initiativer.

VI.E.1. Lovgivningsmæssige tiltag over for børnebortførelser fra Danmark til udlandet

Med henblik på at forbedre muligheden for at få bortførte børn bragt tilbage til Danmark foreslås det med det nævnte lovforslag for det første at indføre en adgang til at yde retshjælp til forældre til børn, som er bortført fra Danmark til udlandet, eller som ulovligt tilbageholdes dér.

Retshjælpen kan navnlig ydes til udgifter til advokatbistand både i Danmark og i udlandet, såfremt det f.eks. er relevant at anlægge retssag i udlandet. Ordningen omfatter endvidere udgifter til oversættelse og legalisering af nødvendige dokumenter samt forælders udgifter til at rejse til udlandet, hvis det er nødvendigt for at føre sagen i udlandet. Hvis den pågældende forælder taber retssagen i udlandet, kan der også ydes retshjælp til dækning af sagsomkostninger, som den pågældende bliver pålagt at betale til modparten.

Det er som udgangspunkt en betingelse for at yde retshjælp, at der efter dansk ret er tale om en børnebortførelse, og at barnet havde bopæl i Danmark ved bortførelsen eller den ulovlige tilbageholdelse. Retshjælpsordningen omfatter både tilfælde, hvor barnet er bortført til et land, som har tiltrådt de internationale konventioner om børnebortførelser, og tilfælde, hvor barnet er bortført til et land, som ikke har tiltrådt nogen af disse konventioner.

I Danmark kan børn under 15 år rejse ind og ud af landet uden at være i besiddelse af eget pas, hvis de rejser sammen med deres forældre, plejeforældre eller andre dem nærtstående personer, i hvis pas de er optaget. Med henblik på bedre at kunne forebygge børnebortførelser foreslås som et andet hovedelement i lovforslaget en ændring af paslovgivningen, der vil give den eller dem, som har forældremyndigheden over et barn, mulighed for at kræve barnet slettet i andre persons pas. Denne ændring vil indebære, at den af forældrene, som har forældremyndigheden alene, kan få barnet slettet i den anden forælders pas. Det er dog en betingelse, at barnet har sit eget

pas.

Endelig foreslås det i lovforslaget, at børnebortførelse skal være en umiddelbar skilsmissegrund. Baggrunden er, at det i nogle situationer i praksis har vist sig, at udenlandske myndigheder i tilfælde, hvor forældrene stadig er gift (herunder separeret), anser børnebortførelsen som en konflikt mellem forældrene, som myndighederne ikke bør blande sig i. Efter forslaget vil lovændringerne træde i kraft den 1. juli 2003.

VI.E.2. Administrative tiltag over for børnebortførelser fra Danmark til udlandet

Ud over de initiativer, der er indeholdt i lovforslaget, er der taget en række administrative tiltag. Den 1. maj 2002 er der således oprettet en rådgivningslinje, som varetages af Civilretsdirektoratet. Rådgivningslinjen, som er åben hele døgnet, har til formål at vejlede forældre, der har fået bortført et barn eller frygter bortførelse, om hvilke regler der eksisterer på området, og om hvem der skal rettes henvendelse til i en given situation.

Med henblik på at styrke samarbejdet mellem myndigheder og styrke informationsarbejdet i sager om børnebortførelse blev der på arbejdsgruppens anbefaling endvidere etableret en kontaktgruppe med repræsentanter fra de myndigheder, der i første række er involveret i sager om børnebortførelse, dvs. Udenrigsministeriet, Civilretsdirektoratet, politiet, de sociale myndigheder og Udlændingestyrelsen. I dette forum vil der være mulighed for erfaringsudveksling og koordinering af indsatsen til efterladte forældre i sager om børnebortførelser. Dette forventes at ske i form af gensidig udveksling af erfaringer, orientering om nye tiltag inden for områderne, udarbejdelse af fælles retningslinier, pjecer til forældrene samt udarbejdelse af en hjemmeside om bortførelser. Hjemmesiden kommer til at indeholde alle relevante informationer og regler om forebyggelse af bortførelser og behandling af sager om bortførelser, ligesom den skal indeholde kontaktoplysninger på relevante myndigheder og oplysninger om, hvad myndighederne kan hjælpe med i en bortførelsessag.

Endelig har Domstolsstyrelsen i september 2002 i overensstemmelse med anbefalingerne fra det 4. møde i Haagerkonferencens Specialkommission (*The Special Commission of the Hague Conference*), der blev afholdt den 22.-28. marts 2001, udpeget en dansk kontaktdommer i relation til Haagerkonventionen om internationale børnebortførelser. Kontaktdommeren vil kunne yde generel rådgivning til danske fogeder om konventionen. Dette betyder bl.a., at retterne i et vist omfang vil kunne få besvaret generelle spørgsmål om konventionen og dens praktiske anvendelse, når sådanne måtte opstå under behandlingen af konkrete sager. Endvidere vil kontaktdommeren kunne besvare henvendelser fra udenlandske dommere om generelle spørgsmål, herunder kompetencefordeling og lovgivning i Danmark.

VI.E.3. Nedsættelse af et udvalg vedrørende bortførelser fra udlandet til Danmark

Danmark tiltrådte i 1991 Haagerkonventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser og Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser. Konventionerne er gennemført i dansk ret ved lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser mv. (internationale børnebortførelser). Civilretsdirektoratet er udpeget som centralmyndighed i henhold til konventionerne.

De danske myndigheder har siden 1991 behandlet omkring 100 sager om tilbagegivelse af børn, der er bragt fra udlandet til Danmark. I forskellig sammenhæng har der været rejst debat om de danske myndigheders håndtering af disse sager, og der har været udtrykt ønske om klarere regler på området. Justitsministeriet har på denne baggrund besluttet at nedsætte et udvalg med den opgave at foretage en vurdering af, om de danske myndigheders håndtering af disse sager kan styrkes. Udvalget skal vurdere Centralmyndighedens rolle, herunder samspillet med domstolene og muligheden for at styrke centralmyndighedens mæglingsfunktion, som er forudsat i Haagerkonventionen. Herudover skal udvalget bl.a. vurdere de danske domstoles viden på området, retsplejereglerne på området, og i hvilket omfang der er behov for at styrke andre involverede myndigheders indsats.

VI.F. Beskyttelse af barnet mod fysisk eller psykisk vold, misbrug mv. (artikel 19)

Beskyttelse af børn mod fysisk eller psykisk vold kommer både på tale i forhold til vold begået af voksne, herunder barnets forældre, og vold begået af andre børn i form af mobning.

VI.F.1. Beskyttelse af barnet mod fysisk eller psykisk vold begået af voksne, herunder forældre

Det fremgår af Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 168, at revselsesretten blev afskaffet i 1997. Børnerådet har i forlængelse heraf udarbejdet en folder om emnet, som foreligger på dansk, engelsk, tyrkisk, arabisk, urdu, bosnisk-serbisk-kroatisk og somalisk.

I sager om samvær med voldelige forældre fraviges det i afsnit IV.B.2.b nævnte generelle udgangspunkt i lov om forældremyndighed og samvær, hvorefter der fastsættes samvær, hvis den af forældrene, der ikke bor sammen med barnet, anmoder herom. Statsamtet skal således afslå at fastsætte samvær eller om nødvendigt ophæve et eksisterende samvær, hvis det er påkrævet af hensyn til barnet, og afgørelser om samvær træffes således efter en konkret vurdering af samtlige omstændigheder i sagen og under hensyn til, hvad der er bedst for barnet. Efter myndighedernes praksis gives der derfor ikke samvær til en forælder, der har været voldelig over for sit barn, eller som på anden grænseoverskridende måde har forgrebet sig på det.

Der henvises endvidere til afsnit IX.D vedrørende seksuelle overgreb mod børn og afsnit

VII.B.7.b vedrørende omskæring af piger.

VI.F.2. Beskyttelse af barnet mod fysisk eller psykisk vold begået af andre børn i form af mobning

En undersøgelse foretaget i 1998, der indgik som Danmarks bidrag til den WHO-koordinerede undersøgelse "Health Behaviour in School-aged Children", viste, at 25 procent af alle børn blev mobbet mindst nogle gange om måneden. En tilsvarende undersøgelse foretaget i 2002 viste et betydeligt fald i dette tal til nu kun 11 procent. Undersøgelsen er imidlertid ikke endeligt afsluttet, og årsagen til faldet derfor ikke klarlagt. Forskerne arbejder imidlertid med den hypotese, at faldet især er slået igennem på de skoler, der har udformet og gennemført en mobbepolitik.

Som et led i indsatsen for at beskytte barnet mod psykisk overgreb udsendte Socialministeriet i september måned 2002 et inspirationshæfte om forebyggelse af mobning i dagtilbud med titlen: "Tidlige spor – Forebyggelse af mobning blandt de mindste børn". Det erkendes hermed, at mobning ikke kun foregår i skolen, men bør bekæmpes og forebygges allerede i børnenes tidlige år. Inspirationshæftet rummer ideer til, hvordan personalet konkret i daginstitutionen og dagplejen kan være med til at forhindre mobning. Målet er at sikre børn en barndom uden mobning ved at lære dem at respektere hinandens forskelligheder og ikke holde hinanden uden for fællesskabet.

VI.G. Plejeanbringelse mv. (artikel 20)

Når kommunen har truffet beslutning om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet, skal den endvidere træffe afgørelse om valg af anbringelsessted i overensstemmelse med den handleplan for barnets eller den unges ophold, der skal være udarbejdet forud for alle beslutninger om anbringelse, jf. afsnit IV.B.3 ovenfor. I tilfælde hvor behovet for en anbringelse opstår så akut, at det ikke er forsvarligt at lade anbringelsen afvente udarbejdelsen af en handleplan, træffer kommunen afgørelse om valg af anbringelsessted på det foreliggende grundlag.

Valget af anbringelsessted i overensstemmelse med handleplan indebærer, at kommunen skal vælge den type opholdssted, der findes bedst egnet til at yde den indsats over for barnet eller den unge, som er nødvendig for at opnå det i handleplanen beskrevne formål med anbringelsen. Afhængigt af dette formål bør muligheden for at anbringe barnet eller den unge hos dennes øvrige familie, herunder hos den pågældendes bedsteforældre, indgå i overvejelserne. Anbringelsesstedet må under alle omstændigheder udvælges med henblik på at give de bedste betingelser for barnets eller den unges trivsel og udvikling og må opfylde de krav til personlig omsorg, som barnets eller den unges alder og modenhed og bistandens karakter giver anledning til. Der må endvidere lægges vægt på barnets eller den unges forhold til familien fremover.

Anbringelse uden for hjemmet kan bl.a. ske hos plejefamilier for børn og unge, der er godkendt som generelt egnede af den stedlige kommune, samt på opholdssteder for børn og unge og på døgninstitutioner for børn og unge under amtskommunalt driftsansvar. Uanset at en plejefamilie eller et opholdssted altid skal være godkendt som generelt egnet, er det vigtigt, at den anbringende kommune foretager supplerende undersøgelser med henblik på, om barnet eller den unge vil være velplaceret i netop dette anbringelsessted.

VI.G.1. Hjemgivelse og ophør af anbringelsen

Alle hjælpeforanstaltninger, herunder anbringelser uden for hjemmet, skal i henhold til lov om social service ophøre, når formålet med foranstaltningen er opnået, når foranstaltningen ikke længere er formålstjenlig, eller når den unge fylder 18 år. Det gælder både frivillige og tvangsmæssige anbringelser. Opholdet på anbringelsesstedet vil imidlertid kunne opretholdes efter det fyldte 18. år, såfremt den unge er indforstået hermed.

Der lægges betydelig vægt på, at hjemgivelsen er velforberedt. Ved tilrettelæggelsen af hjemgivelsen bør kommunen være opmærksom på, at der er tale om et miljøskifte for barnet eller den unge. Det er derfor vigtigt, at barnet eller den unge og familien forberedes på hjemgivelsen gennem besøg i hjemmet, f.eks. ved weekendbesøg i en periode. Det samvær og den kontakt, der igennem hele anbringelsesperioden bør have været mellem barnet eller den unge og familien, må intensiveres i takt med, at familiens problemer løses, og situationen bedres.

Hvis anbringelsen ophører som følge af, at den unge fylder 18 år, skal der ske en sidste gennemgang af handleplanen med henblik på at vurdere, hvilken form for støtte og vejledning, der herefter kan ydes den unge med hensyn til boligforhold, uddannelse og arbejde samt personlig rådgivning. De særlige forhold, der eventuelt gør sig gældende i forbindelse med udslusningen fra anbringelsesstedet, skal således anføres i planen.

VI.H. Adoption (artikel 21)

Der er i rapporteringsperiodens løb vedtaget en række lovgivningsmæssige ændringer på adoptionsområdet, ligesom der er taget skridt til indgåelse af en bilaterale med Vietnam og en national definition af begrebet Post Adoption Services.

VI.H.1. Adoptionsforberedende kurser

I forbindelse med Danmarks tiltrædelse af Haagerkonventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner³ blev der bl.a. ved lov nr. 358 af 2. juni 1999 gennemført en række ændringer af adoptionslovens regler om adoption af udenlandske børn. Det blev i den forbindelse tilstræbt at skabe mere tidssvarende regler for undersø-

gelse og godkendelse af kommende adoptanter. I tilknytning hertil blev der indført et krav om, at ansøgere, der første gang skal adoptere et udenlandsk barn, skal deltage i et adoptionsforberedende kursus.

Kursusforløbet er adskilt fra det øvrige undersøgelses- og godkendelsesforløb og danner således ikke grundlag for adoptionsmyndighedernes vurdering af ansøgeren som adoptivforælder. Hensigten med kurset er derimod at sikre adoptionsansøgerne den bedst mulige forberedelse til adoption af et udenlandsk barn. Ansøgerne bliver undervist og rådgivet om en række forhold, der er af betydning ved adoption af et udenlandsk barn, herunder adoptionsmotivet, adoptivbarnets baggrund, adoptivbarnets følelser, adoptivbarnets reaktioner på de nye forhold og adoptivbarnets tilpasning i familien. Der lægges endvidere stor vægt på, at adoptivforældre oplyser barnet om, at det er adopteret, og derved giver det mulighed for at forholde sig til sin biologiske oprindelse.

VI.H.2. Forbud mod vederlag

Ved en ændring af adoptionsloven, der trådte i kraft den 1. november 1997, blev det præciseret, at adoption ikke kan meddeles, hvis nogen, der skal afgive samtykke til adoptionen, yder eller modtager vederlag eller nogen anden form for modydelse, herunder betaling for tabt arbejdsfortjeneste. Adoptionsmyndighederne kan afkræve enhver, der har kendskab til forholdene, alle oplysninger til brug for afklaring af, om der er ydet eller modtaget sådant vederlag eller modydelse.

VI.H.3. Bilateral aftale med Vietnam

Danmark forventes i løbet af kort tid at indgå en bilateral aftale med Vietnam på adoptionsområdet. Baggrunden for aftalen er, at Vietnam i 2000 gennemførte en ny familielov, der bl.a. regulerer internationale adoptioner. Det bemærkes, at Vietnam ikke har tiltrådt Haagerkonventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner. Aftalen bygger på en række principper og retsgarantier, der bl.a. er indeholdt i FN-konventionen af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder og Haagerkonventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner.

Således fremgår familieprincippet, hvorved forstås, at et barn bør vokse op i en familie frem for på en institution, klart af præamblen til aftalen, ligesom der i selve aftalen findes en bestemmelse om det biologiske princip, hvorefter de kontraherende stater bør træffe passende foranstaltninger med henblik på, at barnet kan forblive hos sin biologiske familie, samt en bestemmelse om subsidaritetsprincippet, hvoraf det fremgår, at en international adoption kun bør finde sted, hvis der ikke kan findes en egnet familie i afgiverlandet. Aftalen indeholder endvidere en række procesuelle regler vedrørende adoptionssagens behandling, herunder om centralmyndighedernes op-

³ Hague Convention on Protection of Children and Co-operation in respect of Intercountry Adoption.

gave, samt regler for, hvilke oplysninger der skal foreligge om barnet og adoptivforældrene, inden adoption kan finde sted.

VI.H.4. En dansk definition af Post Adoption Services

Der er indgået et samarbejde mellem adoptionsmyndighederne, de formidlende organisationer og en række interesseorganisationer med henblik på at udarbejde en dansk definition af Post Adoption Services (PAS). Ved PAS forstås de særlige støtteforanstaltninger og tilbud, som stilles til rådighed for de adopterede og adoptivfamilierne efter adoptionens gennemførelse. Det nærmere formål med samarbejdet er at kortlægge de eksisterende tilbud og kompetencer inden for PAS i Danmark samt at udarbejde en strategi for formidling af viden til relevante aktører, herunder gennem netværk og konferencer.

VI.I. Løbende vurdering af afgørelser om anbringelser (artikel 25)

Under anbringelsen af et barn eller en ung uden for hjemmet fører den kommune, der har anbragt barnet eller den unge, løbende tilsyn med barnets eller den unges forhold og påser herunder gennemførelsen af den handleplan, der er lagt for anbringelsen. Kommunen har pligt til at føre tilsyn med barnet eller den unge med regelmæssige mellemrum og skal uanset typen af anbringelsessted opretholde personlig kontakt med barnet eller den unge samt anbringelsesstedet.

Kommunen har endvidere pligt til, senest 3 måneder efter at barnet eller den unge har fået ophold uden for hjemmet, at tage handleplanen op til vurdering med henblik på en eventuel revision. I den efterfølgende periode skal der ske en vurdering af planen med højst 6 måneders mellemrum. Behovet for en revision af handleplanen vurderes løbende på baggrund af kommunens kontakt med barnet eller den unge og anbringelsesstedet. Anbringelsesstedets iagttagelser om barnets eller den unges forhold er således af væsentlig betydning for vurderingen af planen og af behovet for en eventuel revision heraf. Familiens forhold under barnets eller den unges ophold uden for hjemmet skal tillige inddrages i vurderingen af planen.

Viser der sig et behov for en revision af planen, skal en eventuel afgørelse herom så vidt muligt træffes i forståelse med forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge. Spørgsmål om ændring af planen kan også rejses af forældremyndighedens indehaver eller den unge selv, hvis denne er fyldt 15 år. Kommunen træffer afgørelse om ændring af planen. Kravene om en periodisk vurdering og eventuel revision af handleplanen er minimumskrav, og kommunen er til hver en tid berettiget og forpligtet til at revidere planen, hvis nyopståede forhold taler herfor.

Flere undersøgelser har vist, at kommunernes tilsyn med anbragte børn og unge og opfølgning på anbringelserne ikke er gode nok. Der vil blive sat fokus på styrkelse af tilsynet i flere af de initiativer, der er nævnt under afsnit VI.C.5.

VI.J. Underholdsbidrag (artikel 27(4))

I medfør af lov om børns forsørgelse kan en forælder, der ikke opfylder sin forsørgelsespligt, administrativt pålægges at betale bidrag til barnets forsørgelse. Bidraget fastsættes under hensyn til barnets tarv og forældrenes økonomiske kår. I normalsituationer fastsættes bidraget til normalbidraget, der for tiden udgør 970 kr. pr. barn om måneden. Der kan pålægges forhøjede børnebidrag i situationer, hvor bidragspligtige har en indkomst over ca. 315.000 kr. under hensyntagen til antallet af bidragsberettigede børn.

Med henblik på at øge det private ansvar for forsørgelse af egne børn blev det årlige normalbidrag i 2000 forhøjet med godt 1.000 kr., idet det offentlige tilskud til enlige forsørgere nedsattes tilsvarende. For enlige forsørgere har bidragsforøgelsen således ikke haft nogen økonomiske konsekvenser, mens der for forsørgere, som er indgået i et nyt parforhold og således ikke længere er enlige, er indtrådt stigning i bidraget, hvorved den ny samlevers eller ægtefælles andel af forsørgerbyrden for de børn, som den pågældende ikke selv har forsørgerpligt overfor, er reduceret.

Justitsministeriets Børnelovsudvalg afgav i januar 2001 en betænkning om børns forsørgelse (betænkning nr. 1389/2000), som indeholder forslag til en fuldstændig revision af reglerne om børnebidrag, herunder om en betydelig forhøjelse af børnebidraget og om afskaffelse uddannelsesbidrag til 18-24-årige samt afskaffelse af dåbs- og konfirmationsbidrag. Det foreslås endvidere, at det løbende bidrag skal kunne nedsættes, hvis den bidragspligtige forælder har et særligt omfattende samvær med barnet, hvilket i praksis vil sige mere end 110-120 dage årligt. Børnelovsudvalget har imidlertid ikke taget stilling til størrelsen af en eventuel forhøjelse af børnebidraget, ligesom det ikke har foretaget en nærmere analyse af de skattemæssige konsekvenser af en eventuel forhøjelse af bidraget og konsekvenserne i forhold til børnetilskudsreglerne i den sociale lovgivning.

Justitsministeren har derfor nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe, der skal undersøge forskellige modeller for en gennemførelse af Børnelovsudvalgets forslag. Arbejdsgruppen skal foretage beregninger af, hvordan en forhøjelse vil påvirke forskellige familietyper økonomi og i den forbindelse inddrage den kritik, der har været fremsat over for Børnelovsudvalgets beregninger. Arbejdsgruppen skal også se på de skattemæssige konsekvenser og på konsekvenserne for de sociale ydelser, der gives til børnefamilier. Et af de spørgsmål, der i den forbindelse skal overvejes, er, om de særlige børnetilskud, der ydes til bl.a. pensionister og i tilfælde, hvor en eller begge forældre er døde, også skal forhøjes. I arbejdsgruppen deltager Finansministeriet, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Skatteministeriet, Socialministeriet og Justitsministeriet.

VI.J.1. Udlæg, indbetaling og inddrivelse af bidrag

Betaler den bidragspligtige ikke sit bidrag, skal kommunen forskudsvis udlægge et bidrag svarende til normalbidraget. Kommunen inddriver herefter det skyldige beløb fra den bidragspligtige, herunder det beløb hvormed det skyldige beløb overstiger normalbidraget. Inddrivelsen kan bl.a. ske via lønindeholdelse. Inddrevne bidrag skal først og fremmest dække de bidrag, som kommunen ikke allerede har udlagt forskudsvis. Den bidragsberettigede behøver således ikke selv at inddrive beløbet ved civil retssag eller lignende. Oplysninger om udlagte og inddrevne bidrag i perioden 1998 – 2001 fremgår af tabel 11.

	1998	1999	2000	2001
Udbetalt af kommunerne i året	1.303,3	1.320,6	1.553,1	1.603,1
Inddrevet fra bidragspligtige i året	1.282,1	1.293,4	1.430,2	1.478,3
Kommunernes tilgodehavende primo året	3.328,7	3.227,7	3.170,4	3.325,0

Tabel 11. Forskudsvis udlagte bidrag samt inddrivelse og eftergivelse af bidragsrestancer angivet i mio. kr. Kilde: Statistiske Efterretninger. Danmarks Statistik.

De samlede bidragsbeløb skal ses i forhold til de 42 procent af børnene, der i løbet af et livsløb som anført i afsnit VI oplever, at forældrene lever adskilt i en del af barndommen.

VI.K. Fysisk og psykisk helbredelse og resocialisering (artikel 39)

På det sundhedsmæssige område er der i tilknytning til Rigshospitalet oprettet et videnscenter benævnt Team for Seksuelt Misbrugte Børn (SMB), som har en landsdækkende modtage- og undersøgelsesfunktion for børn, der har været eller frygtes at have været udsat for seksuelle overgreb. Centret indhenter derudover viden og udfører forskning vedrørende undersøgelse og behandling af seksuelt misbrugte børn, ligesom det varetager rådgivning af offentlige myndigheder og bidrager til den årlige afrapportering på området, der varetages af Videnscenterfunktion om Sociale Indsatser vedrørende Seksuelle Overgreb mod børn (SISO), jf. nedenfor afsnit IX.D.6.

VII. Sundhed og velfærd (artikel 18(3), 23, 24, 25, 26, 27(1) og (3))

De tiltag, der i rapporteringsperioden er taget med henblik på fortsat at sikre og forbedre børns sundhed og velfærd, omfatter fysisk og psykisk handicappede børn navnlig omsorgsforanstaltninger, herunder dagtilbud, samt tiltag på en række sundhedsmæssige områder, hvor der er identificeret et særligt behov for en øget indsats, navnlig med hensyn til børns ernæring.

VII.A. Fysisk og psykisk handicappede børn (artikel 23)

Som et almindeligt princip tilstræbes det i Danmark at sikre fysisk og psykisk handicappede børn en så normal tilværelse som muligt og at bistå deres forældre hermed. Der henvises nærmere herom til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit VII(b). I det følgende redegøres der

endvidere for udviklingen i de tilbud, der i rapporteringsperiodens løb er stillet til rådighed for handicappede børn i såvel dagtilbud som i undervisningen samt for børnenes forældre i form af forbedret mulighed for udbetaling af tabt arbejdsfortjeneste for pasning af børn med handicap i hjemmet.

VII.A.1. Handicappede børn i dagtilbud

Kommunen sørger for dagtilbud til børn med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne fx ved at integrere barnet i en almindelig daginstitution eventuelt med særlig personalestøtte eller i kommunal dagpleje. Der kan endvidere etableres handicapgrupper i almindelige daginstitutioner, ligesom der vil kunne oprettes kommunale institutioner alene for børn med handicap, eller der vil kunne etableres en fælleskommunal institution med amtskommunen som forretningsfører.

Herudover skal amtskommunen sørge for, at der er det nødvendige antal pladser i særlige dagtilbud til børn, der på grund af betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte og behandling, der ikke kan imødekommes ved ophold i et af de almindelige dagtilbud til børn. Amtskommunen skal endvidere sørge for, at der er det nødvendige antal pladser i særlige klubtilbud til større børn og unge, der på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har et særligt behov for støtte og behandling, der ikke kan dækkes ved deltagelse i et af de almindelige klubtilbud til større børn og unge. Udviklingen i antallet af indskrevne børn i særlige dagtilbud fordelt på alder fremgår af tabel 12.

Amtskommunen træffer efter indstilling fra opholdskommunen afgørelse om optagelse i et særligt dag- eller klubtilbud. Ophold i et særligt dag- eller klubtilbud er vederlagsfrit for børn og unge med betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der alene eller hovedsageligt er optaget af behandlingsmæssige grunde.

	½-2 årige	3-5 årige	6-9 årige	10-13 årige	14 årige og derover	I alt
1999	137	645	364	130	86	1.362
2000	123	712	382	144	112	1.473
2001	112	731	415	158	133	1.549
2002	156	742	455	163	186	1.702

Tabel 12. Indskrevne i særlige dagtilbud. Kilde: Socialministeriet.

VII.A.2. Tabt arbejdsfortjeneste og merudgiftsydelse

Forældre, der i hjemmet passer børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse, vil efter omstændighederne kunne modtage merudgiftsydelse og erstatning for tabt arbejdsfortjeneste. Antallet af modtagere af disse ydelser fremgår af tabel 13.

	1999	2000	2001
Merudgiftsydelse	34.871	31.253	31.911
Tabt arbejdsfortjeneste	11.210	12.563	13.799

Tabel 13. Antal modtagere af hjælp til dækning af merudgifter ved forsørgelse af handicappet barn i eget hjem og tabt arbejdsfortjeneste. Kilde: Socialministeriet.

Der er med virkning fra den 1. januar 2003 gennemført en række økonomiske forbedringer for forældre, der får udbetalt tabt arbejdsfortjeneste for pasning af børn med handicap i hjemmet. Personer, der modtager tabt arbejdsfortjeneste for pasning af et handicappet barn, modtager her efter også bidrag til en pensionsordning, ligesom de pågældende er omfattet af loven om Arbejdsmarkedets Tillægspension. Reglerne om optjening og udbetaling af ferietillæg for personer, der modtager tabt arbejdsfortjeneste, er endvidere bragt i overensstemmelse med ferielovgivningens almindelige regler, således at de pågældende personer nu optjener ferietillæg på lige fod med lønmodtagere. Endelig vil arbejdsløshedsforsikrede personer, der modtager hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, og som uden egen skyld mister deres arbejde uden at være berettiget til arbejdsløshedsdagpenge, kunne få udbetalt en supplerende ydelse.

VII.A.3. Handicappede børn i undervisningen

Alle børn har – uanset et eventuelt handicap – ret til undervisning i folkeskolen. Der findes et veludviklet system af tilbud til uddannelse af børn og unge med særlige behov såvel på grundskoleniveau som i gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelser. Generelt har hver elev efter en konkret vurdering af den enkeltes behov ret til fornøden hensyntagen til den pågældendes eventuelle handicap inden for klassens normale rammer. Det påhviler lærere at tilrettelægge undervisningen, således at den til enhver tid er tilpasset elevens evner og færdigheder.

Til børn, hvis udvikling kræver særlig hensyntagen eller støtte, gives der specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Undervisningsministeren fastsætter regler herom. Undervisningens tilrettelæggelse, herunder valg af undervisnings- og arbejdsformer, metoder, undervisningsmidler og stofudvælgelse, skal i alle fag leve op til folkeskolens formål og varieres, så den svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger. Den almindelige specialundervisning varetages af kommunerne efter særlige centralt fastsatte regler. Herudover stiller amterne vidtgående specialundervisning til rådighed for handicappede børn, hvis behov ikke dækkes af den almindelige specialundervisning. Mens undervisningen så vidt muligt skal foregå i elevens lokalmiljø, findes der for særlige handicapgrupper tillige lands- og landsdelsdækkende skoler, der drives af amterne. Folkeskoleloven omfatter alle elever i folkeskolen, herunder elever i specialklasser. Med hensyn til tilrettelæggelse af undervisningen for disse elever er der dog muligheder for at lave særlige læseplaner.

VII.B. Barnets sundhedstilstand (artikel 24)

I september måned 2002 vedtog Regeringen sundhedsprogrammet "Sund hele livet". Programmet er et helhedsorienteret sundhedsprogram, og børn er en vigtig målgruppe i "Sund hele livet". Indsatsen i forhold til børn omfatter navnlig sundhedsfremme i skole og daginstitutioner samt imødegåelse af astma og allergiske sygdomme, trivselsproblemer og overvægt. I programmet opstilles der ligeledes udfordringer for daginstitutioner og skoler, som i de kommende år bl.a. vil bestå i faglig udvikling og styrkelse af skolens sundhedsundervisning og skabelsen af gode rammer for børnenes fysiske aktivitet samt en fortsat udbredelse af sundhedspolitikker i skolerne, herunder vedrørende alkohol.

VII.B.1. Unge og alkohol

Med virkning fra den 1. juli 1998 blev butikssalg af alkohol til børn under 15 år forbudt i Danmark, jf. lov nr. 411 af 26. juni 1998 om ændring af lov om alkoholmisbrug. Der blev i den forbindelse gennemført en kampagne mod børns indtagelse af alkohol, ligesom der i 1999 blev udarbejdet materiale til brug for forældre, lærere og skolebestyrelser. I materialet opfordres skolerne til under inddragelse af forældrene at indføre en alkoholpolitik i grundskolen, ligesom forældrene opfordres til i samarbejde med skolen at aftale retningslinier for børnenes omgang med alkohol til fester og lignende. Unges forhold til alkohol udgjorde i efteråret 2002 et af temaerne for Sundhedsstyrelsens årlige alkoholkampagne, som afholdes i uge 40, og vil også indgå i kampagnen for 2003.

VII.B.2. Bekæmpelse af rygning blandt børn og unge

Ved lov nr. 1313 af 20. december 2000 om ændring af lov om røgfri miljøer i offentlige lokaler, transportmidler og lignende, er tobaksrygning på folkeskolers, kommunale ungdomsskolers og ungdomskostskolers område blevet forbudt for elever ved disse skoleformer samt for børn i skolefritidsordninger. Med henblik på at forebygge passiv rygning og hindre påvirkning af børnenes adfærd gennem de voksnes rygevaner er der endvidere indført en række rygerestriktioner for voksne disse steder. Regeringen har endvidere tilkendegivet, at den vil fremsætte et lovforslag om forbud mod salg af tobak til børn. Et eventuelt forbud forventes at få virkning fra foråret 2004. Samtidig hermed forventes der gennemført en oplysningskampagne henvendt til de unge og deres forældre samt butikspersonalet.

VII.B.3. Forbedring af børnenes fysiske aktivitet

En række tiltag er iværksat med henblik på at få børnene til at være mere fysisk aktive. Sundhedsstyrelsen præsenterede i februar måned 2003 kampagnen: "Krop skal der til". Kampagnen har glæden og legen som udgangspunkt og henvender sig primært til elever i folkeskolens 3. og 4. klasser samt lærere og forældre. Både børn og voksne får gennem en temaavis og særlige tv-programmer gode og sjove ideer til sund mad og bevægelse. Endvidere har Forum for Motion,

der er et uafhængigt motionsråd under Indenrigs- og Sundhedsministeriet, gennem afholdelse af en national og tre regionale konferencer med temaet: "Børn og motion" samt udgivelsen af en pjece bidraget til at skabe øget opmærksomhed om emnet.

VII.B.4. Forebyggelse og behandling af spiseforstyrrelser

I en rapport fra 1997 vurderede Sundhedsstyrelsen forekomsten af og muligheden for at forebygge spiseforstyrrelser i Danmark. Som opfølgning på dette arbejde udarbejdede Sundhedsstyrelsen i 1999 en mængde materiale om forebyggelse af spiseforstyrrelser henvendt til voksne, som arbejder med børn og unge. Formålet med materialet var at give faggrupper i den primære sundhedstjeneste og andre, som arbejder med børn og unge, mere viden om de forskellige former for spiseforstyrrelser samt disses tidlige udviklingstræk. Som opfølgning på udsendelsen af materialet afholdt Sundhedsstyrelsen i 2001 en konference for forebyggelsespersonale i den primære sundhedstjeneste.

Endvidere udgav Sundhedsstyrelsen og Statens Institut for Folkesundhed i 2002 en rapport, der omhandler risikoadfærd for udvikling af spiseforstyrrelser blandt kvinder i alderen fra 16 til 59 år. Rapporten sammenholder kvindernes spiseproblemer med en række andre sundhedsproblemer og kvindernes brug af sundhedsvæsenet. Undersøgelsen bag rapporten viser, at cirka 25 procent af alle kvinder i alderen fra 16 til 20 år udviser risikoadfærd for udvikling af spiseforstyrrelser. Sådant risikoadfærd forekommer i højere grad end forventet sammen med overvægt, medicinforbrug og stress samt andre former for risikoadfærd, herunder rygning, alkoholforbrug, hash og anden stofmisbrug. Forekomsten af risikoadfærd falder med alderen til cirka 10 procent af alle kvinder i alderen fra 20 til 59 år.

En tværministeriel arbejdsgruppe har i 2002 foreslået en række initiativer med henblik på forebyggelse af spiseforstyrrelser og rehabilitering af unge med spiseforstyrrelser. Socialministeriet varetager opfølgningen på de foreslåede initiativer, der ifølge forslaget skal udmøntes i et samarbejde mellem sundhedsvæsenet og socialvæsenet. Endelig har Sundhedsstyrelsen i perioden 2001-2003 udarbejdet et referenceprogram vedrørende anbefalinger for behandling af spiseforstyrrelser og organisering af behandlingsindsatsen. Referenceprogrammet forventes sendt i høring medio 2003.

VII.B.5. Psykisk svage børn

Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Socialministeriet og Undervisningsministeriet og de kommunale parter har sammen udarbejdet en redegørelse vedrørende tilbud i undervisnings- og socialsektoren til psykisk svage børn og unge. Redegørelsen, der udkom i juni 2001, indeholder bl.a. anbefalinger om, hvordan de nævnte sektorer bedre imødekommer de særlige behov, der gør sig gældende for psykisk svage børn og unge.

VII.B.6. Svær overvægt

I marts 2003 offentliggjorde Sundhedsstyrelsen et oplæg med titlen: ”Oplæg til national handlingsplan mod svær overvægt – forslag til løsninger og perspektiver”. Oplægget henvender sig navnlig til børn og unge, da livsstilsbetonet fedmerelateret risikoadfærd som oftest grundlægges tidligt for at blive videreført i voksenlivet, ligesom overvægt i barndommen, herunder navnlig i teenage-alderen, øger risikoen for overvægt i voksenalderen. Overvægt hos børn øger endvidere risikoen for mobning og social udstødelse. Oplægget rummer en række forslag til foranstaltninger i såvel offentligt som privat regi, der skal forebygge overvægt blandt børn og unge. Det foreslås herunder at gennemføre kost- og bevægelsespolitikker i skoler og daginstitutioner, at øge tilgængeligheden af sund mad og mulighederne for at være fysisk aktiv samt gennem en særlig oplysningsindsats henvendt til forældrene at sætte disse i stand til at fungere som rollemodeller for børn og unge.

VII.B.7. Særligt vedrørende forholdsregler med henblik på afskaffelse af traditionsbundne ritualer, der er skadelige for børns sundhed

Det fremgår af FN’s generelle retningslinier vedrørende form og indhold af periodiske rapporter, at visse traditionsbundne ritualer, herunder tvangsægteskaber og omskæring af piger, må anses for skadelige for børns sundhed og som sådan bør behandles i denne del af rapporten.

VII.B.7.a. Tvangsægteskaber

Med henblik på at sikre unges ret til selv at vælge deres ægtefælle vil regeringen medio 2003 fremlægge en handlingsplan mod tvangsægteskaber og tvangslignende og arrangerede ægteskaber. Handlingsplanen lægger op til en indsats, der omfatter forebyggende og holdningsændrende initiativer, med henblik på at alle etniske grupper i Danmark med tiden vil anse det for ønskeligt, at man selv vælger sin ægtefælle. Der vil endvidere blive tilvejebragt en form for egentlig krisehjælp til unge, der er udsat for tvang eller pres i forbindelse med indgåelse af ægteskaber, eller som befinder sig i et sådant ægteskab. Desuden vil handlingsplanen omfatte tiltag, der sigter mod at støtte og informere de unges familier, idet forældrene bl.a. skal informeres om unges rettigheder i Danmark, herunder om den enkeltes ret til selv at vælge sin ægtefælle. Handlingsplanen skal endvidere bidrage til at forbedre de berørte myndigheder og organisationers muligheder for at håndtere henvendelser om tvangsægteskaber og arrangerede ægteskaber, ligesom der tilsigtes en styrkelse af erfaringsudveksling og øvrigt samarbejde mellem private og offentlige organisationer.

VII.B.7.b. Omskæring

I januar måned 2003 fremkom en tværministeriel arbejdsgruppe med en rapport vedrørende omskæring af piger. På baggrund af rapporten vil der i et samarbejde mellem Socialministeriet og andre relevante ministerier blive iværksat en række tiltag med henblik på at bekæmpe dette fæ-

nomen. Der vil for det første blive udarbejdet oplysningsmateriale til de forskellige faggrupper. Materialet vil indeholde anvisninger på, hvilke forhold der i særlig grad bør give det faglige personale anledning til at overveje, om en pige står i fare for at blive udsat for omskæring. Sådanne forhold omfatter bl.a. hjemrejseplaner til den pågældendes oprindelsesland samt længere tids fravær fra den pågældendes institution eller skole.

Endvidere planlægges der en række undervisningstilbud og debatmøder med deltagelse fra befolkningsgrupper, hvor omskæring af piger traditionelt er fremherskende, ligesom de lokalgrupper og netværk, som varetager lignende oplysningsvirksomhed, vil blive søgt udbygget og styrket. Endelig vil der blive iværksat en målrettet informationskampagne til gavn for lærere og andet personale på skoler med et stort antal af tosprogede elever og elever med anden etnisk baggrund end dansk. Blandt øvrige tiltag kan nævnes, at Sundhedsstyrelsen i samarbejde med somaliske befolkningsgrupper i Danmark har gennemført en indsats mod omskæring af piger. Der er lavet en somalisk video og materiale til brug for sundhedspersonale og pædagogisk personale.

VII.C. Social sikkerhed (artikel 26)

Lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag, jf. lovbekendtgørelse nr. 1017 af 17. november 2000, hjemler en række forskellige former for børnetilskud til særlige grupper af børn. Der henvises herom til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1989, afsnit VII (d), samt Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 158 – 167. I det følgende beskrives de væsentligste ændringer på området, der har fundet sted i rapporteringsperiodens løb.

Efter en ændring af lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag, som fik virkning den 1. april 2000, skal det særlige børnetilskud til pensionister fremover indtægtsreguleres. Ved samme lovændring blev der som konsekvens af den forhøjelse af normalbidraget, som nævnes ovenfor i afsnit VI.J, indført et tillæg til det særlige børnetilskud, og det ordinære børnetilskud blev tilsvarende nedsat. For modtagere af børnetilskud og børnebidrag vil det samlede tilskud eller bidrag typisk være uændret eller endog større. Endvidere er der med virkning fra den 1. januar 2001 indført et indtægtsreguleret særligt børnetilskud til uddannelsessøgende forældre, jf. lov nr. 1311 af 20. december 2000 om ændring af lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag.

Børnetilskud reguleres årligt på grundlag af stigningen i årslønnen for arbejdere og funktionærer. Ydelserne er skattefri og udgør årligt pr. 1. januar 2003:

Ordinært børnetilskud	4.040 kr.
Ekstra børnetilskud	4.108 kr.
Særligt børnetilskud	10.308 kr.

Tillæg til det særlige børnetilskud	1.332 kr.
Særligt børnetilskud (til uddannelsessøgende)	5.300 kr.
Flerbørnstilskud	6.646 kr.

Adoptionstilskud udbetales én gang med 38.318 kr.

Det børnebidrag, der kan kræves udbetalt forskudsvis af det offentlige, kan pr. 1. januar 2003 højst udgøre 11.640 kr. årligt, svarende til normalbidraget, der igen svarer til summen af det særlige børnetilskud og tillægget hertil, jf. ovenfor. Er ingen af barnets forældre i live, udbetales der dobbelt særligt børnetilskud med dobbelt tillæg hertil.

Efter lov om en børnefamilieydelse udbetales der til alle børn og unge under 18 år med hjemsted i Danmark endvidere en skattefri indkomstuafhængig børnefamilieydelse, der er gradueret efter børnenes alder. Børnefamilieydelsen udgør en integreret del af skattesystemet. Der henvises herom til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1989, afsnit VII (d).

Børnefamilieydelsen reguleres årligt i forhold til den gennemsnitlige årslønsudvikling og udgør årligt pr. 1. januar 2003:

Babyydelse 0-2 årige	12.900 kr.
Småbørnsydelse 3-6 årige	11.700 kr.
Børnefamilieydelse 7-17 årige	9.200 kr.

Knap 1,2 mio. børn fordelt på omkring 660.000 familier er berettiget til børnefamilieydelsen.

VII.C.1. Udsatte unges uddannelses- og arbejdsmarkedsmæssige integration

I perioden 1999-2002 deltog 9 kommuner i et modelkommuneprojekt, hvis formål var at fremme udsatte unges uddannelses- og arbejdsmarkedsmæssige integration. Det nærmere mål med projektet var at udvikle en koordinering mellem de kommunale redskaber inden for børne-, unge- og familie-sektoren samt inden for voksensektoren, herunder på aktiveringsområdet, med henblik på at forbedre de vanskeligst stillede unges arbejdsmarkeds- og uddannelsesmæssige integration. Et andet formål var at afdække, i hvilket omfang beskæftigelse og personlig støtte kan medvirke til øget selvforsørgelse og til at skabe en socialiseret tilværelse for den pågældende. Projektet henvendte sig til unge i alderen 16 – 23 år, som ikke havde formået at drage nytte af gældende uddannelses- og aktiveringstilbud, og som var præget af familiemæssige problemer, ringe skolegang samt misbrugsproblemer og kriminalitet. Målgruppen var udvalgt med henblik på at til-

skynde udviklingen af lokale modeller, som kunne håndtere overgangen mellem de kommunale foranstaltninger og lovområder samt koordineringen heraf.

VII.D. Barnets ret til omsorgsforanstaltninger (artikel 18 (3))

Efter lov om social service skal kommunen med henblik på at give pædagogiske, sociale og pasningsmæssige tilbud sørge for, at der er det nødvendige antal pladser i dagtilbud til børn. Dagtilbuddene kan etableres som daginstitutioner, dagpleje og puljeordninger. Daginstitutioner etableres i form af vuggestuer, børnehaver, aldersintegrerede institutioner og fritidshjem, mens kommunal dagpleje består i pladser, der er etableret i private hjem og andre lokaler i børnenes hjemlige miljø, der forud er godkendt af kommunen til dette formål. En puljeordning er en pasningsordning, der oprettes på initiativ af en gruppe forældre eller andre private, og hvortil kommunen efter at have indgået en aftale om driften yder et tilskud for hvert barn, der er omfattet af ordningen.

VII.D.1. Tilskud til privat børnepasning

Kommunerne har mulighed for at tilbyde forældrene valget mellem en plads i et offentligt dagtilbud og et økonomisk tilskud til betaling for privat dagpasning. Såfremt kommunen vælger at give forældrene denne mulighed, omfatter ordningen børn i alderen fra 24 uger indtil det tidspunkt, hvor børn almindeligvis optages i børnehaveklasse. Kommunen kan imidlertid beslutte kun at give tilskud til privat dagpasning af børn i en bestemt del af aldersgruppen. Med virkning fra den 1. august 2003 gøres ordningen obligatorisk, idet der herefter gælder en pligt for kommunerne til at tilbyde forældrene tilskud til privat børnepasning. Der ydes samme beløb i tilskud for alle børn inden for samme aldersgruppe i kommunen, og tilskuddet kan højst udgøre 85 procent af den billigste nettoudgift per plads i et offentlig dagtilbud til samme aldersgruppe i den pågældende kommune.

VII.D.2. Tilskud til pasning af egne børn

Med virkning fra den 1. juli 2002 har kommunerne i henhold til lov om social service haft mulighed for at tilbyde forældre, der ønsker selv at passe deres børn, et økonomisk tilskud frem for at benytte en plads i et af kommunens dagtilbud. Formålet med ordningen er at forbedre børnefamiliernes muligheder for at kombinere arbejdsliv og familieliv på en fleksibel og hensigtsmæssig måde. Det er frivilligt for den enkelte kommune at indføre ordningen. Hvis kommunen indfører ordningen, omfatter den børn i alderen fra 24 uger indtil det tidspunkt, hvor børn almindeligvis optages i børnehaveklasse. Kommunen kan beslutte kun at yde tilskud til forældre med børn i en bestemt del af aldersgruppen. Der kan højst udbetales tre tilskud til samme husstand. Der ydes samme beløb i tilskud for alle børn inden for en given aldersgruppe i kommunen, og tilskuddet kan højst udgøre 85 pct. af den billigste nettoudgift per plads i et dagtilbud til samme aldersgruppe i kommunen. Tilskuddet for det enkelte barn ydes for én samlet periode på mini-

mum 8 uger og maksimalt 1 år. Det er en forudsætning for at modtage tilskud, at den pågældende forælder ikke samtidig har arbejdsindtægt eller modtager en form for offentlig overførselsindkomst.

VII.D.3. Dagtilbuddenes formål

Det fremgår af formålsbestemmelsen om dagtilbud til børn i lov om social service, at de offentlige dagtilbud har til formål i samarbejde med forældrene at bidrage til at fremme børns udvikling, trivsel og selvstændighed. Dagtilbuddene skal i lige omfang opfylde pædagogiske, sociale og pasningsmæssige formål. Formålsbestemmelsen blev indsat i lov om social service med virkning fra den 1. juli 1998. Socialministeriet har iværksat en evaluering af de første års erfaringer med formålsbestemmelsen om dagtilbud til børn med henblik på at dokumentere og belyse, hvorvidt og i givet fald, hvordan kommunerne har implementeret formålsbestemmelsen både politisk og praktisk, og i hvilket omfang den har bidraget til kvalitetsudvikling på dagtilbudsområdet. Evalueringen er afsluttet og viser, at formålsbestemmelsen har bidraget til at øge opmærksomheden om det pædagogiske indhold i dagtilbud.

VII.D.4. Optagelsesregler

Beslutning om optagelse i dagtilbud træffes af kommunen. Der er med virkning fra den 1. januar 2003 indført nye regler i lov om social service, hvorefter kommunerne under hensyntagen til de lokale forhold skal fastsætte retningslinjer for optagelse af børn i dagtilbud. Hermed har kommunerne fået en større grad af frihed og fleksibilitet til selv at fastlægge fordelingen af pladserne i dagtilbud til gavn for børnene og deres familier uden at indvirke på børnenes grundlæggende lige adgang til at få en plads i et dagtilbud. Da dagtilbud både skal varetage pædagogiske, sociale og pasningsmæssige formål, kan kommunen ikke diskriminere eller favorisere bestemte grupper af børn. Kommunen vil således ikke kunne fastsætte retningslinjer, der udelukker grupper af børn f.eks. børn af arbejdsløse fra at få plads i et dagtilbud, ligesom der ikke vil kunne gives fortrinsret til bestemte grupper af børn, som f.eks. søskende.

De nye optagelsesregler gør det imidlertid muligt at ændre den rækkefølge, hvorefter de enkelte børn vil få anvist en plads. Herved gøres det lettere for kommunerne efter en konkret vurdering at sikre forældrenes fortsatte tilknytning til arbejdsmarkedet, at ledige forældre kan modtage arbejde, og at kontanthjælpsmodtagere, forsikrede ledige og revalidender støttes i indslusningen på arbejdsmarkedet. Det bliver endvidere lettere at sikre søskende plads i samme dagtilbud og at sammensætte børnegrupperne, herunder i forhold til køn, alder og etnicitet.

VII.D.5. Forældrebestyrelser

Forældrenes indflydelse på dagtilbuddene sikres gennem repræsentation i forældrebestyrelser. Siden foråret 2001 har der på forsøgsmæssig basis været etableret fælles forældrebestyrelser for

kommunale dagtilbud og skoler i landdistrikter. Formålet med de fælles forældrebestyrelser er at sikre dagtilbud af samme kvalitet som i byområderne, samtidig med at de små skoler i landdistrikterne bevares. Ordningen gøres permanent med virkning fra den 1. august 2003.

VII.D.6. Forældrebetaling

Forældrebetalingen for børns ophold i dagtilbud har i en årrække udgjort et beløb svarende til 30 procent af driftsudgifterne. Herudover ydes der søskenderabat samt økonomisk og socialpædagogiske fripladser. I 2000 har kommunerne imidlertid fået mulighed for indtil 2002 gradvist at hæve forældrebetalingen til maksimalt 33 procent af driftsudgifterne, hvis de har indført pasningsgaranti efter bestemmelserne herom i lov om social service, jf. nedenfor i afsnit VII.D.12. Kommunerne kan dog ikke hæve forældrebetalingen for forældre, der på grund af økonomiske forhold får nedsat betalingen for dagtilbud helt eller delvist. I 1999 blev fripladsskalaen generelt hævet med 114.400 kr.

VII.D.7. Kvalitet i dagtilbud

Med henblik på fortsat at udvikle kvaliteten i dagtilbuddene etablerede Socialministeriet, KL (Kommunernes Landsforening) og BUPL (Forbundet for pædagoger og klubfolk) i december måned 2000 KiD-projektet (Kvalitet i Dagtilbud). Som et led i projektets første fase har der været nedsat fem arbejdsgrupper med temaerne: dagtilbuddenes pædagogiske indhold, deres organisatoriske og økonomiske rammer, samarbejde og ansvar, ledelse og medarbejderudvikling samt dagplejen. Arbejdsgrupperne har udarbejdet en foranalyse, som indeholder de vigtigste udviklingstendenser og forslag til fremtidige indsatsområder. Projektets anden fase omfatter et udviklingsforløb, hvor der i de følgende år vil blive iværksat en række initiativer med henblik på at sikre og understøtte den fortsatte udvikling af kvaliteten i dagtilbudene. I 2003 er der således afsat en pulje på 25 mio. kr. til udvikling af den pædagogiske praksis i dagtilbud til børn i alderen fra 0 til 6 år, som kombineres med et forskningsprojekt om læring, der har et budget på 10 mio. kr.

VII.D.8. Tosprogede børn i dagtilbud

Vejledning nr. 53 af 6. marts 1998 om dagtilbud til børn efter lov om social service er med virkning fra juni måned 2001 blevet ændret efter anbefaling af Regeringens Integrationsudvalg. I den forbindelse er kommunerne blevet opfordret til at iværksætte en ekstra informationsindsats over for forældre til tosprogede børn med henblik på at øge antallet af tosprogede småbørn i dagtilbud. Socialministeriet har endvidere udgivet en pjece med titlen: "Integration af tosprogede småbørn i dagtilbud - vejen til integration i det danske samfund" til brug for kommunalt ansatte sagsbehandlere, sundhedsplejersker og andre, som gennem deres arbejde får kontakt med forældre til tosprogede børn. Den øgede informationsindsats forventes at øge efterspørgslen på dagtilbudspladser fra forældre til tosprogede børn, hvorfor dækningsgraden for denne gruppe af børn

forventes at stige hurtigere end for andre grupper. Da omkostningerne ved den forøgede efterspørgsel som udgangspunkt påhviler kommunerne, er statens årlige bloktilskud til kommunerne i samme anledning øget med 20 mio. kr.

VII.D.9. Madordninger

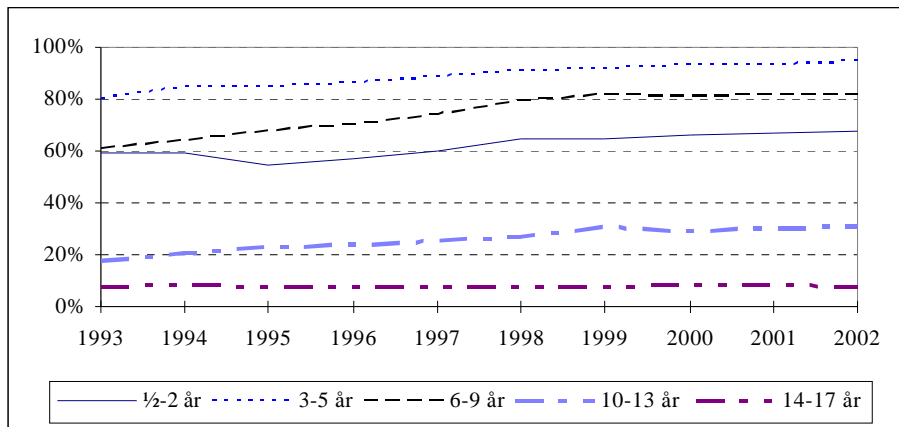
Med virkning fra den 1. juli 2003 kan kommunerne efter en ny bestemmelse i lov om social service beslutte at give mulighed for forældrebetalte madordninger i børnehaver mv. til børn i alderen fra 3 år og derover. Kommunen kan alternativt fortsat beslutte, at maden eller en del af den indregnes som en integreret del af dagtilbuddet og hermed i grundlaget for den almindelige forældrebetaling. Hvis kommunen beslutter at give mulighed for forældrebetalte madordninger, er det forældrebestyrelsen i den enkelte børnehave, der efter en dialog med personalet og forældre-kredsen skal beslutte, om der skal oprettes en madordning. Det vil bl.a. afhænge af forholdene i den enkelte børnehave, herunder køkkenfaciliteterne og forældreopbakningen, om der kan oprettes en madordning, og hvordan den kan tilrettelægges. Børn under 3 år er i vid udstrækning allerede omfattet af eksisterende madordninger i dagtilbuddene.

VII.D.10. Klubtilbud

Efter lov om social service er kommunerne forpligtet til at sørge for de nødvendige klubtilbud og andre socialpædagogiske fritidstilbud til større børn og unge. Der henvises herom til Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 152 – 155. Der er for perioden 2001 – 2003 bevilliget en pulje på 50 mio. kr. med henblik på at styrke kommunernes klubarbejde for udsatte børn og unge. Udviklingsprogrammet sigter ikke ensidigt på institutionsniveauet, men nærmere på klubarbejde som led i en kommunal strategi for indsatsen på ungeområdet. Socialministeriet har i den forbindelse udvalgt 18 projekter, som i særlig grad tilsigter at udbygge og udvikle nye arbejdsformer, som forventes at styrke den lokale indsats over for unge, der har behov for støtte. I samme periode er der tillige etableret en særlig efteruddannelse af et års varighed for medarbejdere i de klubber, som har søgt midler fra puljen. Knap 40 klubmedarbejdere har foreløbig gennemført efteruddannelsen som såkaldte KUP-agenter (Kompetenceagenter).

VII.D.11. Antallet af pladser i dagtilbud

Det fremgår af tabel 14, at andelen af børn i alderen fra ½ til 2 år, der er indskrevet i dagtilbud, er steget fra 59 procent i 1993 til 68 procent i 2002. For de 3 til 5-årige er dækningsgraden steget fra 80 procent i 1993 til 94 procent i 2002, mens dækningsgraden for de 6 til 9-årige er steget fra 61 procent i 1993 til 81 procent i 2002. For de 10 til 13-årige er dækningsgraden knap fordoblet i perioden fra 18 procent i 1993 til 31 procent i 2002. Dækningsgraden for de 14 til 17-årige har i perioden befundet sig stabilt omkring 8 procent.

Tabel 14. Andelen af børn indskrevet i dagtilbud, SFO eller i klub, primo året. Kilde: Den Sociale Ressourcetelling. Danmarks Statistik.

Den gennemsnitlige dækningsgrad for samtlige aldersgrupper under ét udgjorde i 2002 56 procent mod 41 procent i 1993. For de 1/2 – 9-årige er dækningsgraden i 2002 82 procent mod 66 procent i 1993.

VII.D.12. Pasningsgaranti

I 2003 har 9 ud af 10 kommuner valgt at etablere pasningsgaranti efter reglerne herom i lov om social service. Pladsgarantien sikrer forældre, der ønsker deres barn passet i dagtilbud, en plads til barnet senest 4 uger efter afsluttet barsel eller 3 måneder i andre situationer f.eks. efter tilflytning. 227 kommuner har for 2003 besluttet at hæve forældrebetalingen ud over de i afsnit VII.D.6 nævnte 30 procent af driftsudgifterne. Det årlige antal af kommuner med pladsgaranti fremgår af tabel 15.

	2000	2001	2002	2003
Antal kommuner med pasningsgaranti	173	220	239	245

Tabel 15. Antal kommuner med pasningsgaranti efter lov om social service. Det bemærkes, at det samlede antal kommuner i 2003 blev reduceret fra 275 til 271, idet kommunerne på Bornholm herefter indgår som en regionskommune. Kilde: Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Det fremgår af tabel 16, at antallet af børn på venteliste til et dagtilbud før og under rapporteringsperioden er reduceret betydeligt fra 34.800 i 1994 til under 3.000 i 2002. Hovedparten af børnene på venteliste er under 3 år gamle.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2002*
½-2 år	10.775	6.721	9.340	10.033	8.116	5.442	4.037	2.652	2.053	1.006
3-5 år	5.440	4.295	5.003	4.224	2.626	2.360	1.223	663	481	199
6-9 år	1.781	1.343	1.432	1.518	872	926	223	185	118	78
I alt	17.996	12.359	15.775	15.775	11.614	8.728	5.483	3.500	2.652	1.283

Tabel 16. ½-9-årige på venteliste til dagtilbud og SFO. Kilde: Kommunernes Landsforening.
*)Oktober 2002. Kilde: Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

Som det fremgår af tabel 17, benytter indvandrere og disses efterkommere sig ikke af dagtilbud i samme grad som den øvrige del af befolkningen. Afvigelsen er mest udtalt for de yngste børn i alderen 1 – 2 år, hvor forskellen mellem de nævnte grupper og landsgennemsnittet udgør cirka 29 procentpoint. For de 3 – 5-årige er afvigelsen på 11-15 procentpoint. I 1998 blev der lavet en tilsvarende undersøgelse, som dog ikke er helt sammenlignelig for de under 3-årige. Sammenligningen mellem de to år viser imidlertid, at andelen af indskrevne 3 – 5-årige børn af indvandrere og deres efterkommere nærmer sig landsgennemsnittet. Mens dækningsgraden for indvandrere således befandt sig betydeligt under landsgennemsnittet i 1998, har stigningen i dækningsgraden for den samme gruppe i perioden 1998 – 2000 været større end for befolkningen som helhed.

	Dæknings- grad	Afvigelse fra gennemsnit, procent point	Ændring i for- hold til 1998, procent point
1-2 år:			
Indvandrere	49,4	-29,0	
Efterkommere	50,3	-28,1	
Hele befolkningen	78,4		
3-5 år:			
Indvandrere	77,4	-15,1	15,1
Efterkommere	81,0	-11,5	10,3
Hele befolkningen	92,5		5,8

Tabel 17. Andelen af 1-5 årige børn i dagtilbud opdelt efter national baggrund og gennemsnit for landet, 2000.
Kilde: Børns levevilkår. Danmarks Statistik, 2002.

Det ses endvidere af tabel 18, at enlige lidt oftere benytter sig af dagpasning end parfamilier. Afvigelsen er størst for de yngste børn i alderen 1 til 2 år og kan muligvis forklares ved, at forældrene i parfamilier i højere grad end enlige kan fordele arbejdstiden imellem sig.

	1-2 år	3-5 år
Enlige	85,4	94,9
Par	77,8	92,2

Tabel 18. Børn i dagpasning i 2000 opdelt efter familiestatus. Kilde: Børns Levevilkår. Danmarks Statistik, 2002.

VII.E. Retten til en rimelig levestandard (artikel 27 (1) og (3))

Børns økonomiske vilkår er forbedret betydelig i perioden 1989 – 1999. Det fremgår således af tabel 19, at 40 procent af alle børn i 1999 tilhørte den fjerdedel af alle familier, der havde den højeste forbrugsmulighed målt i forhold til bruttoindkomsten pr. person, hvilket er en fordobling af den tilsvarende andel i 1989. På tilsvarende vis tilhørte kun 6 procent af børnene i 1999 den fjerdedel af familierne, der havde den ringeste forbrugsmulighed, hvilket er en halvering i forhold til 1989.

	1. Kvartil Fjerdedel med laveste indkomst	2. Kvartil	3. Kvartil	4. Kvartil Fjerdedel med højeste indkomst	I alt
1989	13 %	33 %	36 %	18 %	100 %
1999	6 %	20 %	34 %	40 %	100 %

Tabel 19. Børn fordelt efter familiers indkomstkvartil, bruttoindkomst pr. person. Kilde: Børns levevilkår. Danmarks Statistik, 2002.

Familiens bruttoindkomst svarer til den skattepligtige indkomst uden skattemæssige fradrag af renter mv. Skattefrie ydelser som f.eks. boligsikring, børnefamilieydelse og studielån indgår ikke i bruttoindkomsten. Disse skattefrie tilskud til børnefamilier forbedrer derfor børnefamiliernes vilkår yderligere. Indkomsten er opgjort som familiens ækvivalensindkomst, dvs. den indkomst, der er til rådighed pr. familiemedlem. Ved beregningen af indkomsten pr. person i familien, tæller den første voksne i familien som en enhed, mens den anden voksne vægtes med 0,7 enhed, og hvert af børnene vægtes med 0,5. Beregningen er en OECD-standard, der tager højde for, at voksne har større leveomkostninger end børn, at en familie, der består af en voksen og to børn har et forbrugsbehov svarende til en familie med to voksne og ingen børn og tager højde for, at en familie med to voksne på grund af relativt lavere faste omkostninger har et tilsvarende mindre forbrugsbehov pr. person end en familie med kun en voksen.

VIII. Uddannelse, fritid og kulturelle aktiviteter (artikel 28, 29 og 31)

Retten til uddannelse, fritid og kulturelle aktiviteter indgår som et afgørende element i udviklingen af barnets evne til at tage aktivt del i et demokratisk samfund og dermed bidrage til gennemførelsen af de øvrige rettigheder, som er omhandlet i FN-konventionen om Barnets Rettigheder. I det følgende redegøres der for udviklingen på det uddannelsesmæssige og børnekulturelle område siden afgivelsen af Danmarks 2. periodiske rapport i 1998.

VIII.A. Barnets ret til uddannelse (artikel 28)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport 1993, afsnit VIII(a) samt til nærværende rapports afsnit VII.A.3 vedrørende handicappede børn i undervisningen. Det kan endvidere oplyses, at andelen af elever i private skoler i løbet af rapporteringsperioden er steget fra 10 til 13 pro-

cent.

Mindst 85% af en ungdomsårgang bør ifølge Undervisningsministeriets mål påbegynde og gennemføre en ungdomsuddannelse, mens op mod 50% bør gennemføre en videregående uddannelse. Ved lov nr. 298 af 30. april 2003 om vejledning om valg af uddannelse og erhverv, er der stillet krav om, at alle børn skal have mulighed for at danne sig et indtryk af uddannelsessystemets muligheder, således at forudsætningerne for valg af ungdomsuddannelse optimeres. På en række uddannelser er der i rapporteringsperiodens løb truffet særlige foranstaltninger med henblik på forebyggelse af frafald senere i uddannelsessystemet. Indsatsen har været vellykket, ikke mindst på produktionsskolernes område, hvor et betragteligt antal af de unge, der vælger at tage et år på en produktionsskole, fortsætter i det etablerede uddannelsessystem typisk i en ungdomsuddannelse.

På alle niveauer af uddannelsessystemet foregår der både en individuel evaluering af elevernes udbytte af undervisningen og en institutionel selvevaluering, ligesom der er mulighed for at foretage en ekstern uvildig evaluering.

For så vidt angår deltagelse i det internationale samarbejde på uddannelsesområdet, henvises der til Danmarks 1. periodiske rapport, afsnit VIII(a), idet det tillige kan oplyses, at Undervisningsministeriet og en række uddannelsesinstitutioner deltager i en række internationale undersøgelser og sammenlignende studier inden for uddannelsessektoren. Det gælder såvel OECD, EU, Europarådet og UNESCO. Endvidere deltager en række skoler og øvrige uddannelsesinstitutioner aktivt i det internationale samarbejde via skole/institution til skole/institutionssamarbejde med andre lande og øget anvendelse af Internettet. Således deltager omkring 40 danske skoler i UNESCO's Associated School Project, ligesom en række institutioner deltager i Agenda 21-programmer specielt i Østersøregionen under overskriften Baltic 21E (Bæredygtig udvikling i Østersøregionen).

VIII.A.1. Integration af udlændinge i uddannelsessystemet

[INM]I november 2002 iværksatte regeringen kampagnen "Brug for alle unge", der administreres af Integrationsministeriet. Kampagnen har til formål at sikre, at alle unge uanset etnisk baggrund stilles lige i det danske uddannelsessystem og på arbejdsmarkedet. Indsatsen tilsigter navnlig at forbedre de unges indsigt og viden om erhvervs- og uddannelsesmuligheder, ligesom der arbejdes på at sikre, at de unge fastholdes i allerede påbegyndte uddannelsesforløb, således at der på længere sigt vil ske en forbedret integration af de etniske grupper inden for et bredere udsnit af fag på arbejdsmarkedet.

Med henblik på at få tilvejebragt en samlet vision for det videre integrationsarbejde nedsatte regeringen i januar 2003 en ministergruppe om bedre integration, der fik til opgave at fremlægge

en integrationspolitisk redegørelse. Ministergruppen om bedre integration er sammensat af ministeren for flygtninge, indvandrere og integration (formand), beskæftigelsesministeren, kulturministeren, social- og ligestillingsministeren og undervisningsministeren. Andre ministre har været inddraget efter behov. Ministergruppens arbejde har været koncentreret om tre centrale integrationsområder. Indsatsen har således for det første skulle sikre et sammenhængende og åbent demokratisk samfund, for det andet at børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk klarer sig i uddannelsessystemet, og for det tredje at flere udlændinge kan komme i arbejde. I juni 2003 præsenterede ministergruppen Regeringens vision og strategier for bedre integration. For så vidt angår indsatsen for at sikre, at børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk klarer sig i uddannelsessystemet, har ministergruppen præsenteret forslag til at styrke indsatsen for blandt andet at fremme integration i skolerne, afskaffe unødvendige uddannelseskrav og forbedre informationen til de unge og deres forældre.

VIII.B. Formålet med uddannelsen (artikel 29)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit VIII(b). Det fremgår af folkeskolelovens formålsparagraf, at skolen skal forberede eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre, hvorfor skolens undervisning og hele dagligliv må bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati. Forældrenes aktive deltagelse og inddragelse i beslutningsprocesser, der vedrører børnenes dagligdag i skolen, bidrager til sikring af børnenes rettigheder, mens eleverne gennem deltagelse i skolens besluttende organer, herunder elevråd og bestyrelser, er sikret medindflydelse overalt i uddannelsessystemet.

VIII.C. Fritid og kulturelle aktiviteter (artikel 31)

I juni 1999 fremlagde den daværende regering en redegørelse om sin børnekulturpolitik for Folketinget. Redegørelsen, der udgjorde regeringens forslag til en børnekulturpolitik, havde til hensigt at sikre alle børn i Danmark de bedst tænkelige betingelser for at leve sig ind i, opleve og bidrage til samfundet og dets fællesskaber. Ifølge redegørelsen skulle kulturpolitikken medvirke til, at børn så tidligt som muligt følte sig som en del af et fællesskab og fik mulighed for at udvikle og udfolde sig på deres egne betingelser, ligesom kulturpolitikken skulle inddrages i beskyttelsen af børnene i forhold til medieudviklingen. På baggrund af redegørelsen formulerede regeringen endvidere et børnekulturprogram, som indeholdt en række forslag til en øget eller styrket børnekulturel indsats. Programmet for børnekulturen blev iværksat den 1. januar 2000 og afsluttet den 31. december 2002.

Med henblik på at realisere børnekulturprogrammets mål nedsatte man i januar måned 2000 endvidere Kulturrådet for Børn, der samtidig skulle fungere som rådgivningsorgan for Kulturministeriet i spørgsmål vedrørende børne- og ungdomskultur. Kulturrådet for Børn har iværksat en række projekter, der alle har haft til formål at opfylde intentionerne i artikel 31 i FN-

konventionen om barnets rettigheder. Som et led heri har rådet iværksat forsøg med at få flere kulturelle oplevelser ind i skolens hverdag i projektet "Den kulturorienterede skole". Rådet har endvidere iværksat modelforsøg i amter og kommuner, der skal styrke og kvalificere arbejdet med børnekultur lokalt, og har herunder etableret en ordning med lokale børnekulturkonsulenter. Endvidere har rådet i samarbejde med andre aktører skabt en uddannelse for museumsformidlere og derved styrket kvaliteten af formidling til børn på museerne.

I tilknytning til regeringsskiftet i november måned 2001 blev der imidlertid indført en ny politik for børnekulturen. Der blev i den forbindelse etableret et koordinerende samarbejde i form af et netværk bestående af Kulturarvsstyrelsen, Biblioteksstyrelsen, Filminstitutet og den kommende Kunststyrelse. Der blev endvidere oprettet et sekretariat, der udover at bistå netværket efter aftale med Kulturministeren kan iværksætte særligt målrettede projekter. Efter en indledende overgangsfase forventes netværket i foråret eller sommeren 2003 at kunne videreføre arbejdet i Kulturrådet for Børn, som herefter nedlægges.

De statslige kulturinstitutioner anvender over 300 mio. kr. om året på kulturaktiviteter for børn. Det er hensigten med den nye netværks- og sekretariatskonstruktion, at såvel den institutionelle indsats, herunder vedrørende børnefilm, -teater, -biblioteker og musikskoler, som den projektorienterede indsats lægges i strategiske rammer, ligesom der i kraft af den gensidige erfaringsudveksling vil kunne opnås den størst mulige nytte af de anvendte midler.

Med særligt henblik på at øge flygtninge og indvandreres deltagelse i det lokale idræts- og foreningsliv er der i perioden fra 2003 til 2006 afsat 4 mio. kr. om året til støtte af projekter med sådanne formål. Indsatsen tænkes navnlig rettet mod de flygtninge- og indvandrergrupper, der erfaringsmæssigt finder det vanskeligst at gøre brug af de eksisterende fritidstilbud, herunder unge kvinder, utilpassede unge og sent ankomne unge.

IX. Specielle beskyttelsesforanstaltninger (artikel 22, 30, 32 – 35, 37(b)–(d), 38 og 40)

Som nævnt bygger konventionen på den forudsætning, at alle børn har behov for særlig beskyttelse og omsorg. Herudover sikrer konventionen en særlig grad af beskyttelse for børn i visse udsatte situationer, herunder flygtningebørn, handicappede børn, børn, der er udnyttet seksuelt eller på anden vis, samt børn, der er genstand for strafferetlig forfølgning.

IX.A. Flygtningebørn (artikel 22)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit IX(a)(i) samt Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 21 – 25.

For så vidt angår uledsagede flygtningebørn kan det imidlertid oplyses, at der ved lov nr. 60 af

29. januar 2003 om ændring af udlændingeloven og integrationsloven (Behandlingen af sager vedrørende uledsagede mindreårige asylansøgere) er vedtaget en række yderligere forbedringer af situationen for uledsagede mindreårige asylansøgere. Loven trådte i kraft den 1. april 2003. Ved en uledsaget mindreårig asylansøger forstås en person under 18 år, der indrejser og indgiver ansøgning om asyl uden ledsagelse af sine forældre eller andre myndige personer, som kan anses for at være trådt i forældrenes sted, herunder familiemedlemmer.

Loven indebærer bl.a., at den gældende praksis for meddelelse af opholdstilladelse til uledsagede mindreårige asylansøgere lovfæstes. En uledsaget mindreårig asylansøger, der ikke skønnes tilstrækkeligt moden til at gennemgå en asylsagsbehandling, vil således umiddelbart blive meddelt opholdstilladelse efter en ny bestemmelse i udlændingelovens § 9 c, stk. 3, nr. 1. Børnenes ophold på asylcentre bliver herved af kortere varighed, end hvis de pågældende skulle afvente afgørelsen på deres asylansøgning, og der skabes således hurtigt ro og tryghed omkring børnene, idet de overgår til integrationsfasen efter kortere tids ophold i Danmark. Det gælder normalt alle børn under 12 år.

For børn mellem 12 og 15 år vil det i overensstemmelse med gældende praksis afhænge af en konkret og individuel vurdering, om det enkelte barn kan anses for tilstrækkeligt moden til at gennemgå en almindelig asylprocedure. For børn over 15 år vil det normalt gælde, at de pågældende anses for tilstrækkeligt modne til at forstå og gennemgå en almindelig asylprocedure. Ved vurderingen af barnets alder og modenhed vil der skulle tages hensyn til, om der foreligger særlige forhold, der bevirker, at barnet ikke bør gennemgå en almindelig asylprocedure, men i stedet meddeles opholdstilladelse med det samme efter bestemmelsen i udlændingelovens § 9 c, stk. 3, nr. 1. Sådanne særlige forhold kan bl.a. foreligge, hvis barnet er udviklingshæmmet, sygt eller stærkt traumatiseret.

Såfremt en uledsaget mindreårig asylansøger, der er skønnet tilstrækkeligt moden til at gennemgå en asylsagsbehandling, efterfølgende meddeles afslag på asyl, tager udlændingemyndighederne af egen drift stilling til, om den pågældende skal meddeles opholdstilladelse, fordi der er grund til at antage, at den pågældende ellers vil blive stillet i en reel nødsituation ved en tilbagevenden til hjemlandet. Opholdstilladelsen meddeles i så fald efter en ny bestemmelse i udlændingelovens § 9 c, stk. 3, nr. 2.

Loven indebærer endvidere, at der etableres en fast ordning for udpegning af en repræsentant for uledsagede mindreårige asylansøgere, således at disse får en fast personlig støtte hurtigst muligt efter deres ankomst til Danmark. Repræsentanten skal støtte barnet og varetage dets interesser og vil have kompetence til at træffe alle de beslutninger, som en forældremyndighedsindehaver normalt kan træffe på vegne af barnet. Repræsentanten skal støtte og vejlede barnet i forbindelse med sagsbehandlingen af ansøgningen om opholdstilladelse i Danmark og vil være til stede un-

der alle afhøringer og samtaler hos udlændingemyndighederne. Repræsentanten skal endvidere støtte barnet i relation til andre, mere personlige spørgsmål og har kompetence til at træffe beslutninger om barnets personlige forhold.

Der skal udpeges en repræsentant for barnet, med mindre ganske særlige grunde taler derimod. Repræsentanten udpeges af statsamtet på baggrund af en indstilling fra Dansk Røde Kors. Andre organisationer kan ligeledes godkendes af integrationsministeren til at indstille personer til hvervet som repræsentant. Statsamtets afgørelse kan påklages til Civilretsdirektoratet.

Det er et generelt krav, at personen, der udpeges som repræsentant, er uafhængig af udlændingemyndighederne. Der stilles ikke krav om en nærmere bestemt uddannelse eller erfaring. Omvendt er det en betingelse, at den pågældende – bl.a. på baggrund af sin uddannelse og erhvervs-erfaring – er egnet til at varetage opgaven. Endvidere må den pågældende ikke have begået strafbart forhold – eller på anden måde udvist en adfærd – som gør den pågældende uegnet til at varetage opgaven.

Den hidtidige bisidderordning, som er omtalt i Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 21, opretholdes, således at en medarbejder fra Dansk Røde Kors fortsat er bisidder i forbindelse med samtaler med den uledsagede mindreårige asylansøger, indtil barnet har fået udpeget en repræsentant til varetagelse af sine interesser.

Når en uledsaget mindreårig asylansøger meddeles opholdstilladelse, skal der træffes en ny afgørelse om en midlertidig forældremyndighedsindehaver for barnet, jf. § 25 i lov om forældremyndighed og samvær. Den midlertidige forældremyndighedsindehaver overtager den funktion, som den tidligere udpegede repræsentant har haft. Det fremgår af forarbejderne til loven, at den person, der har været udpeget som repræsentant, som udgangspunkt også bør fortsætte som midlertidig forældremyndighedsindehaver for at sikre kontinuitet i barnets tilværelse i størst muligt omfang.

Loven indebærer endvidere, at ingen uledsagede mindreårige asylansøgere får deres asylsag afgjort uden at have haft bistand fra en advokat. Alle asylansøgere, herunder uledsagede mindreårige asylansøgere, får således beskikket en advokat i forbindelse med asylsagens behandling i Flygtningenævnet. Ud over denne almindelige adgang til at få beskikket en advokat er det nu vedtaget, at der tillige beskikkes en advokat for uledsagede mindreårige asylansøgere, hvis asylsag forsøges afgjort i åbenbart grundløs-proceduren. Åbenbart grundløs-proceduren omhandler de sager, hvor Udlændingestyrelsen efter forelæggelse for Dansk Flygtningehjælp bestemmer, at en sag ikke kan indbringes for Flygtningenævnet.

Der er endvidere fastsat en udtrykkelig forpligtelse i udlændingeloven for Udlændingestyrelsen

til at iværksætte en eftersøgning af forældrene til uledsagede mindreårige asylansøgere. Eftersøgningen skal således iværksættes hurtigst muligt efter barnets ankomst til Danmark, dog tidligst når der er udpeget en repræsentant for den uledsagede mindreårige.

Eftersøgning af forældrene kræver som udgangspunkt samtykke fra barnet. Der vil dog være mulighed for at gennemføre en eftersøgning af forældrene uden samtykke fra barnet, hvis repræsentanten til varetagelse af barnets interesser giver samtykke hertil. Ved beslutningen om iværksættelse af eftersøgningen tages der hensyn til, om der herved kan skabes risiko for barnet og dets familie i hjemlandet. Eftersøgningen af forældrene sker i samarbejde med Dansk Røde Kors eller en anden tilsvarende organisation, som godkendes hertil af integrationsministeren.

Det fremgår af forarbejderne til loven, at det – såfremt forældrene til en uledsaget mindreårig asylansøger findes – er udgangspunktet, at barnet skal søges genforenet med forældrene i hjemlandet eller det land, hvor forældrene opholder sig. Hvis barnet ikke ønsker frivilligt at vende tilbage til forældrene, vil spørgsmålet om, hvorvidt der skal ske inddragelse af barnets opholdstilladelse her i landet, opstå.

Hvis barnet er meddelt opholdstilladelse efter udlændingelovens § 7 (asyl), vil opholdstilladelsen normalt ikke kunne inddrages, alene fordi forældrene findes. En beslutning om inddragelse af en opholdstilladelse efter udlændingelovens § 7 vil således forudsætte, at risikoen for forfølgelse ikke længere er til stede, eller at barnets oprindelige asylgrundlag viser sig at være urigtigt, og barnet dermed ikke på noget tidspunkt har været i risiko for forfølgelse.

I de tilfælde, hvor barnet er meddelt opholdstilladelse efter bestemmelsen i udlændingelovens § 9 c, stk. 3, er det en del af grundlaget for den meddelte opholdstilladelse, at barnet ikke har kontakt med sine forældre. Hvis barnets forældre findes, er det grundlag, som er angivet i opholdstilladelsen, således principielt ikke længere til stede, og barnets opholdstilladelse vil derfor – så længe denne er meddelt tidsbegrænset – kunne inddrages, jf. udlændingelovens § 19, stk. 1, nr. 1.

Det bemærkes i den forbindelse, at inddragelse på dette grundlag kun kan ske i løbet af de første syv år, idet barnet normalt meddeles tidsbegrænset opholdstilladelse efter syv år, jf. udlændingelovens § 11, stk. 3. Ved vurderingen af, om der skal ske inddragelse af barnets opholdstilladelse, skal der lægges vægt på de hensyn, der er nævnt i udlændingelovens § 26. Det drejer sig f.eks. om barnets tilknytning til det danske samfund og til herboende personer, varigheden af barnets ophold her i landet samt barnets alder, helbredstilstand og andre personlige forhold.

Det bemærkes i den forbindelse, at det udtrykkeligt fremgår af forarbejderne til loven, at der for yngre børn ofte vil være tale om, at de pågældende må anses for at have opnået en stærk tilknyt-

ning til det danske samfund på et tidligere tidspunkt end tilfældet vil være for voksne, og at der i forbindelse med afgørelsen om inddragelse skal lægges vægt på, hvad der er bedst for barnet. Det skal således som udgangspunkt ikke komme barnet til skade, at barnet ved positiv medvirken har hjulpet med at finde forældrene.

IX.B. Beskyttelse mod økonomisk udnyttelse (artikel 32)

Beskyttelsen af børn mod økonomisk udnyttelse tager navnlig udgangspunkt i indsatsen mod, at børn beskæftiges med farligt eller sundhedsskadeligt arbejde. Den 14. august 2000 ratificerede Danmark ILO-konvention nr. 182 af 1999 om forbud mod og omgående indsats til afskaffelse af de værste former for børnearbejde. Den 22. juni 1996 trådte lov nr. 458 af 12. juni 1996 om ændring af lov om arbejdsmiljø (unges arbejde) i kraft, hvorved den primære grænse for, hvornår unge kan påtage sig erhvervsmæssigt arbejde, blev hævet fra 10 til 13 år.

Børn under 13 år må herefter med tilladelse fra politiet hovedsageligt kun udføre kulturelle aktiviteter, herunder i form af modelarbejde og som medvirkende i radio og tv samt spille- og reklamefilm. I 2001 blev i alt 20 sager om ulovligt børnearbejde anmeldt til politiet. Sagerne er alle afgjort og har resulteret i 7 bøder, 1 indenretlig bødevedtagelse, 11 udenretlige bødevedtagelser og 1 henlæggelse. Som det fremgår af tabel 19 og 20, er antallet af beskæftigede i aldersgruppen 10-12 år efter lovændringen faldet markant.

Alder	1996	1997	1998	1999	2000	2001
0-9	275	145	109	114	100	148
10-12	3397	1711	473	406	348	343
13-14	18207	18625	17383	17791	17896	17640
15	24221	22448	22470	22164	22417	22652
16-17	72382	69459	66335	64025	62826	62407
I alt	118482	112388	106770	104500	103587	103190

Tabel 20. Antal beskæftigede børn og unge. Kilde: Danmarks statistik.

Alder	1996	1997	1998	1999	2000	2001
0-9 år	0,04	0,02	0,02	0,02	0,01	0,02
10-12 år	2,1	1,0	0,3	0,2	0,2	0,2
13-14 år	17	17	16	16	16	15
15 år	41	41	41	41	41	40
16-17 år	58	57	57	57	57	57
I alt	11	10	10	9	9	9

Tabel 21. Andelen af beskæftigede af antal unge opgivet i procent. Kilde: Danmarks Statistik.

Det præcise antal unge med erhvervsbeskæftigelse kendes ikke, men vurderes ved en sammenligning af Danmarks Statistiks opgørelse over beskæftigelsen i Danmark, jf. tabel 18, med to

repræsentative stikprøveundersøgelser fra Socialforskningsinstituttet (SFI) fra henholdsvis 1993 og 1998 (Arbejdsministeriet, 1993; Jensen, 1998) at være omkring 150.000.

Danmarks Statistiks opgørelse af beskæftigelsen i Danmark er baseret på en opgørelse af befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet den sidste uge i november måned det pågældende år. I gruppen af beskæftigede indgår lønmodtagere med en fast tilknytning til en arbejdsgiver samt selvstændige og disses medarbejdende ægtefæller. For at blive anset som lønmodtager skal man i løbet af det pågældende år have oppebåret en løn, der svarer til mindst 80 timers beskæftigelse med en særligt beregnet mindsteløn, hvilket i 1998 svarede til en årlig løngrænse på 7.134 kr. Studerende, skoleelever og andre, der opfylder kriterierne for at være i beskæftigelse, men som samtidigt har væsentlige ikke-erhvervs-mæssige aktiviteter i opgørelsesperioden, indgår som beskæftigede. Over 90 procent af de erhvervsaktive unge er skolesøgende og uden fast tilknytning til arbejdsmarkedet. De resterende knap 10 procent udgøres navnlig af lærlinge, praktikanter eller ufaglærte.

Socialforskningsinstituttets stikprøveundersøgelser fra 1993 og 1998 er i modsætning hertil baseret på de unges egne oplevelser og vurderinger af hvilke aktiviteter, de anser for arbejde, og omfatter dermed også aktiviteter som børnepasning, hundeluftning og hjemmerengøring. Disse tre jobkategorier vurderes i øvrigt at udgøre over en tredjedel af de unges arbejde ved siden af skolen. Ved en sammenligning af Socialforskningsinstituttets stikprøveundersøgelser fra 1993 og 1998 synes det gennemsnitlige omfang af unges arbejde i den pågældende periode forholdsvis konstant at befinde sig omkring 6-7 timer om ugen med en spredning fra 1 til 15 timer ugentligt. Den ugentlige arbejdstid for unge ligger således langt under niveauet for fuldtidsbeskæftigede.

Socialforskningsinstituttets stikprøveundersøgelse fra 1998 viser, at de skolesøgende unge navnlig er beskæftiget med uddeling af aviser og reklamer, rengøring, arbejde i fødevarerindustrien, supermarkeder, kiosker, bagerbutikker, benzintanke eller i restaurationsbranchen, pasning af dyr, børnepasning, arbejde i landbrug, skovbrug, gartneri eller havebrug, kulturelt arbejde i et teater, cirkus eller sangkor, samt indsamling af penge til klub- eller foreningsarbejde. Langt de fleste unge er i øvrigt beskæftiget i servicesektoren, mens kun et lille antal arbejder på værksteder eller i fabrikker.

For så vidt angår unge søfarende, var der ved udgangen af 2000 og 2001 beskæftiget henholdsvis 3 og 5 unge i alderen fra 16 til 18 år på danske handelsskibe. Der findes ikke tilsvarende statistiske oplysninger for fiskeriet, men det drejer sig også her om et meget lille antal personer.

IX.B.1. Arbejdsulykker og arbejdsrelaterede lidelser

Fastsættelsen af regler på arbejdsmiljøområdet sker bl.a. på grundlag af erhvervsulykkerisikoen på et givet erhvervsområde, der opgøres som forholdet mellem antallet af anmeldte arbejdsulyk-

ker og arbejdsrelaterede lidelser på den ene side og antallet af børn og unge med erhvervsarbejde på den anden. De ovenfor nævnte vanskeligheder ved at fastsætte erhvervsfrekvensen for børn og unge gør sig derfor også gældende ved opgørelsen af erhvervsulykkesrisikoen. Erhvervsulykkesrisikoen på arbejdspladserne er efter alt at dømme dog mindre for unge end for voksne arbejdstagere, idet hovedparten af de unges arbejde består i deltids- og fritidsarbejde, ligesom arbejdsmiljølovgivningen udelukker unge fra en række former for farligt arbejde, herunder arbejde med farlige maskiner og udsættelse for farlige kemikalier.

Udviklingen i antallet af anmeldte arbejdsulykker blandt unge under 18 år fremgår af tabel 22. Der har i de seneste mange år været anmeldt fra 1 til 4 arbejdsdødsulykker blandt unge om året, hvoraf cirka 20 procent er trafikulykker. Af det samlede antal arbejdsulykker udgør dødsulykkerne under 1 procent, idet der senest i hvert af årene 2001 og 2002 har været anmeldt én dødsulykke. I perioden 1993 til 2001 er der gennemsnitligt anmeldt 645 arbejdsulykker om året blandt unge under 18 år, hvilket med en risikopopulation på 150.000 beskæftigede unge svarer til godt 4 anmeldte arbejdsulykker for hver 1.000 beskæftigede unge. Det tilsvarende årlige tal for samtlige aldersgrupper har i samme periode været 18 anmeldte arbejdsulykker for hver 1.000 beskæftigede. Antallet af alvorlige ulykker er forholdsvist konstant og udgør gennemsnitligt 100 anmeldelser om året svarende til 15 procent af samtlige anmeldelser.

	0-9 år	10-12 år	13-14 år	15 år	16-17 år	I alt:
1984	6	8	27	95	1.252	1.388
1985	4	7	38	129	1.279	1.457
1986	7	11	51	145	1.268	1.482
1987	2	17	54	135	1.241	1.449
1988	5	9	49	125	1.198	1.386
1989	2	17	40	85	986	1.130
1990	2	11	27	97	761	898
1991	4	7	21	63	650	745
1992	5	11	23	50	611	700
1993	5	7	25	58	502	597
1994	1	14	35	87	552	689
1995	2	9	52	73	560	696
1996	3	6	47	74	551	681
1997	3	6	45	78	551	683
1998	10	2	41	77	512	642
1999	6	4	49	86	515	660
2000	2	7	53	63	464	589
2001		4	38	63	471	576
I alt:	609	157	715	1.583	13.924	16.448

Tabel 22. Anmeldte arbejdsulykker blandt unge under 18 år. Kilde: Arbejdstilsynet.

Ifølge Arbejdstilsynets opgørelser, som fremgår af tabel 23, har forekomsten af arbejdsbetingede

lidelser blandt børn og unge været klart faldende i perioden fra 1993 til 2001. I 2001 er der imidlertid indtrådt en fordobling i antallet af anmeldelser fra 21 i 2000 til 42 i 2001. Af samtlige anmeldelser skyldes cirka halvdelen allergiske eller irriterende hudlidelser (eksem), mens den næsthøjest hyppigste lidelse, bevægeapparatlidelser, tegner sig for cirka 33 procent af anmeldelserne. Faldet frem til 2001 skyldes især en nedgang i forekomsten af eksem, der atter vurderes at have forbindelse med en række forebyggende aktiviteter, herunder begrænsninger i adgangen til ”vådt arbejde”, såsom rengørings- og køkkenarbejde. Der ses dog også et fald i forekomsten af bevægeapparatlidelser.

	10-12 år	13-14 år	15 år	16-17 år	I alt:
1984			2	65	67
1985		4	4	67	75
1986		3	14	138	155
1987		4	13	120	137
1988	1	4	7	117	129
1989		4	8	105	117
1990		5	11	82	98
1991		6	7	73	86
1992		1	9	71	81
1993		1	6	56	63
1994			4	47	51
1995		2	4	36	42
1996		1	5	33	39
1997		1	4	37	42
1998		4	2	33	39
1999		1	3	19	23
2000		1		20	21
2001		2	1	39	42
I alt:	1	44	104	11578	1.307

Tabel 23. Anmeldte arbejdsbetingede lidelser blandt de 10-17-årige. Kilde: Arbejdstilsynet.

IX.B.2. Arbejdstilsynets aktiviteter

Arbejdstilsynet har i perioden 1995 til 2000 gennemført en række tiltag med henblik på at forbedre børn og unges arbejdsmiljø, herunder i form af oplysningsarbejde og forebyggende arbejde i en række arbejdsgiversektorer, såsom landbruget, autobranschen, detailhandlen, hotel- og restaurationsbranchen og jern- og metalvareindustrien. I 2001 gennemførte Arbejdstilsynet endvidere en indsats på erhvervsskolerne.

Af Beskæftigelsesministeriets midler til forskningsprojekter og arbejdsmarkedspolitisk forsøgsvirksomhed er der i perioden 1997 - 2001 endvidere blevet afsat en pulje til forsøg med arbejdsmiljø på uddannelsesinstitutioner. Puljen administreres af Arbejdstilsynet. Der er udbetalt støtte til 28 projekter henvendt til forskellige uddannelsesstrin fra grundskole- og ungdomsuddannelses-

niveau til videregående uddannelser og voksenuddannelse. De støttede projekter omfatter forsøg, som har haft til formål at kortlægge de sikkerheds- og sundhedsmæssige forhold på skoler og uddannelsesinstitutioner samt at inddrage eleverne og de studerende i sikkerhedsarbejdet de pågældende steder.

Som eksempel på et sådant forsøg kan nævnes EDISO (Elevernes Deltagelse i Sikkerhedsorganisationen), som modtog støtte fra puljen ved første og anden runde i 1997. Forsøget tager udgangspunkt i de enkelte skoleklasser, der hver vælger en sikkerhedsrepræsentant, der sammen med klasselæreren overvejer eventuelle arbejdsmiljøproblemer i klassen. Fra og med 6. klassetrin indgår klassernes sikkerhedsrepræsentanter tillige i et sikkerhedsudvalg, der deltager i skolens almindelige sikkerhedsorganisation. Der gennemføres kvartalsvise kurser for klasserepræsentanterne. Når en elev er kommet til skade, registreres ulykkestilfældet i et særligt udviklet skema, ligesom sikkerhedsorganisationen for de ansatte på skolen har udviklet et skema til brug for arbejdspladsvurderinger af skolens lokaler. De forhold, der inddrages i en sådan vurdering, omfatter fysiske problemer, herunder dårligt indeklima og utilstrækkelig sikkerhed i faglokaler, samt psykiske problemer, herunder stress og mobning.

I 1999 har arbejdsmarkedets parter i regi af branchearbejdsmiljørådene og med støtte fra Beskæftigelsesministeriet iværksat 11 projekter vedrørende børn og unges arbejdsmiljø. I 2000 blev der iværksat yderligere tre projekter inden for henholdsvis transportsektoren, bygge- og anlægsbranchen og autobranchen. Arbejdsmarkedets parter har endvidere bistået med pjecer på arbejdsmiljøområdet. De forskellige tiltag fra Arbejdstilsynets og de øvrige arbejdsmiljøaktørers side har skabt større opmærksomhed om beskyttelsen af unge på arbejdspladsen og har haft en positiv indflydelse på de unges arbejdsmiljø. Tiltagene har samtidig afdækket en række problemer på arbejdsmiljøområdet, hvorfor Arbejdstilsynet også fremover vil have opmærksomheden særligt rettet mod de unges beskyttelse på arbejdspladsen.

IX.C. Beskyttelse mod ulovlig brug af narkotika mv. (artikel 33)

Der henvises til Danmarks 1. rapport fra 1993, afsnit IX(c)(ii). Det kan endvidere nævnes, at skolebørn ofte oplyses om stoffer, ligesom der findes en hjemmeside med oplysninger, som kan indgå i undervisningen. Sundhedsstyrelsen har endvidere gennemført et modelprojekt for ecstasyforebyggelse og udarbejdet vejledninger til restaurationsbranchen om unge og stoffer.

I 2000 har Sundhedsstyrelsen udsendt en undervisningsbog med titlen: ”Rusmidlernes Biologi” til alle gymnasieskoler og etableret en særlig hjemmeside for unge om narkotika. I 2001 udsendte Sundhedsstyrelsen endvidere rapporten ”Unge og stoffer”, som sammenfatter den foreliggende viden om risikofaktorer ved brug og misbrug af stoffer samt disses placering i den aktuelle ungdomskultur, ligesom den indeholder en række anbefalinger til brug for den forebyggende indsats.

Den forebyggende indsats hænger tæt sammen med den sundhedsmæssige behandling af unges alkohol- og stofmisbrug. Ungdomsårene er en fase i livet, hvor grænserne prøves af i forhold til egen identitet og livsstil. Her stifter mange bekendtskab med alkohol eller rusmidler, og enkelte risikerer at hænge fast i et misbrug. Derfor er det vigtigt, at der gives tilbud om behandling, vejledning og opfølgning. Der er med henblik herpå etableret et samarbejde mellem Justitsministeriet og Indenrigs- og Sundhedsministeriet samt lokale myndigheder om den forebyggende og behandlende indsats over for unge stofmisbrugere.

IX.D. Beskyttelse mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug (artikel 34)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit IX(c)(iii), og Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 235–243. I rapporteringsperioden er der endvidere udarbejdet flere undersøgelser og redegørelser med fokus på, hvorledes man kan forstærke indsatsen, herunder forhindre seksuelle overgreb mod børn.⁴ På den baggrund er der inden for de forskellige områder iværksat en lang række initiativer med henblik på at styrke indsatsen mod seksuelt misbrug af børn.

IX.D.1. Gældende ret

Straffeloven indeholder en række bestemmelser, der vedrører beskyttelsen af bl.a. børn mod seksuel udnyttelse mv. Der henvises herom til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit IX(c)(iii), samt Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 235 – 237. I rapporteringsperiodens løb er der endvidere gennemført en række ændringer af straffeloven, bl.a. med det formål at øge den strafferetlige beskyttelse af børn mod seksuelt misbrug.

Efter straffelovens § 94, stk. 4, forældes det strafferetlige ansvar i sager om seksuelt misbrug af børn således nu tidligst fra det tidspunkt, hvor den forurettede fylder 18 år. Denne særlige udvidelse af forældelsesfristen, der blev indført med virkning fra den 1. juli 2000, omfatter alle de bestemmelser vedrørende seksuelt misbrug, hvor et barn som offer på grund af et nært forhold eller et på anden måde særligt forhold til misbrugeren kan føle sig presset til at hemmeligholde misbruget.

Efter straffelovens § 223 a, der blev indsat i 1999, straffes den, der som kunde har samleje med en person under 18 år med bøde eller fængsel indtil 2 år. Bestemmelsen finder således anvendelse, hvis der ydes betaling eller gives løfte om betaling. Der skal ikke nødvendigvis være tale om betaling af et pengebeløb, men kundens modydelse skal kunne gøres op i penge. Bestemmelsen

⁴ Se ”Redegørelse om en forstærket indsats mod seksuelt misbrug af børn”, af Den tværministerielle arbejdsgruppe, juli 2000; ”Seksuelle overgreb mod børn i Danmark” af Statens Institut for Folkesundhed ved Karin Helweg-Larsen, 2000; ”Unge trivsel år 2002 – en undersøgelse med fokus på seksuelle overgreb i barndommen”, af Statens Institut for Folkesundhed ved Karin Helweg-Larsen og Helmer Bøving Larsen, 2002; ”Gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn”, Betænkning nr. 1420/2002 afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet.

stillede tidligere som betingelse, at personen under 18 år helt eller delvis ernærede sig ved prostitution. Denne forudsætning er imidlertid nu ophævet ved lov nr. 288 af 2. april 2003. Der henvises i øvrigt om denne lovændring til afsnit IX.D.2.

§ 230 i straffeloven, der blev indsat i 2000, jf. lov nr. 441 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Forældelse, styrket indsats mod seksuelt misbrug af børn og unge samt IT-efterforskning) gør det strafbart at anvende børn og unge under 18 år som pornomodeller. Lovændringen skal ses i sammenhæng med, at Den Internationale Arbejdsorganisation har vedtaget en konvention om forbud mod og omgående indsats til afskaffelse af de værste former for børnearbejde (ILO-konvention nr. 182).

Det fremgår af § 230, at den, der optager utugtige fotografier, film eller lignende af en person under 18 år med forsæt til at sælge eller på anden måde at udbrede materialet, straffes med fængsel indtil 2 år, under formildende omstændigheder med bøde. Gerningsmanden skal have handlet med forsæt, dog således at det strafbare område med en henvisning til § 226 er udstrakt til også at omfatte uagtsomhed for så vidt angår den unges alder.

Bestemmelsen forudsætter, at personen under 18 år er klar over, at utugtige fotografier mv. optages. Skjult fotografering eller optagelse hører under § 232 (blufærdighedskrænkelse) eller § 264 a (fotografering af person på ikke frit tilgængeligt sted). Det fremgår af Justitsministeriets bemærkninger til lovforslaget, at bestemmelsen i straffelovens § 230 er indsat, bl.a. fordi det ikke bør være overladt til så unge personers egen bestemmelse, om de vil deltage i aktiviteter af den nævnte karakter, og fordi der i øvrigt kan sættes spørgsmålstegn ved graden af frivillighed hos de unge, der medvirker.

Efter straffelovens § 235, stk. 1, straffes den, som erhvervsmæssigt sælger eller på anden måde udbreder utugtige fotografier, film eller lignende af børn, med bøde eller fængsel indtil 2 år. På samme måde straffes den, som i en videre kreds udbreder sådanne fremstillinger. Der henvises om denne bestemmelse til Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 235 – 237. Den nuværende strafferamme på 2 års fængsel blev indført ved lov nr. 441 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Forældelse, styrket indsats mod seksuelt misbrug af børn og unge samt IT-efterforskning). Ved samme lov blev der i § 235, stk. 1, som 2. pkt. indsat en bestemmelse om, at også den, som i en videre kreds udbreder utugtige fotografier mv. af børn, straffes med fængsel indtil 2 år. Ændringen indebar en udvidelse af anvendelsesområdet, idet der i 2. pkt. ikke stilles krav om, at udbredelsen er »erhvervsmæssig«.

Som eksempel på udbredelse i en videre kreds nævnes i bemærkningerne til lovforslaget distribution i »klubber« på Internettet eller ad andre kanaler, hvor der er regler i klubben om, at man for at være medlem skal sende et bestemt antal billeder til alle medlemmer af klubben, hvorefter

man fra andre modtager billeder på samme måde. Er der derimod tale om videregivelse af børnepornografisk materiale til en enkelt eller nogle få personer under private former, vil forholdet ikke være omfattet af stk. 1, 2. pkt., men i stedet af bestemmelsen i stk. 2 om besiddelse mv.

Besiddelse af børnepornografisk materiale er kriminaliseret ved § 235, stk. 2, hvorefter den, som besidder eller mod vederlag gør sig bekendt med fotografier, film eller lignende af børn, der har samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje, har kønslig omgang med dyr eller anvender genstande på groft utugtig måde, straffes med bøde eller under skærpene omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder. Bestemmelsen blev indsat i 1994.

Ifølge bemærkningerne til lovforslaget blev der ved affattelsen af bestemmelsen i § 235, stk. 2, tilsigtet en løsning, der på den ene side rammer billeder optaget i forbindelse med, at der er begået alvorlige strafbare handlinger over for børn, mens besiddelsen af mindre grove billeder på den anden side fortsat skulle være tilladt og muligvis kunne have en kriminalitetsdæmpende effekt.

Ved lovændringen i 2000 blev bestemmelsen i § 235, stk. 2, endvidere udvidet, idet det forhold, at en person mod vederlag gør sig bekendt med de særlige former for børnepornografisk materiale, der er nævnt i bestemmelsen, tillige blev omfattet. Baggrunden herfor var, at betragtning af TV-billeder (eksempelvis sendt via satellit) eller billeder, der overføres fra en database til egen edb-skærm, ikke kan siges at være i betragterens besiddelse, idet en besiddelse indebærer, at billedet skal være lagret af vedkommende. Man fandt derfor, at besiddelsesbegrebet var for snævert i forhold til den måde, som det via informationsteknologien er muligt at anskaffe sig børnepornografisk materiale.

Kriminaliseringen af besiddelse blev således udvidet til også at omfatte tilfælde, hvor en person – selv om der ikke er tale om egentlig besiddelse – mod vederlag gør sig bekendt med børnepornografiske fremstillinger. De mere tilfældighedsprægede situationer, hvor internetbrugere kommer ind på særlige områder, hvor der måtte være fri adgang til børnepornografi, falder uden for bestemmelsen. Strafferammen i § 235, stk. 2, blev ligeledes skærpet ved den anførte lovændring, idet der blev indført mulighed for under skærpene omstændigheder at idømme fængsel indtil 6 måneder for overtrædelse af bestemmelsen.

Endelig kan det nævnes, at retsplejelovens § 741 a giver mulighed for, at der kan beskikkes en bistandsadvokat for den, der er forurettet i en sag om overtrædelse af bl.a. straffelovens bestemmelser om incest, voldtægt, samleje med mindreårige og om anden kønslig omgang med mindreårige. Det følger af retsplejelovens § 741 b, at politiet, inden den forurettede afhøres første gang, skal vejlede den forurettede om muligheden for at begære en advokat beskikket. Bistandsadvokaten har adgang til at overvære afhøringer af den forurettede hos politiet og i retten og har ret til at

stille yderligere spørgsmål til den forurettede, jf. retsplejelovens § 741 c.

IX.D.2. Lovgivningsmæssige tiltag.

I juli måned 2000 fremkom en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for Justitsministeriet, Undervisningsministeriet, Socialministeriet, Kulturministeriet og Sundhedsministeriet med redegørelsen ”Redegørelse om en forstærket indsats mod seksuelt misbrug af børn”.

Formålet med redegørelsen var at belyse omfanget af seksuelle overgreb mod børn og at gøre status over hidtidige, aktuelle og planlagte initiativer på området samt at vurdere, om der var behov for øget viden og iværksættelse af nye initiativer. Der blev i redegørelsen peget på forskellige områder, hvor der fandtes at være et sådant behov, herunder for belysning af fremgangsmåden ved gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn ved brug af videoafhøringer mv. På baggrund af redegørelsen afgav en arbejdsgruppe under Justitsministeriet i september 2002 ”Betænkning om gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn” (1420/2002). Betænkningen indeholder en udførlig gennemgang og vurdering af de særlige spørgsmål, som efterforskning og gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn giver anledning til.

På baggrund af den nævnte betænkning er der ved lov nr. 288 af 2. april 2003 om ændring af straffeloven, adoptionsloven og retsplejeloven (om børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn og gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn mv.) foretaget en række ændringer af fremgangsmåden ved gennemførelsen af straffesager om seksuelt misbrug af børn.

Ved loven er der således indsat en udtrykkelig hjemmel i retsplejeloven til, at videoafhøringer kan anvendes som bevis under domsforhandlingen og en bestemmelse om, at den mistænkte eller sigtede ikke skal have adgang til at overvære videoafhøringen af barnet, men skal have adgang til efterfølgende at gøre sig bekendt med indholdet heraf samt mulighed for at anmode om genafhøring af barnet. På den måde undgås det, at barnets kendskab til den mistænkte eller sigtedes tilstedeværelse bevirker, at barnet bliver nervøs og ikke kan eller tør forklare om det passerede. Barnet undgår endvidere den psykiske belastning, det er at have viden om, at den sigtede eller mistænkte overværer afhøringen om overgrebet.

Der er endvidere indført adgang til efter retsplejeloven – inden videoafhøringen af et barn – at beskikke en forsvarer for den, der er mistænkt eller sigtet eller senere måtte blive mistænkt eller sigtet i sagen.

Ved loven gennemføres der endvidere de ændringer i straffeloven og adoptionsloven, der er nødvendige for, at Danmark kan ratificere tillægsprotokollen – til FN’s konvention om barnets rettigheder – om salg af børn, børneprostitution og børnepornografi, som Danmark undertegnede den 7. september 2000. FN-tillægsprotokollen forpligter de deltagende stater til at kriminalisere

salg af børn, der sker med henblik på at udnytte barnet seksuelt, at overdrage barnets organer for vindings skyld eller for at beskæftige barnet med tvangsarbejde. Det følger desuden af artikel 3, stk. 1, litra b, i tillægsprotokollen, at det skal forbydes at »udbyde, finde, skaffe eller videregive et barn til børneprostitution«.

Loven indebærer endvidere nogle ændringer i straffeloven, der er nødvendige for, at Danmark kan deltage i vedtagelsen af en EU-rammeafgørelse om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi. Ligeledes gennemføres ved loven de dele af Europarådets konvention om IT-kriminalitet, som vedrører børnepornografi. Forslaget til EU-rammeafgørelse pålægger medlemsstaterne en forpligtelse til at kriminalisere udnyttelse af børn ved prostitution eller »sek-suelle aktiviteter«, herunder pornografisk optræden, voldtægt mv., jf. artikel 2. Efter artikel 2, litra c (ii), skal det således være strafbart at deltage i seksuelle aktiviteter med et barn, hvor der gives penge eller andre former for godtgørelse eller vederlag som modydelse for, at barnet delta-ger i aktiviteterne.

Der er ved loven foretaget en ændring af straffelovens § 223 a, hvorefter den, der som kunde har samleje med en person under 18 år, der helt eller delvis ernærer sig ved prostitution, straffes. Med den ændring, der følger af loven, ophæves betingelsen i straffelovens § 223 a om, at perso-nen under 18 år ernærer sig ved prostitution, således at det i alle tilfælde bliver strafbart som kunde mod betaling eller løfte om betaling at have samleje med en person under 18 år.

Dernæst er der ved loven sket en udvidelse af den strafferetlige beskyttelse i straffelovens § 235, stk. 1, om udbredelse af børnepornografi fra kun at omfatte børn til at omfatte alle personer un-der 18 år. Bestemmelsen er endvidere udvidet til at omfatte enhver udbredelse af enhver form for utugtig, visuel gengivelse af personer under 18 år. Hermed omfattes den såkaldte »fiktive« bør-nepornografi af bestemmelsen, ligesom enhver form for udbredelse – og ikke alene den er-hvervsmæssige udbredelse eller udbredelse i en videre kreds – omfattes.

Samtidig er strafferammen i straffelovens § 235 forhøjet, således at udbredelse af børneporno-grafi under skærpende omstændigheder kan straffes med fængsel indtil 6 år. Endvidere er straffe-rammen i straffelovens § 230 om brug af pornomodeller under 18 år forhøjet, således at overtræ-delse af bestemmelsen under skærpende omstændigheder kan straffes med fængsel indtil 6 år.

Straffelovens § 235, stk. 2, om besiddelse af børnepornografi, er ved loven endvidere udvidet til at omfatte besiddelse af enhver form for utugtige, visuelle gengivelser af personer under 18 år – og ikke som tidligere alene en række grovere former for børnepornografi. Det følger dog af § 235, stk. 3, at besiddelse fortsat ikke er strafbart, hvor den person, der er gengivet på billedet, er fyldt 15 år og har givet sit samtykke til besiddelsen af billedet.

Tillige hermed er strafferammen i § 235, stk. 2, forhøjet, således at besiddelse af børnepornografi kan straffes med fængsel indtil 1 år.

IX.D.3. Handlingsplan til bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn

For at fastholde fokus og sikre en fortsat styrkelse af indsatsen mod seksuelt misbrug af børn vil regeringen i foråret 2003 fremlægge en handlingsplan til bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn. Hensigten med handlingsplanen er at tilvejebringe et overblik over de initiativer, der er taget, og på grundlag af den nuværende indsats og viden på området at vurdere på hvilke områder, der er behov for en styrket indsats eller yderligere viden. Hensigten med handlingsplanen er endvidere at tilvejebringe et brugbart redskab til alle, der er beskæftiget med forebyggelsen og håndteringen af sager vedrørende seksuelt misbrug af børn. Der er dog allerede gennemført en betydelig ny forskning og vidensindsamling⁵ på området.

Siden 1998 har det endvidere været muligt at anmelde mulige fund af børnepornografisk materiale til Red Barnets Hotline, der, såfremt der findes at være tale om sådant materiale, videreformidler anmeldelsen til politiet. Red Barnets Hotline har desuden et løbende samarbejde med Rigspolicehens Efterforskningsstøttecenter for IT-kriminalitet og Internetbranchen.

I 2001 oprettede Det Kriminalpræventive Råd i samarbejde med Red Barnet endvidere en hjemmeside om sikker chat på internettet henvendt til børn, unge og forældre. På hjemmesiden kan man læse om forholdsregler, der bør følges, når der chattes med fremmede på internettet, ligesom man kan hente oplysninger, foldere og undervisningsmateriale. Som et yderligere led i kampagnen om sikker chat er der endvidere uddelt foldere og opsat plakater på skoler, biblioteker og cafeer, ligesom der er indrykket annoncer og udsendt radiosspots.

IX.D.4. Seksuelle overgreb mod børn inden for idrætten

Kulturministeriet iværksatte i 2002 i samarbejde med idrætsorganisationerne en undersøgelse af seksuelle overgreb mod børn og unge inden for idrætten med særlig opmærksomhed på overgrebenes omfang og karakter. Undersøgelsen blev iværksat i samarbejde med idrætsorganisationerne og blev forestået af Statens Institut for Folkesundhed ved seniorforsker Karin Helweg-Larsen. Undersøgelsen var foranlediget af oplysninger i medierne i foråret 2002 om, at antallet af anmeldte tilfælde af seksuelle overgreb inden for idrætten var steget fra 6 til 14 tilfælde på 2 år. Flere af de anmeldte krænkerere var tidligere blevet dømt for tilfælde af seksuelle overgreb mod

⁵ Jf. note 4. Se endvidere "Unge krænkerere" af Socialforskningsinstituttet 2002 ved Mimi Strange; "En undersøgelse af seksuelle krænkelser af børn og unge inden for idræt" af Statens Institut for Folkesundhed ved Karin Helweg-Larsen, 2002; "Unge i prostitution og lovgivning" (PRO-centrets evaluering af straffelovens § 223) af Dan E. Christensen, 2002; "Unge og prostitution – et overset problem" (Procentrets undersøgelse fra 2003) af Dan E. Christensen; "Seksuelle overgreb på mennesker med handicap" af Socialt Udviklingscenter SUS ved Elsebeth Kirk Muff, 2001; "Børn og internettet" af Red Barnet, udkommer april 2003.

børn og optrådte allerede i strafferegisteret.

Med undersøgelsen, som blev offentliggjort i december 2002, er der tilvejebragt overblik over og dokumentation for de sager, herunder politianmeldte sager, som kendes fra forskellige danske og i mindre grad udenlandske kilder. Det konkluderes bl.a. i rapporten, at kun et fåtal af sagerne eller godt 5 om året bliver anmeldt til politiet. Man antager imidlertid, at godt 2.000 danske børn inden deres 18 års fødselsdag vil opleve en eller anden form for seksuelt overgreb i forbindelse med aktiviteter i landets idrætsforeninger eller i forhold til deres idrætstræner, hvorfor det endvidere konkluderes, at der er behov for en øget oplysningsindsats på området.

Som opfølgning på rapporten organiserede kulturministeren og idrætsorganisationerne i januar måned 2003 en konference om seksuelle overgreb mod børn og unge inden for idrætten. I konferencen deltog endvidere repræsentanter for en række andre organisationer samt politiet, kommunerne, de sociale myndigheder, skolevæsenet samt Socialministeriet og Undervisningsministeriet. Det fremgår af anbefalingerne fra konferencen, at der er behov for øget viden om behandlingen af konkrete sager vedrørende seksuelle overgreb mod børn inden for idrætten, ligesom der bør etableres kommunale tilbud om rådgivning til foreningerne og de frivillige ledere i tilfælde af mistanke om sådanne overgreb. Endelig anbefales det at øge opmærksomheden om den grænseoverskridende adfærd, der uden at kunne karakteriseres som egentlige seksuelle overgreb, så dog har karakter af seksuel chikane, og lade dette spørgsmål indgå i idrætsorganisationernes fortsatte adfærds- og holdningsbearbejdelse af specialforbund og idrætsforeninger. Der vil blive fulgt op på anbefalingerne i et nært samarbejde mellem Kulturministeriet og idrætsorganisationerne.

IX.D.5. Statistik vedrørende seksuelle overgreb

Det egentlige omfang af seksuelle overgreb begået mod børn i Danmark kendes ikke, da ikke alle tilfælde af seksuelle overgreb på børn kommer til myndighedernes kendskab og som følge heraf ikke kan indgå i officielle opgørelser over antallet af seksuelle overgreb på børn. Indtil 2001 var det endvidere ikke muligt at opgøre det præcise antal anmeldelser og sigtelser vedrørende seksuelle overgreb på børn. Fra og med 2001 indgår køn og alder på ofre for personfarlig kriminalitet, som f.eks. vold og sædelighedsforbrydelser, dog i den løbende kriminalstatistik.

For så vidt angår overtrædelser af straffelovens § 222, stk. 2 – heteroseksuelle sædelighedsforbrydelser mod børn under 12 år samt heteroseksuelle forhold, hvor samleje med et barn på 12-14 år er opnået ved tvang eller fremsættelse af trusler – fremgår det af kriminalstatistikken, at der i 2001 blev indgivet 207 anmeldelser herom, som medførte 181 sigtelser. I 2000 blev der indgivet 205 anmeldelser, som medførte 169 sigtelser, mens der i 1999 blev indgivet 264 anmeldelser og rejst 209 sigtelser.

For så vidt angår straffelovens § 225 – homoseksuelle overgreb mod børn under 12 år – blev der i 2001 foretaget 13 anmeldelser, som medførte 10 sigtelser, og i 2000 blev der indgivet 44 anmeldelser, som medførte 39 sigtelser. For 1999 er tallene 25 anmeldelser og 19 sigtelser.⁶

IX.D.6. Den tværministerielle arbejdsgruppes redegørelse af juli 2000

På baggrund af den stigende opmærksomhed omkring seksuelt misbrug af børn blev der i 1999 nedsat en tværministeriel arbejdsgruppe med deltagelse fra Justitsministeriet, Undervisningsministeriet, Sundhedsministeriet, Kulturministeriet og Socialministeriet. Arbejdsgruppen fik til opgave at kortlægge problemets omfang og redegøre for tidligere, aktuelle og planlagte initiativer på området samt at vurdere behovet for nye initiativer. Arbejdsgruppen afgav sin redegørelse i juli måned 2000. Med henblik på en styrkelse af indsatsen blev der i medfør af arbejdsgruppens anbefalinger afsat en projektpulje på 39 mio. kr. over en fireårig periode.

I tilknytning til redegørelsen blev der endvidere udarbejdet en høringsrapport, der beskrev en række offentlige myndigheders og private organisationers indsats og planlagte initiativer på området og tillige angav en række områder, hvor den hidtidige indsats fandtes utilstrækkelig. Rapporten var navnlig rettet til kommuner, andre offentlige myndigheder og private organisationer. Redegørelsen har endvidere givet anledning til en række andre foranstaltninger.

Der er således oprettet to videnscentre på det sociale og sundhedsmæssige område. Af disse har Videnscenterfunktion om Sociale Indsatser vedrørende Seksuelle Overgreb mod børn (SISO) til opgave at koordinere allerede iværksatte initiativer og sociale indsatser i kommunerne, ligesom SISO yder rådgivning til myndigheder og organisationer og varetager den årlige rapportering om de samlede nationale aktiviteter på området. På det sundhedsmæssige område er der i tilknytning til Rigshospitalet oprettet et andet videnscenter benævnt Team for Seksuelt Misbrugte Børn (SMB), hvorom der henvises til afsnit VI.K.

Den ovennævnte fireårige bevilling på 39 mio. kr. har endvidere muliggjort finansieringen af en række forskningsprojekter. Heraf kan nævnes en interviewundersøgelse foretaget blandt unge mandlige seksuelle krænkerere. På baggrund af de interviewedes fælles oplevelse af omsorgssvigt i barndommen er den pågældende undersøgelse mundet ud i et forsøgsprojekt, som har til hensigt at kortlægge sådanne krænkeres behandlingsbehov, behandling af unge krænkerere og udvikling af konkrete metoder til brug for deres behandling.

Af øvrige forskningsprojekter kan nævnes en landsdækkende undersøgelse til belysning af omfanget og karakteren af seksuelle overgreb mod børn, som blev gennemført ved interviews af

⁶ Tallene stammer fra side 23 i ”Gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn”, Betænkning nr. 1420/2002 afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet.

godt 6.100 unge skoleelever fra 9. klasse. Undersøgelsen, som resulterede i rapporten "Unge trivsel år 2002 – en undersøgelse med fokus på seksuelle overgreb i barndommen" (Statens Institut for Folkesundhed, august 2002), viste, at godt 11 procent af de adspurgte unge havde været udsat for handlinger, som var strafbare som seksuelle overgreb, men at under 3 procent havde opfattet de pågældende handlinger som krænkende. Undersøgelsen viste endvidere en markant sammenhæng mellem vanskelige personlige forhold, herunder vanskelige familieforhold og trivselproblemer, og risikoen for at blive udsat for seksuelle overgreb. Undersøgelsens resultater indgår i det videre arbejde med handlingsplanen om en forstærket indsats mod seksuelt misbrug af børn.

Endelig kan det nævnes, at Socialforskningsinstituttet har iværksat en undersøgelse med henblik på at belyse den viden og erfaring, som forældre og professionelle har i sager om seksuelle overgreb mod børn i daginstitutioner. Undersøgelsen har til formål at tilvejebringe viden til brug for udviklingen af retningslinier om, hvordan sådanne sager mest hensigtsmæssigt håndteres i daginstitutionerne.

IX.E. Beskyttelse mod bortførelse, salg mv. (artikel 35)

Der henvises til Danmarks 1. rapport fra 1993, afsnit VI(h). I 2002, jf. lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.), blev der endvidere indsat en særskilt bestemmelse om menneskehandel i straffelovens 26. kapitel om forbrydelser mod den personlige frihed.

Denne bestemmelse (§ 262 a) kriminaliserer menneskehandel som en selvstændig forbrydelse. Det fremgår af bestemmelsen, at den, der rekrutterer, transporterer, overfører, huser eller efterfølgende modtager en person, hvor der anvendes eller har været anvendt ulovlig tvang efter § 260, frihedsberøvelse efter § 261, trusler efter § 266, retsstridig fremkaldelse, bestyrkelse eller udnyttelse af en vildfarelse eller anden utilbørlig fremgangsmåde, straffes med fængsel indtil 8 år, når handlingen er sket med henblik på udnyttelse af den pågældende ved kønslig usædelighed, tvangsarbejde, slaveri eller slaverilignende forhold eller fjernelse af organer.

Hvis forurettede er en person under 18 år, kan der efter § 262 a, stk. 2, straffes for menneskehandel, selv om der ikke har været anvendt de i § 262 a, stk. 1, anførte tvangsmidler. Det er ligeledes tilfældet, hvis gerningsmanden ved ydelse af betaling eller anden fordel opnår et samtykke fra en person, der har myndighed over forurettede, jf. stk. 2, nr. 2. Også i disse tilfælde er strafferammen fængsel indtil 8 år.

Danmark har ratificeret Haagerkonventionen om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner af 29. maj 1993. Efter konventionens artikel 4 må en international adoption kun finde sted, hvis der er givet samtykke hertil af de personer, institutioner og myndigheder, som efter oprindelseslandets lovgivning skal give et sådan samtykke. Afhængig af barnets alder og modenhed skal også barnet give sit samtykke. Et samtykke skal bl.a. afgives frivilligt og må ikke være fremkaldt mod betaling.

Disse regler er gennemført i dansk ret ved adoptionslovens § 15, der blev indsat i 1997. Efter denne bestemmelse kan adoption ikke meddeles, hvis nogen, der skal afgive samtykke til adoptionen, yder eller modtager vederlag eller nogen form for modydelse, herunder for tabt arbejdsfortjeneste. Efter adoptionslovens § 31, stk. 1, jf. § 34, stk. 1, nr. 2, er det strafbart for andre end godkendte private organisationer at formidle børn til adoption.

Der henvises i øvrigt til afsnit VI.E om børnebortførelser.

IX.E.1. Lovgivningsmæssige tiltag

Ved den i afsnit IX.D.2 nævnte lov nr. 288 af 2. april 2003 om ændring af straffeloven, adoptionsloven og retsplejeloven (om børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn og gennemførelse af straffesager om seksuelt misbrug af børn mv.) er der tillige med de allerede nævnte foranstaltninger over for seksuelt misbrug mod børn indsat en bestemmelse i adoptionsloven, om at den, der som mellemmand yder vederlag for at opnå samtykke til adoption, kan straffes.

Endvidere er det ved loven blevet fastsat, at forældelsesfristen i sager om menneskehandel, hvor forurettede er under 18 år, tidligst skal regnes fra den dag, den forurettede fylder 18 år. Endelig er der ved en ændring af retsplejeloven indført adgang til beskikkelse af en bistandsadvokat i sager om menneskehandel.

Der henvises i øvrigt til afsnit II.A.2 vedrørende den anden tillægsprotokol til Børnekonventionen vedrørende handel med børn, børneprostitution og børnepornografi.

IX.F. Beskyttelse af barnet i forbindelse med væbnede konflikter (artikel 38)

Der henvises til Danmarks 1. rapport fra 1993, afsnit IX(a)(ii).

IX.G. Børn i strafferetsplejen (artikel 37 (b)–(d) og 40)

Med hensyn til behandlingen af børn, der mistænkes eller anklages for eller er fundet skyldige i at have begået strafbart forhold, henvises der til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit IX(b) og Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 268 – 279. For så vidt angår frihedsberøvelse af børn inden for strafferetsplejen, henvises der endvidere til nærværende rapport's afsnit

IX.G.1 nedenfor. Om den kriminelle lavalder for børn henvises der til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit III. Danmarks forpligtelser i henhold til internationale instrumenter vedrørende straffeprocessuelle garantier, herunder for børn, er behandlet i Danmarks nøgledokument (HRI/CORE/1/Add.58), afsnit 87 – 94.

Som nævnt i afsnit IV.B.1 indgår hensynet til barnets tarv som et grundlæggende princip i den danske strafferetspleje. I tilknytning hertil er beskyttelsen af frihedsberøvede børn og unge under og efter straffesager blevet væsentligt udbygget, idet der i rapporteringsperiodens løb er indført en styrket regulering af spørgsmål vedrørende isolationsfængsling. Der er endvidere etableret en særlig ungdomssanktion for dømte børn og unge, ligesom der er truffet forskellige forebyggende og resocialiserende tiltag.

IX.G.1. Frihedsberøvelse af børn inden for strafferetsplejen

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit IX(b)(ii) samt Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 244 – 261. I rapporteringsperiodens forløb er der endvidere indtrådt en række ændringer for så vidt angår varetægtsfængsling, afsoning og isolationsfængsling, ligesom der er indført en særlig ungdomssanktion.

IX.G.1.a. Varetægtsfængsling og afsoning

Som det fremgår af Danmarks 2. rapport til FN's Børnekomité fra 1998, blev der i forbindelse med Danmarks ratifikation af Børnekonventionen indført ændrede regler om anbringelse af unge frihedsberøvede, navnlig således at de unges fællesskab med andre blev undergivet øget kontrol ved oprettelse af særlige afdelinger til unge frihedsberøvede i henholdsvis Blegdamsvejens Fængsel og Statsfængslet på Søbysøgård.

Indtil januar 1999 blev de 15-17-årige *varetægtsarrestanter*, der ikke kunne anbringes i varetægtsurrogat, således anbragt på den særlige afdeling i Blegdamsvejens Fængsel eller i arresthus.

Navnlig på grund af det lave antal af unge indsatte viste det sig, at ordningen med placering på de særlige ungdomsafdelinger var forbundet med store ulemper for de unge. De følte sig ofte isoleret både i forhold til de øvrige indsatte og i forhold til deres familier og pårørende. De havde på grund af afstanden til deres hjemegn ofte vanskeligheder ved at modtage besøg. Dette var u hensigtsmæssigt, idet navnlig denne gruppe har brug for så megen tilknytning til familie som muligt. Der er endvidere tale om meget ressourcekrævende unge, der typisk er afvisende over for sædvanlige tilbud om undervisning og arbejde, og det var med de faciliteter, der var til rådighed, ikke muligt at tilvejebringe passende aktivering af de unge.

Det blev derfor besluttet at nedlægge de særlige afdelinger for de 15-17-årige og fastlægge andre kriterier for anbringelse og behandling af unge.

Ved lov nr. 432 af 31. maj 2000 om fuldbyrdelse af straf mv. (Straffuldbyrdelsesloven), blev reguleringen af fuldbyrdelse af straf mv. samlet i en lov. I medfør af straffuldbyrdelsesloven blev der udarbejdet en bekendtgørelse og en vejledning om behandlingen af 15-17-årige, der anbringes i kriminalforsorgens institutioner, jf. bekendtgørelse nr. 390 af 17. maj 2001 og vejledning nr. 96 af 16. maj 2001. Bekendtgørelsen omfatter både unge varetægtsarrestanter og unge, der skal udstå fængselsstraf eller forvaring. For så vidt angår varetægtsarrestanter er det forudsat, at de sikrede sociale institutioner fortsat i videst muligt omfang benyttes som varetægtssurrogat. Efter § 16 omfatter bekendtgørelsen dog ikke frihedsberøvelse af asylansøgere i kriminalforsorgens institutioner. 15-17-årige, der skal udstå fængselsstraf, anbringes i kriminalforsorgens pensioner eller i institutioner mv. uden for kriminalforsorgen, medmindre hensynet til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel eller arresthus.

Bekendtgørelsen finder anvendelse i forhold til indsatte, så længe de er under 18 år. Heri ligger primært, at kravet om adskillelse fra ældre kriminelle bortfalder, men for eksempel afbrydes et iværksat behandlingsprogram selvsagt ikke blot, fordi den indsatte fylder 18 år.

Opmærksomheden henledes på, at der i sociallovgivningen mv. findes særlige regler om unge under 18 år. Særligt skal nævnes bekendtgørelse om underretningspligt over for de sociale myndigheder, hvorefter offentligt ansatte og andre med offentlige hverv har pligt til at underrette kommunen, når de i deres virke bliver bekendt med forhold for et barn eller en ung under 18 år, der må give en formodning om, at barnet eller den unge har behov for særlig støtte.

For så vidt angår varetægtsarrestanter, fremgår det af bekendtgørelsen, at 15-17-årige, der ikke kan anbringes i varetægtssurrogat, som udgangspunkt skal placeres i det lokale arresthus (herunder Københavns Fængsler), men det vurderes konkret ud fra de foreliggende oplysninger vedrørende bl.a. den aktuelle belægnings sammensætning, om placeringen skal ske i et andet arresthus. For at tilgodese hensynet til at opretholde kontakten med familien mv., bør anbringelsen så vidt muligt ske i et arresthus i nærheden af den unges bopæl.

Der skal søges etableret behandlingsprogrammer for de unge i form af f.eks. undervisnings- og aktiveringstilbud, jf. bekendtgørelsens § 13. Ved afgørelsen af placering skal det tages i betragtning, om en konkret vurdering af den unges behov og forudsætninger tilsiger, at anbringelsen sker i et andet arresthus end det lokale.

Overførsel i medfør af retsplejelovens § 777 søges gennemført på så tidligt et tidspunkt som muligt, hvis det må påregnes, at den unge skal forblive varetægtsfængslet under sagen og overgå til

strafudståelse af længere varighed eller anbringelse i forvaring umiddelbart efter endelig dom. Overførsel efter retsplejelovens § 777 kræver rettens godkendelse, og der skal som udgangspunkt tillige foreligge samtykke fra både varetægtsarrestanten, anklagemyndigheden og institutionens ledelse.

I det enkelte arresthus placeres den unge på den afdeling, hvor hensynet til at beskytte den indsatte mod uheldig påvirkning fra medindsatte bedst muligt tilgodeses. 15-17-årige kan i helt ekstraordinære tilfælde og kun med Direktoratets for kriminalforsorgens (Justitsministeriet) samtykke placeres i opholdsrum sammen med ældre indsatte. Dette kan for eksempel være aktuelt, hvor tætte familiemæssige relationer eller forhold, der ganske kan sidestilles hermed, medfører, at placeringen er i overensstemmelse med den unges tarv. Det er en forudsætning, at den 15-17-årige samtykker i en sådan anbringelse.

Når 15-17-årige tillades fællesskab med ældre indsatte, hvor der er personale tilstede, for eksempel ved fælles aktiviteter som gårdtur, boldspil, skole, projektarbejde mv., skal personalet være særlig opmærksom på, at den unge ikke udsættes for uheldig påvirkning.

Tilladelse til, at 15-17-årige har fællesskab med ældre indsatte, uden at personale er til stede, for eksempel i opholdsrum, opholdsstue eller fællesarealer, forudsætter en nøje vurdering af, at fællesskabet skønnes at være i overensstemmelse med den unges tarv. Når et sådant fællesskab tillades, skal der udfærdiges udførligt notat herom.

Hvis den 15-17-årige ikke allerede har adgang til fællesskab, skal det dagligt vurderes, om der er mulighed for at etablere et sådant eller for at overføre pågældende til en institution, hvor der vil være mulighed for fællesskab. Hvis overvejelserne resulterer i, at der ikke findes mulighed for at etablere fællesskab, og dette indebærer, at den 15-17-årige er faktisk isoleret i en længere periode, skal sagen forelægges for Direktoratet for Kriminalforsorgen (Justitsministeriet). Indberetning skal i alle tilfælde ske senest, når den unge har været faktisk isoleret i 1 uge, men bør ske tidligere, hvis der i det enkelte tilfælde er omstændigheder, der taler derfor.

15-17-årige skal anbringes i henhold til bestemmelserne i straffuldbydelseslovens § 78, medmindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod dette, jf. straffuldbydelseslovens § 78, stk. 2. For varetægtsarrestanter gælder, at Direktoratet for Kriminalforsorgen (Justitsministeriet), når sagen sendes til direktoratet med henblik på stillingtagen til spørgsmålet om afsoningssted, samtidig skal orienteres om overvejelserne om anbringelse efter straffuldbydelseslovens § 78.

Efter straffuldbydelsesloven er udgangspunktet, at fuldbyrdelse af straf skal ske i åbent fængsel. Dette gælder også i forhold til de 15-17-årige, der ikke kan afsone uden for fængsel eller arresthus efter lovens § 78. Ved placeringen af 15-17-årige, som skal afsone i åbent fængsel, skal det

geografiske nærhedsprincip tillægges særlig vægt, således at den unge kan bevare kontakten med familie og kan udsluses via uddannelsesinstitutioner mv., som ligger i nærheden af bopælen. Nærhedsprincippet kan dog, fraviges, hvis det skønnes velbegrunderet ud fra en konkret vurdering af den indsatte forhold og af vedkommende institutions karakter og aktuelle belægsammensætning. I overvejelserne bør mulighederne for at anbringe den unge i særlige afdelinger, som for eksempel stoffri afdelinger eller kontraktfængselsafdelinger, indgå.

Med henblik på at styrke den unges mulighed for at bevare kontakten til familien skal ansøgninger om besøgstilladelse fra den unges familiemedlemmer så vidt muligt imødekommes. Det fremgår således af straffuldbyrdeslovens § 51, at en indsat har ret til ét ugentligt besøg af mindst én times varighed og så vidt muligt to timers varighed, men der kan gives tilladelse til besøg i videre omfang. Muligheden for at give tilladelse til udvidet besøg bør udnyttes særligt i forhold til unge indsatte med henblik på at styrke disses mulighed for at bevare kontakten til familien under afsoningen.

Statsfængslet i Ringe er et fængsel primært for unge, og de særlige regler om overvejelser vedrørende fællesskab og notatpligt, jf. § 2, stk. 2-6, finder derfor ikke anvendelse for denne institution.

Når 15-17-årige skal afsone i åbent fængsel, hvor der er mulighed for kontakt med ældre indsatte, skal personalet til stadighed være særlig opmærksom på, om denne placering er i overensstemmelse med den unges tarv. Hvis personalet skønner, at en bestemt placering indebærer risiko for, at den 15-17-årige udsættes for uheldig påvirkning fra medindsatte, eller i øvrigt strider mod den unges tarv, skal denne straks flyttes til anden afdeling eller eventuelt andet fængsel. Der gøres notat om det valg, der træffes med hensyn til placering mv., og om de overvejelser, der ligger til grund for valget.

Institutionen er forpligtet til gennem hyppig kontakt med den 15-17-årige nøje at holde sig orienteret om den unges forhold og påse, at den pågældende ikke udsættes for uheldig påvirkning. Personalet er forpligtet til at støtte og motivere den unge til at tage imod de særlige behandlings- og undervisningstilbud, der gives. Mindst hver 14. dag skal den 15-17-åriges forhold i institutionen drøftes, og det skal overvejes, om der er grund til at træffe særlige foranstaltninger af uddannelsesmæssig eller behandlingsmæssig art. I den forbindelse skal det tillige overvejes, om der er grund til at foretage ændringer i relation til selve straffuldbyrdelsen.

For unge, der anbringes i fængsel eller arresthus, skal der med udgangspunkt i den unges motivation og særlige forudsætninger, tilrettelægges et individuelt behandlingsprogram som for eksempel kan omfatte kognitiv færdighedstræning, behandling for eventuelt alkohol- eller narkotikamisbrug, træning i almindelige sociale færdigheder og i elementære praktiske gøremål (ADL-

træning) eller aktiveringstilbud. Institutionen skal være opmærksom på muligheden for frigang og udstationering, jf. § 11.

15-17-årige, der er omfattet af den almindelige undervisningspligt, skal tilbydes undervisning med henblik på at afslutte folkeskolens afgangsprøve (9. klasse), hvis de faglige forudsætninger er til stede. Der bør tilbydes specialundervisning i dansk og regning/matematik for at rette op på eventuelle mangler i sådanne basisfag. Hvis de fysiske rammer mv. tillader det, bør det overvejes at iværksætte projekter af lignende art som dem, der findes i kriminalforsorgens produktionsskoler.

IX.G.1.b. Statistik vedrørende varetægtsfængsling

I Justitsministeriets redegørelse for ungdomssanktioner og ubetinget fængselsstraffe til unge lovovertrædere fra efteråret 2002 er der foretaget en opgørelse over ungdomssanktioner og ubetingede domme, der er idømt i perioden 1. juli 2001 til primo april 2002. Materialet omfatter alene domme, hvor den unge var under 18 år på gerningstidspunktet.

Det fremgår af redegørelsen, at der i perioden blev idømt i alt 31 ungdomssanktioner og 53 ubetingede frihedsstraffe. Lige knap halvdelen af frihedsstraffene, nemlig 26 ud af 53 er kombinationsdomme, idet især straffe på 4 måneder og derover hyppigt er delvis betingede.

Af redegørelsen fremgår det endvidere, at i mere end $\frac{3}{4}$ af sagerne, der er endt med en ungdomssanktion, har den unge været varetægtsfængslet inden dommen, og i knap $\frac{3}{4}$ af sagerne, der har ført til frihedsstraf, har den unge været varetægtsfængslet. De unge har først og fremmest været anbragt i varetægtssurrogater. Dog har ti ud af de unge, der er idømt frihedsstraf, været anbragt i et arresthus i hele eller dele af varetægtsperioden, mens det drejede sig om 5 ud af dem, der er idømt ungdomssanktion.

Syv af de varetægtsfængslede fra ungdomssanktionsgruppen er undvejet i løbet af varetægtsperioden – i alle tilfælde fra varetægtssurrogat. I ét af undvigelsestilfældene blev den unge overført til arresthus, mens de øvrige genanbragtes i varetægtssurrogat.

Varetægtsfængslingen har i gennemsnit varet 42 dage for de unge, der senere idømmes frihedsstraf, mens gennemsnittet er på 67 dage for dem, der idømmes en ungdomssanktion.

IX.G.1.c. Isolationsfængsling

Ved lov nr. 428 af 31. maj 2000 om ændring af retsplejeloven og straffeloven (Varetægtsfængsling i isolation, varetægtsfængsling under domsforhandlingen, vidnebeskyttelse, vidneudelukkelse for præster fra andre trossamfund, afhøringer i sager ved Højesteret, behandling af retssager

uden for retskredsen af lokalemæssige grunde samt klager over anklagemyndighedens sagsbehandling mv.) skete der en række ændringer af retsplejelovens regler om varetægtsfængsling i isolation, jf. retsplejelovens §§ 770 a-770 e.

Hovedformålet med lovændringen var at begrænse anvendelsen og varigheden af isolationsfængsling væsentligt, og der er i de nye regler sket en præcisering og skærpelse af betingelserne for iværksættelse af isolationsfængsling.

Det fremgår således af § 770 a, at retten efter anmodning kan bestemme, at en varetægtsarrestant skal isolationsfængsles, hvis varetægtsfængslingen oprindeligt er begrundet i en antagelse om, at sigtede ellers vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen, navnlig ved at fjerne spor eller ved at advare eller påvirke andre, og der er bestemte grunde til at antage, at varetægtsfængslingen ikke i sig selv er tilstrækkelig til at hindre arrestanten i fortsat at vanskeliggøre forfølgningen i sagen ved gennem andre indsatte at påvirke medsigtede eller ved trusler eller på anden lignende måde at påvirke andre.

Isolation må i medfør af § 770 b dog kun iværksættes eller fortsættes, hvis formålet ikke kan tilgodeses ved mindre indgribende foranstaltninger, samt hvis indgrebet, herunder den særlige belastning, som indgrebet kan medføre på grund af arrestantens unge alder, fysiske eller psykiske svagelighed eller personlige forhold i øvrigt, ikke står i misforhold til sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis arrestanten findes skyldig, og hvis efterforskningen fremmes med den særlige hurtighed, som er påkrævet ved varetægtsfængsling i isolation.

I § 770 b, nr. 2, fremhæves den særlige belastning, som indgrebet kan medføre på grund af arrestantens personlige forhold. Bestemmelsen medfører bl.a., at der kun i sjældne undtagelsestilfælde kan blive tale om at anbringe personer under 18 år i isolation. Isolationsfængsling af personer under 18 år vil således alene kunne iværksættes i sjældne undtagelsestilfælde, når særligt tungtvejende grunde taler for, at varetægtsfængsling i isolation er nødvendig i den konkrete sag. Ved forlængelse af isolation ud over helt kortvarige perioder, vil proportionalitetshensyn med stigende vægt tale imod fortsat isolation af personer under 18 år.

Det fremgår i øvrigt af retsplejelovens § 770 c, stk. 4, at isolation i intet tilfælde må finde sted i mere end 8 uger, hvis arrestanten er under 18 år. Dette gælder uanset arten af den påsigtede kriminalitet.

I medfør af § 770 d træffer retten afgørelse om isolation ved særskilt kendelse herom, og i kendelsen skal anføres de konkrete omstændigheder, hvorpå det støttes, at betingelserne for isolation eller fortsat isolation er opfyldt. Ved iværksættelse af isolation må den første frist for indgrebets længde ikke overstige 2 uger. Hvis arrestanten er under 18 år, kan fristen for isolation højst for-

længes med 2 uger ad gangen.

15-17-årige, som varetægtsfængsles, skal som udgangspunkt anbringes i varetægtssurrogat på sikrede sociale institutioner, og ikke i arresthuse mv. Det er således hovedreglen, at 15-17-årige ikke placeres i kriminalforsorgens fængsler og arresthuse. Dette sker udelukkende i de tilfælde, hvor den sikrede sociale institution ikke magter at have den unge anbragt der i varetægtssurrogat, eller hvor afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod at anbringe den dømte 15-17-årige i en af kriminalforsorgens pensioner eller i en institution udenfor kriminalforsorgen.

IX.G.1.d. Statistik vedrørende isolation af 15-17-årige

I 2001 var der kun én afsluttet isolationsfængsling af en person under 18 år. Den pågældende var isoleret i 15 dage, sigtet for røveri og på tidspunktet for isolationsfængslingen var den pågældende 17 år og 8 måneder.

IX.G.2. Idømmelse af straf for børn

Ved lov nr. 469 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven og lov om social service (Ungdomskriminalitet) blev reaktionsmulighederne og indsatsen over for socialt belastede og utilpassede unge kriminelle styrket.

Lovændringen, der trådte i kraft den 1. juli 2001, indebar, at der i straffeloven blev indført en ny ungdomssanktion i form af en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af 2 års varighed for de 15-17-årige. Ungdomssanktionen giver mulighed for at fastholde den unge i længere tid og for samtidig at iværksætte en behandling, der på længere sigt kan få den unge på ret kurs.

Endvidere indebar lovændringen, at der i lov om social service blev indført en pligt for kommunen til at udarbejde en foreløbig handleplan senest 7 dage efter, at den har modtaget dokumentation fra politiet om alvorligere kriminalitet, således at den nødvendige sociale indsats navnlig over for børn og unge under den kriminelle lavalder (15 år) kan iværksættes så hurtigt som muligt efter, at kriminaliteten er begået.

Hovedindholdet i den ny ungdomssanktion er et socialpædagogisk behandlingsforløb over 2 år, opdelt i 3 faser. Første fase er et indledende ophold i en sikret institution i almindeligvis ca. 2 måneder (maksimalt 12 måneder). I anden fase anbringes den unge under lempeligere former, f.eks. i en ikke sikret døgninstitution eller et andet egnet opholdssted, hvor den unge søges aktiveret med undervisning og/eller arbejde. Dette ophold varer almindeligvis 12 måneder, dog således at det samlede institutionsophold ikke overstiger maksimalt 18 måneder. I tredje fase iværksættes en socialpædagogisk behandling i ambulanseregion i ca. 10 måneder (eller den resterende del

af det 2-årige forløb).

Målgruppen for ungdomssanktionen er unge, der på gerningstidspunktet var mellem 15 og 18 år, og som har markante tilpasningsproblemer, hvorfor foranstaltningen derfor må anses for formålstjenstlig. Det er endvidere en forudsætning, at den unge har begået grovere personfarlig kriminalitet, f.eks. vold, røveri og voldtægt, eller grovere berigelseskriminalitet, brugstyveri eller hærværk – sager der typisk tidligere ville have medført mellem 30 dages og 1 års ubetinget fængsel.

Domstolene fastsætter i dommen rammerne for den konkrete ungdomssanktion, hvilket i praksis sker efter indstilling fra de sociale myndigheder. De sociale myndigheder overdrages herefter kompetencen til at tilrettelægge behandlingsforløbet inden for dommens rammer.

IX.G.3. Forebyggelse af kriminalitet blandt unge udlændinge

I oktober 1999 nedsatte den daværende regering et ministerudvalg vedrørende en samlet handlingsplan for integration i det danske samfund og hurtigere indsats over for utilpassede unge. Udvalget afgav i november 1999 en rapport, der dels beskrev de igangværende initiativer over for utilpassede unge, herunder akut kriminalitetsbekæmpelse, en kriminalpræventiv indsats og en lang række initiativer på social-, uddannelses-, arbejdsmarkeds-, bolig-, fritids- og frivillighedsområdet, dels beskrev en række initiativer på to overordnede områder bestående af for det første en akut indsats og hurtig behandling af børn og unge, som har begået kriminalitet, og for det andet en indsats rettet mod det kriminalpræventive arbejde og andre forebyggende indsatser.

Initiativerne vedrørende en akut indsats omfattede bl.a. oprettelse af et udrykningshold, der havde til opgave at overvåge og kortlægge indsatsen over for utilpassede unge, indsamle viden, rådgive berørte parter, etablere netværk, oprette en åben telefonlinie mv. Endvidere foreslog udvalget mandsopdækning af utilpassede unge, hurtig kontakt til forældrene ved kriminalitet, nye behandlingstilbud særskilt for unge mv.

Initiativerne vedrørende det forebyggende arbejde omfattede bl.a. en forstærket indsats over for kriminelle mellem 18 og 24 år, en styrkelse af SSP-samarbejdet, tidlig anbringelse af børn til barnets bedste, bypolitiske forsøgsprojekter bl.a. rettet mod gadebander, forbedring af ungdomsvejledningen og forældreuddannelsesforløb mv.

IX.G.4. Resocialisering af unge seksuelle krænkere

I den i afsnit IX.D nævnte handlingsplan vedrørende bekæmpelse af seksuelt misbrug af børn vil bl.a. behandlende og recidivforebyggende indsatser over for gerningsmænd til seksuelle overgreb på børn, herunder unge gerningsmænd, blive gennemgået. I den forbindelse vil der bl.a.

blive foretaget en vurdering af, om der er behov for specielle kriminalretlige eller resocialiserende tiltag over for unge krænkere.

IX.H. Børn blandt etniske minoriteter (artikel 30)

Børn, der tilhører etniske, religiøse eller sproglige mindretal, skal i lighed med andre børn sikres de rettigheder, der er fastsat i FN-konventionen om Barnets Rettigheder, jf. artikel 2 i FN-konventionen om Barnets Rettigheder, hvorom der henvises til nærværende rapports afsnit IV.A. Det følger endvidere af konventionens artikel 30, at børn fra sådanne mindretal skal sikres retten til at dyrke egen kultur og religion og tale deres eget sprog. Om sikringen af disse rettigheder henvises der til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit IX(d). I denne rapport er der bl.a grund til at fremhæve udviklingen på følgende områder, som alle har undergået ændringer i rapporteringsperiodens løb.

IX.H.1. Modersmålsundervisning

Tosprogede børn, der ikke har påbegyndt skolegangen har ret til tilbud til støtte af deres sproglige udvikling med henblik på tilegnelsen af dansk. Kommunerne kan i fornødent omfang tilbyde undervisning i såvel dansk som i den pågældendes andetsprog til børn i børnehaveklasse til 10. klasse. Kommunerne skal endvidere tilbyde undervisningspligtige børn af EU- og EØS-borgere og børn fra Færøerne og Grønland undervisning i deres modersmål. Modersmålsundervisning og undervisning i almindelige indvandrersprog kan endvidere tilbydes som valgfag.

IX.H.2. De etniske minoriteter og politiet

Der henvises til Danmarks 2. rapport fra 1998, afsnit 19 – 20, idet det i tilknytning hertil kan oplyses, at Børnekonventionens generelle principper for ikke-diskrimination er et hovedprincip i dansk politis arbejde. Der er i Danmark indført nærpoliti i samtlige politikredse, og der arbejdes over hele landet efter principperne om problemorienteret politiarbejde (POA). Dette indebærer, at der i politikredsene løbende foretages en analyse af problemer, der kan give anledning til uorden og kriminalitet, og at der på grundlag af denne analyse iværksættes POA-projekter.

Disse projekter involverer i meget vid udstrækning samarbejdspartnere uden for politiet f.eks. kommuner og organisationer, der varetager minoritetsgruppers interesser. Politiet har i den forbindelse den igangsættende og koordinerende funktion. I forbindelse med kriminalpræventive og repressive tiltag medvirker politiet selvstændigt i projekterne.

Utilpassede unge og unge af anden etnisk oprindelse end dansk har givet anledning til problemer og utryghed i en række af landets politikredse, og der er derfor blandt de igangsatte POA-projekter flere, der sigter mod at eliminere disse problemer. Som et led heri forsøges de unge integreret i den øvrige ungdomskultur, ligesom man forsøger at fjerne eventuelle konflikter mel-

lem befolkningsgrupper bl.a. ved at modvirke diskrimination og fremmedhad.

Politiet prioriterer blandt andet samarbejde og dialog med forskellige interessegrupper, herunder etniske minoriteter. Det kan eksempelvis nævnes, at Københavns politi har sat sig som mål at styrke og udbygge tilliden og samarbejdet mellem Københavns politi og de etniske minoriteter blandt andet ved en tydeligt demonstreret, effektiv og højt prioriteret forfølgning af overtrædelser af lovgivningen om forbud mod diskrimination og racisme samt andre lovovertrædelser, der udspringer af racistiske motiver samt ved en løbende dialog med de etniske minoriteters repræsentanter med henblik på at undgå unødvendige konflikter eller misforståelser.

IX.H.3. Ernæringsmæssig vejledning

Sundhedsstyrelsen har til brug for sundhedspersonalet udarbejdet en pjece om, hvordan man med udgangspunkt i de pågældendes egen madkultur yder ernæringsmæssig vejledning til personer af anden etnisk oprindelse end dansk. Pjecen, som er trykt på forskellige sprog, har titlen: "Sunde børn i nyland" og suppleres af en rapport til sundhedspersonalet om mad i forskellige kulturer.

IX.H.4. Børn fra etniske minoriteter i dagtilbud

Dagtilbudene skal som en del af deres formål bidrage til børnenes forståelse af dansk kultur i bred forstand og bibringe dem en forståelse for de andre kulturer, som de møder i deres dagligdag. I nogle dagtilbud er der med henblik på en særlig integrationsmæssig indsats over for tosprogede børn ansat særligt personale i form af tosprogede pædagoger. Tosprogede børn med samme modersmål eller andetsprog som dagtilbuddets personale vil herefter kunne optages forud for andre børn. Det kan endvidere oplyses, at der i mange kommuner i Sønderjylland er oprettet dagtilbud til brug for børn fra det tyske mindretal i Danmark.

IX.H.5. Anbringelse af børn og unge fra etniske minoriteter

Ved valg af anbringelsessted til børn og unge fra etniske minoriteter må der tages særlig hensyn til de særlige forhold, som barnets eller den unges etniske, religiøse, kulturelle eller sproglige baggrund giver anledning til. Det er blandt andet vigtigt at sikre sammenhængen i barnets eller den unges opvækst.

X. Grønland

Som nævnt i afsnit I.B indeholder dette afsnit en særskilt redegørelse for børns forhold i Grønland. Afsnittet er udarbejdet på grundlag af bidrag fra Grønlands hjemmestyre. Om udarbejdelsen heraf henvises der til afsnit X.A.4.

X.A. Generelle gennemførelsesforanstaltninger (artikel 4, 42 og 44(6))

X.A.1. Grønlands tiltrædelse af FN-konventionen om barnets rettigheder

Den 26. marts 1992 vedtog Grønlands Landsting en beslutning om Grønlands tiltrædelse af FN-konventionen om Barnets Rettigheder. Den 11. maj 1993 tilbagekaldte den danske regering herefter sit hidtidige forbehold til konventionen, hvorefter den ikke gjaldt for Grønland.

Der havde forinden Landstingets beslutning været afholdt valg til landstinget i 1991 med efterfølgende konstituering af et nyt landsstyre. Landsstyret ønskede at udforme en ny politik, som skulle forbedre og styrke børnefamiliers, børns og unges vilkår i Grønland. Landsstyrets børnepolitiske redegørelse blev derpå fremlagt på landstingets forårsmøde i 1992. I tilknytning til redegørelsen fremlagde landsstyret et forslag om tiltrædelse af FN's Konvention om Barnets Rettigheder. Der var tilslutning til forslaget fra alle landstingets partier og de øvrige medlemmer af landstinget.

Med henblik på at sikre gennemførelsen af konventionen i det sociale regelsæt blev der på landstingets efterårsmøde i 1992 endvidere vedtaget en ny landstingsforordning om hjælp til børn og unge, som indeholdt bestemmelser, der implementerede konventionens artikler 9 og 25.

X.A.2. Foranstaltninger til gennemførelse af konventionens bestemmelser (artikel 4)

Grønlands hjemmestyre har i rapporteringsperioden gennemført et reformarbejde på børn og unge området, som har resulteret i en ny landstingsforordning om hjælp til børn og unge, der blev vedtaget på landstingets forårsmøde i 2003 (landstingsforordning nr. 1 af 15. april 2003). Den nye landstingsforordning indeholder en udtrykkelig bestemmelse om, at alle tiltag i henhold til forordningen skal ske med udgangspunkt i barnets behov, ligesom det bekræftes, at landstyret er forpligtet til at gennemføre FN's konvention om Barnets Rettigheder, herunder ved at bidrage til Danmarks periodiske rapporter til FN's Børnekomite.

Der er endvidere iværksat en reform af folkeskoleområdet. Reformen, der i vidt omfang tager udgangspunkt i FN-konventionen om Barnets Rettigheder, benævnes Atuarfitsialak ("Den gode Skole").

År 2000 var officielt børneår i Grønland. I den anledning blev der afholdt en række arrangementer med særlig opmærksomhed på børn og unge, herunder en landsdækkende konference, som skulle danne grundlag for udformningen af en børn og unge politik. Som opfølgning på konferencen er der vedtaget den nye landstingsforordning om hjælp til børn og unge, og der er blevet etableret et dokumentationscenter vedrørende børn og unges vilkår i Grønland, som forventes gjort permanent i løbet af 2003.

X.A.3. Udbredelse af kendskab til konventionen (artikel 41 og 42)

FN-konventionen om barnets rettigheder blev oversat til grønlandsk i forbindelse hjemmestyrets tiltrædelsesbeslutning i marts måned 1992. Konventionen foreligger endvidere på dansk.

På baggrund af en debat i Grønlands Landsting i 1999 blev der på landstingsfinansloven for 2000 og for de følgende år afsat en bevilling på kr. 800.000 til afholdelse af kurser i lovgivningen vedrørende hjælp til børn og unge samt i FN-konventionen om Barnets Rettigheder. De pågældende kurser er rettet mod sagsbehandlere, medlemmer af socialudvalg og kommunalbestyrelser, samt det faglige personale hos politiet, folkeskolen, kriminalforsorgen og forebyggelseskonsulenterne.

Der blev endvidere afsat midler til en oplysningskampagne om FN-konvention om Barnets Rettigheder. Oplysningskampagnen resulterede bl.a. i en pjece med titlen "Børn og FN", som blev omdelt på landsplan. I 2002 bestilte Socialdirektoratet pjecen genoptrykt, ligesom der blev bestilt en række TV-spots med henblik på at udbrede kendskabet til FN-konventionen om Barnets rettigheder.

Socialdirektoratets regionalkontorer arrangerede i efteråret 2000 et kursus af tre dages varighed i Narsarsuaq, Kangerlussuaq og Ilulissat med temaet "FN-konventionen om Barnets Rettigheder og tidligt omsorgssvigtede børn". Siden har direktoratets regionalkontor syd i forbindelse med rejser til de enkelte kommuner sørget for at inddrage kommunernes socialforvaltninger i udarbejdelsen af de under X.A.2 nævnte lovgivningsmæssige tiltag, ligesom regionalkontoret i 2001 har varetaget undervisning i konventionen i tilknytning til et kursus for lærere, som var arrangeret af Pædagogisk Psykologisk Rådgivning i Sydregionen.

X.A.4. Udarbejdelse af rapporter til FN's Børnekomité (artikel 44)

I forbindelse med udarbejdelsen af Grønlands bidrag til Danmarks 3. rapport til FN's Børnekomité er der blevet afholdt et orienteringsmøde med de relevante direktorater og enheder i Grønlands hjemmestyre, De Grønlandske Kommuners Landsforening (KANUKOKA) og Grønlands Statistik. De nævnte myndigheder og organisationer er tillige med de statslige myndigheder, Politimesteren i Grønland, Kriminalforsorgen og Rigsombudsmanden blevet anmodet om underbidrag til Grønlands hjemmestyres bidrag.

Følgende grønlandske NGO'er er endvidere blevet orienteret om mulighederne for at fremkomme med underbidrag til Grønlands bidrag: Sorlak, Spejderit Katuffiat, Sukorseq, Siumut Inuusuttunut Suleqatigiiffiisa Kattuffiat, Atassutip Inuusuttai, Inuit Ataqatigiit's ungdomsorganisation, Savaatillit Inuusuttut Peqatigiit, Sanningasup Tungujortup Inuusuttai, NAIP-inuusuttai, K.I.K. samt Inuit Youth International.

Grønlands bidrag til den danske landerapport er udarbejdet på dansk og vil efterfølgende blive oversat til grønlandsk. Det vil herefter blive præsenteret for landsstyret og landstinget og offentliggjort på hjemmestyrets hjemmeside www.nanoq.gl.

X.B. Definitionen af et barn (artikel 1)

Den grønlandske lovgivnings bestemmelser vedrørende minimumsalder svarer i vidt omfang til den tilsvarende danske lovgivning, hvorfor der i fornødent omfang vil blive henvist til relevante afsnit herom andetsteds i rapporten eller til Danmarks to tidligere periodiske rapporter fra 1993 og 1998.

X.B.1. Samtykke til medicinsk behandling og videregivelse af patientoplysninger

I henhold til Landstingsforordning nr. 6 af 31. maj 2001 om patienters retsstilling kan en mindreårig patient, der er fyldt 15 år, selv give informeret samtykke til behandling. Forældremyndighedens indehaver har adgang til de samme oplysninger som patienten om dennes helbredstilstand og om behandlingsmulighederne og skal inddrages i den mindreåriges stillingtagen. En mindreårig patient, der er fyldt 15 år, er endvidere berettiget til aktindsigt og kan give samtykke til videregivelse af helbredsoplysninger. Reglerne svarer i al væsentlighed til den danske lov om patienters retsstilling, hvorfor der i øvrigt henvises til beskrivelsen heraf i afsnit III.A.1.

X.B.2. Skolealderens afslutning

Efter Landsstyreforordning nr. 8 af 21. maj 2002 indtræder undervisningspligten ved skoleårets begyndelse i det kalenderår, hvor barnet fylder 6 år, og ophører efter, at barnet har modtaget regelmæssig undervisning i 9 år.

X.B.3. Adgang til ansættelse, herunder med henblik på del- eller fuldtidsarbejde samt farligt arbejde

Børn under 15 år må ikke anvendes til erhvervsmæssigt arbejde, bortset fra let hjælpearbejde 2 timer dagligt. Unge mellem 15 og 18 år må ikke beskæftiges mere end 10 timer i døgnet og skal have en samlet hvileperiode på mindst 12 timer i døgnet. Hvileperioden skal omfatte tidsrummet mellem kl. 22 og kl. 05, med mindre den pågældende er beskæftiget i fiskeindustrien og fyldt 16 år. Lovgivningen er imidlertid under ændring.

X.B.4. Ægteskab

Den, som er under 18 år, må ikke indgå ægteskab uden særlig tilladelse, jf. § 1 i Kgl. anordning om ikrafttræden for Grønland af lov om ægteskabets indgåelse og opløsning.

X.B.5. Frivillig hvervning til de militære styrker

Der er - ingen værnepligt for bosiddende i Grønland. Personer, som har haft ophold i Grønland i

10 år eller mere, og som flytter til Danmark, kan af Indenrigs- og Sundhedsministeren eller den statsamtmand, som Indenrigs- og Sundhedsministeren bemyndiger hertil, fritages for værnepligt. Personer bosat i Grønland kan melde sig frivilligt til Danmarks væbnede styrker og vil i givet fald være omfattet af den militære lovgivning.

X.B.6. Minimumsalder for samtykke til seksuelt samkvem

Den seksuelle lavalder er 15 år, jf. § 53 i Kriminallov for Grønland.

X.B.7. Kriminel lavalder

Den kriminelle lavalder er 15 år, jf. § 10 i Kriminallov for Grønland.

X.B.8. Ændring af identitet

Ændring af et barns navn kræver samtykke fra barnet, hvis det er fyldt 12 år, jf. § 14, stk. 1, i Kgl. anordning om ikrafttræden for Grønland af lov om personnavne.

X.B.9. Samtykke til adoption

Er et barn, der ønskes adopteret, fyldt 12 år, bør barnets samtykke indhentes, inden adoptionen finder sted, medmindre indhentelse af samtykket skønnes at være til skade for barnet. I praksis indhentes der altid samtykke.

X.B.10. Myndighedsalder

Børn under 18 år er under forældremyndighed, medmindre de er gift. Er et barn under 18 år gift, optræder den hidtidige forældremyndighedsindehaver som værge, jfr. § 27 i den gældende Kgl. anordning nr. 306 af 14. maj 1993 om ikrafttræden for Grønland af myndighedsloven.

X.B.11. Afgørelse om forældremyndighed eller samvær

Er et barn fyldt 12 år, skal der, før der træffes afgørelse i en sag om forældremyndighed eller samvær, finde en samtale sted med barnet herom, jf. Kgl. anordning om ikrafttræden for Grønland af myndighedsloven.

X.B.12. Formueretlig handleevne

Et barn, der er fyldt 15 år, kan selv råde over det, der er indtjent ved selverhverv, givet i gave eller testamenteret til den pågældende, jf. Kgl. anordning om ikrafttræden for Grønland af myndighedsloven. Børn kan ikke påtage sig gældsforpligtelser.

X.B.13. Foreningsdannelse

Grundlovens foreningsfrihed omfatter alle uanset alder. Der henvises herom til Danmarks 1. pe-

riodiske rapport fra 1998, afsnit V(f), idet den deri nævnte lov om foreningsfrihed dog ikke er sat i kraft for Grønland.

X.B.14. Religionsfrihed

Grundlovens § 67 om religionsfrihed omfatter alle uanset alder. Der henvises herom til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1998, afsnit V(e). Det kan endvidere oplyses, at personer under 18 år ikke selv har mulighed for at indmelde sig i et trossamfund mod forældrenes ønske.

X.B.15. Salg af alkohol og tobak

Det er forbudt i Grønland at sælge eller udskænke alkohol til personer under 18 år, jf. landstingsforordning nr. 11 af 11. november 2000 om salg og udskænkning af alkoholholdige drikke. Der gælder ikke nogen tilsvarende aldersgrænse for salg af tobak.

X.B.16. Idømmelse af fængselsstraf og frihedsberøvelse i øvrigt

Børn under 15 år må ikke anholdes, sættes i detention eller fængsles. Det fremgår endvidere af Kriminallov for Grønland, at børn ikke må idømmes anstaltsanbringelse. Retsplejeloven for Grønland giver dog mulighed for at anmode retten om, at unge under 18 år "afsondres" i en efterforskningsperiode. Under afsondring af unge under 18 år tillades brevveksling og besøgskontakt i et vist omfang. Unge under 18 år har ved afhøring hos politiet ret til at have en repræsentant til stede, jf. Politimesteren i Grønlands cirkulæreskrivelse nr. 86 af 11. november 2002 vedrørende afhøring og undersøgelse af børn. Repræsentanten kan være en person fra de sociale myndigheder eller en anden støtteperson, som har den unges tillid.

X.B.17. Behandling af mindreårige asylansøgere

Der henvises til afsnit IX.A vedrørende den danske asyllovgivning, der er ikraftsat ved Kgl. anordning for Grønland.

X.B.18. Sagsrejsning ved offentlig myndighed

Personer under 18 år har ingen selvstændig kompetence til at indgive klage over eller søge erstatning fra nogen offentlig myndighed uden forældremyndighedens eller værgens samtykke.

X.C. Generelle principper (artikel 2, 3, 6 og 12)

X.C.1. Ikke diskriminering (artikel 2)

Princippet om ikke diskrimination af børn findes i den hidtil gældende Landstingsforordning nr. 9 af 30. oktober 1992 om hjælp til børn og unge. I forbindelse med Grønlands tilslutning til FN-konventionen om Barnets Rettigheder blev lovgivningen om hjælp til børn og unge revideret, herunder med henblik på at inddrage relevante anbefalinger vedrørende ikke diskrimination af

børn samt børns ret til at blive hørt inden anbringelse uden for hjemmet og i forbindelse med den årlige vurdering af sådanne anbringelser.

Det fremgår af den hidtil gældende landstingsforordning om hjælp til børn og unge, at sådan hjælp skal ydes uden hensyntagen til barnets eller den unges eller den pågældendes forældres status, hudfarve, race, religion, køn, sprog, politiske tilhørsforhold, handicap eller anden stilling. Der skal ydes en ensartet støtte til alle børn og unge efter behov.

I henhold til hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 43 af 18. december 2001 om tilsyn med det sociale område fører Socialdirektoratet tilsyn med kommunernes overholdelse af sociallovgivningen og forvaltningsrettens regler i øvrigt. Tilsynet sker bl.a. for at sikre ensartede sociale ydelser til alle børn uanset disses bopælskommune. På grund af uddannelsesmæssige forskelle hos personalet i by- og yderdistriktskommuner vil omfanget og karakteren af visse sociale ydelser, herunder pædagogiske råd og vejledningstilbud, i et vist omfang kunne variere kommunerne imellem. Der ydes sociale bloktilskud fra landskassen til kommunerne, som til dels kompenserer for, at nogle kommuner er ringere økonomisk stillet end andre kommuner. Bloktilskuddene kan imidlertid ikke fuldt ud opveje det forhold, at de økonomisk svage kommuner eksempelvis har vanskeligere ved at afsætte midler til anbringelse af børn og unge på landsdækkende døgninstitutioner end de økonomisk velstillede kommuner.

Forebyggelsesafdelingen PAARISA i Direktoratet for Sundhed (se herom afsnit X.F), har i perioden 2001 – 2002 produceret en række tv-spots om ligestilling mellem kvinder og mænd, som henvender sig til både voksne og børn, hvor det bl.a. kommer til udtryk at begge forældre er lige ligt ansvarlige for opdragelse og forsørgelse af familiens børn.

Familie- og Socialdirektoratet, der varetager driften af de landsdækkende døgninstitutioner for børn og unge samt for vidtgående handicappede børn og voksne, fører løbende registre over de døgninstitutionsanbragte børn og unge. I øvrigt findes der kun relativt få statistiske data til belysning af princippet om ikke diskrimination af børn.

Den grønlandske folkeskole er i et vist omfang præget af sociale og etniske forskelle som følge af den sproglige opdeling mellem dansk og grønlandsk. Mange børn taler kun et af sprogene, og folkeskolen var indtil for få år siden opdelt i grønlandsk- og dansksprogede klasser, mens der nu er indført en integrationsordning, således at grønlandsk- og dansktalende børn går i samme klasse. Nedbrydelsen af de sociale og etniske skel mellem grønlandsk- og dansksprogede børn udgør et væsentlig element i indsatsen vedrørende gennemførelse af konventionens artikel 2. Det bemærkes endvidere, at der til trods for begrænsede ressourcer til stadighed produceres en stadig stigende mængde grønlandssproget fag- og skønlitteratur til brug for børn og unge.

X.C.1.a. Handicappede

Der henvises til afsnit X.F.1, for så vidt angår ligebehandling af handicappede.

X.C.1.b. Gadebørn

Der findes ingen gadebørn i Grønland forstået som børn, der sover på gaden eller arbejder på gaden for at brødføde sig selv. En gruppe børn, som lider af alvorligt omsorgssvigt og vanskelige forhold i hjemmet, har imidlertid skabt et øget behov hos kommunerne for at foretage anbringelser uden for hjemmet, ligesom børnene i et antal familier, som overnatter hos den øvrige familie og bekendte, ofte lever en utryg og urolig tilværelse.

X.C.1.c. Mobning

På kommunal basis er der på adskillige skoler afholdt temadage mod mobning, ligesom der i enkelte kommuner er afholdt kurser i konfliktløsning for lærere.

X.C.2. Barnets tarv skal komme i første række (artikel 3)

At barnets tarv skal komme i første række, fremgår udtrykkeligt af den hidtil gældende landstingsforordning om hjælp til børn og unge. Af hensyn til forældrenes ret til barnet administreres lovgivningen imidlertid tillige med udgangspunkt i et mindsteindgrebsprincip, ligesom der anlægges en helhedsbetragtning i forholdet mellem barn, forældre og familie. Opmærksomheden er således ikke ensidigt rettet mod barnets tarv, idet hjælpesystemet er knyttet til en helhedsløsning, hvor også baggrunden for barnets problemer samt de forhåndenværende ressourcer tages i betragtning.

Som nævnt i afsnit X.A.2 er der af landstinget på forårssamlingen 2003 vedtaget en ny forordning om hjælp til børn og unge, som efter sit formål skal sikre, at barnet er i centrum ved overvejelser om støtte og hjælp. Efter forordningen skal der fortsat tages højde for familiens samlede behov, men dette hensyn må ikke overskygge barnets eget behov, der ofte skyldes forældrenes omsorgssvigt. Udgangspunktet skal derfor tages i barnets eller den unges behov for en tryk opvækst. Den nye landstingsforordning træder i kraft den 1. juli 2003.

Ønsket om en nedtoning af mindsteindgrebsprincippet til fordel for et behovsprincip er opstået på baggrund af de kommunale socialudvalg og socialforvaltningers erfaringer med den hidtil gældende lovgivning, ligesom der også i Landstinget og den i perioden 1995 til 1997 nedsatte socialreformkommission har været udtrykt ønske om en sådan ændring i lovgivningen.

I planlægnings- og udviklingspolitikken tilgodeses barnets tarv navnlig i kraft af en række sociale initiativer på kommunalt og centralt niveau, herunder ved udbygning af daginstitutionstilbud og etablering af væresteder for børn. På boligområdet igangsættes der fortsat nybyggeri, idet

størrelsen af nye boliger vedvarende tilpasses de aktuelle grønlandske familieforhold.

Princippet om barnets tarv indgår endvidere i undervisningen af kommende socialarbejdere og skolelærere. Der afholdes endvidere kurser for personalet på arbejdspladser med særligt ansvar for børn.

Projekter og forsøgsordninger udgør en væsentlig del af indsatsen for at forbedre vilkårene for børn og unge i Grønland. I rapporteringsperioden er der således på forsøgsbasis etableret familierådgivning og væresteder for børn i 5 kommuner, hvoraf det ene værested nu er gjort permanent. Der er endvidere udarbejdet projekter og handlingsplaner med henblik på at iværksætte en ekstraordinær indsats i 2 yderdistriktskommuner i perioden 2001 – 2003. Indsatsen skal bidrage til beskyttelsen af omsorgssvigtede og misbrugte børn og unge i de to kommuner.

X.C.2.a. Adoptionstilskud

I medfør af Landstingsforordning nr. 2 af 3. marts 1994 om udbetaling af underholdsbidrag mv. til børn samt adoptionstilskud ydes der til forældrepar, som anonymt adopterer børn, tilskud til dækning af nødvendige rejse- og opholdsudgifter i forbindelse med afhentning eller modtagelse af adoptivbarnet. Tilskuddet øger mulighederne for at give barnet pleje og omsorg umiddelbart efter adoptionen.

X.C.3. Barnets ret til livet (artikel 6)

X.C.3.a. Spædbørnsdødelighed

Spædbørnsdødeligheden er jævnt faldende. I 2002 døde 14 børn under 1 år for hver 1000 levende fødte barn, hvilket svarer til niveauet i Danmark for 25 år siden. Et nyfødt drengsbarn kan forvente en middellevetid på 61,7 år, mens den forventede middellevetid for en nyfødt pige er 67,9 år. Med henblik på at nedbringe den høje spædbørnsdødelighed blev der i 2000 påbegyndt en omorganisering af fødselsområdet. Der blev den i forbindelse oprettet en obstetrisk ledelse ved Dronning Ingrid's Hospitalet i Nuuk bestående af en ansvarlig obstetriker og en jordemoder med landsdækkende ansvar, ligesom der blev udarbejdet henvisningsprocedurer og faglige retningslinier for fødselsområdet på landets mindre sygehuse. Omorganiseringen gav sig endvidere udslag i et omfattende kursus- og efteruddannelsesaktivitet til gavn for sundhedspersonalet, herunder et kursus i ultralydsdiagnostik for distriktslægerne, samt apparatmæssig oprustning af visse sygehuse.

I medfør af Landstingsforordning nr. 15 af 6. november 1997 om sundhedsvæsenets ydelser mv. tilbyder Grønlands Sundhedsvæsen gratis forebyggende helbredsundersøgelser til gravide kvinder, ligesom der tilbydes gratis fødselshjælp på sygehusene.

De forebyggende graviditetsundersøgelser omfatter vejledning i sund levevis og tobaksophør samt advarsel om alkoholindtag under graviditeten, ligesom der undersøges for en række sygdomme, herunder HIV, veneriske sygdomme og rhesusimmunisering. Der er i tilknytning hertil indført en ny standardiseret svanger- og fødejournal. Fødselsundervisning forsøges ydet i forbindelse med de forebyggende undersøgelser eller ved etablering af hold af gravide i de større distrikter.

Som et led i overvågningen af sundhedstilstanden på fødselsområdet indberettes fødsler, dødsfald og misdannelser til Embedslægeinstitutionen for Grønland. Udviklingen i spædbørnsdødeligheden følges af en faglig kvalitetskontrolgruppe, der gennemgår journalmateriale og andre relevante data med henblik på at belyse fejkilder af mere systematisk karakter. Grønland deltager endvidere i NOMESCO-samarbejdet, der har til formål at indsamle medico-statistisk materiale fra de nordiske lande, herunder de selvstyrende områder Åland, Færøerne og Grønland.

Grønland har i en årrække haft problemer med at rekruttere og fastholde jordemødre og fødsels-trænede sundhedsmedhjælpere. Uddannelsen til fødselstrænet sundhedsmedhjælper blev oprettet med henblik på at kunne yde normal fødselshjælp i fjerntliggende bygder samt på mindre kystsygehuse, men er efterfølgende blevet nedlagt, da den på flere punkter er blevet fundet utidssvarende. En grønlandsk sygeplejerskeuddannelse tilbyder nu undervisning og praktik i graviditet og fødselslære. Tilbuddet om faglig jordemoderbistand er imidlertid kun blevet modtaget i begrænset omfang.

X.C.3.b. Generel sundhedsfremme og forebyggelse

Der henvises til afsnit X.F.2 vedrørende generel sundhedsfremme og adgang til sundhedsydelser samt til afsnit X.G.1, X.G.2, og X.G.3 vedrørende adgang til uddannelse samt fritidstilbud og kulturelle tilbud.

Den i afsnit X.H.4.a nævnte forebyggelseskonsulentordning, som omfatter generel sundhedsmæssig forebyggelse, blev etableret i 1997. Ordningen indebærer, at hjemmestyret finansierer den ene halvdel af omkostningerne ved en kommunal konsulentstilling, mens den pågældende kommune finansierer den anden halvdel. Som følge af ordningen råder 15 af landets 18 kommuner over en eller flere forebyggelseskonsulenter, som samarbejder med de lokale myndigheder og med hjemmestyret om en række lokale aktiviteter af forebyggende karakter, herunder vedrørende rygning, stof- og alkohol misbrug, seksualoplysning og bandekriminalitet.

Der er i mange kommuner etableret et såkaldt SSPK-samarbejde mellem socialvæsenet, skolevæsenet, politiet og kriminalforsorgen. Forebyggelseskonsulenten, der selv varetager en tværfaglig funktion i kommunen, kan ligeledes inddrages.

I regi af hjemmestyret er der etableret en tværdirektoral fond "Inuuneq Nakuuneq" ("Det gode liv"), som tre gange årligt på baggrund af indkomne ansøgninger uddeler midler til lokale initiativer og projekter, som har til hensigt at styrke børn og unges livsmod og muligheder.

Endelig kan det nævnes, at Grønland indgår i flere internationale undersøgelser ("surveys"), herunder "Børnekoorten" og ESPAD, som har til formål at følge børn og unges sundhedstilstand.

X.C.3.c. Selvmord

Selvmondsraten i Grønland er betydelig, ikke mindst blandt de helt unge. Således begik 35 børn selvmord i perioden 1998 – 2002, hvilket skal ses i sammenhæng med Grønlands relativt beskedne befolkningstal på omkring 55.000 indbyggere. Tallene stammer fra Embedslægeinstitutionen, hvortil alle dødsfald og dødsårsager rapporteres.

Problemet har i rapporteringsperioden været genstand for stigende opmærksomhed og offentlig debat. Forebyggelse af selvmord indgår således som en af 12 forebyggelsespolitiske målsætninger, som Landsstyret har vedtaget for perioden 1999-2003, jf. nærmere om disse målsætninger afsnit X.F.

Der har været afholdt en række temadage om emnet selvmord, ligesom der er taget flere skridt i retning af udarbejdelsen af en landsdækkende strategi for selvmordsforebyggelse. Forebyggelse af selvmord blandt børn og unge foregår på mange niveauer, og der har fra hjemmestyrets side været iværksat flere større kampagner, herunder et landsomfattende kursusprogram med henblik på uddannelse af lokale ressourcepersoner. Ressourceprogrammet suppleres med telefonrådgivning af pårørende til selvmordstruede personer, der blev etableret i 1998, og som forestås af psykologer ansat ved psykiatrisk afdeling på Dronning Ingrid's Hospital i Nuuk.

Andre tiltag omfatter den i afsnit X.H.4.a nævnte børnetelefon, hvor der også ydes rådgivning til selvmordstruede børn og unge, samt en særlig indsats i udsatte kommuner, idet konsulenter har foretaget rejser til byer med aktuelle selvmordsproblemer, hvor man har bistået de lokale myndigheder og ressourcepersoner med at organisere det forebyggende arbejde, ligesom konsulenterne medvirker til etableringen af netværksgrupper og kursusforløb for relevante fagpersoner i lokalsamfundet. Endvidere har hjemmestyret i samarbejde med forskellige kunstnere udgivet en CD og en musikvideo med sange, der handler om at vælge livet.

I kommunalt regi har der navnlig på undervisningsområdet været iværksat en række tiltag, herunder i landets største kommune Nuuk, hvor man har udarbejdet undervisningsmateriale til brug for folkeskolens ældste elever. Materialet vejleder eleverne i konflikthåndtering og anviser, hvordan man kan forholde sig, hvis man bliver bekendt med, at en kammerat har selvmordstanker. Materialet er efterfølgende blevet overdraget hjemmestyret, hvor det for indeværende tilpas-

ses med henblik på anvendelse i resten af Grønland.

X.C.3.d. Folkeskolen

Der henvises til afsnit X.G.1 vedrørende den nye folkeskolelovgivning, som trådte i kraft i 2002. Af særlig interesse for gennemførelsen af konventionens artikel 6 kan endvidere nævnes det nye fagområde ”Personlig udvikling”, der tilsigter at styrke elevernes selvværd og lære dem at tage medansvar for og at arbejde målrettet med egen udvikling og uddannelse samt at forstå sig selv og andre.

X.C.4. Respekt for barnets mening (artikel 12)

X.C.4.a. Samtykke til behandling

I henhold til landstingsforordning nr. 6 af 31. maj 2001 om patienters retsstilling kan en mindreårig patient, der er fyldt 15 år, selv give informeret samtykke til behandling. Forældremyndighedens indehaver har adgang til de samme oplysninger som patienten om dennes helbredstilstand og om behandlingsmulighederne og skal inddrages i den mindreåriges stillingtagen. En mindreårig patient, der er fyldt 15 år, er endvidere berettiget til aktindsigt og kan give samtykke til videregivning af helbredsoplysninger. Reglerne svarer i al væsentlighed til den danske lov om patienters retsstilling, hvorfor der i øvrigt henvises til beskrivelsen heraf i afsnit III.A.1.

X.C.4.b. Høring af barnet ved hjælpeforanstaltninger

På det sociale område følger det af landstingsforordningen om hjælp til børn og unge, at børn over 10 år har ret til en samtale, inden der træffes afgørelse om hjælpeforanstaltninger efter reglerne i den sociale lovgivning. For så vidt angår børn under 10 år, skal barnets holdning til de påtænkte hjælpeforanstaltninger fremgå af sagens oplysninger, i det omfang barnets modenhed og sagens art tilsiger det. Barnet eller den unges synspunkter skal tillige indgå i behandlingen af en eventuel klage til Det Sociale Ankenævn.

X.C.4.c. Høring af barnet ved afgørelser om forældremyndighed

Det fremgår af myndighedsloven, at der før der træffes afgørelse i en sag om forældremyndighed eller samvær vedrørende et barn, der er fyldt 12 år, skal finde en samtale sted med barnet herom.

X.C.4.d. Høring af barnet ved spørgsmål om adoption

Er et barn, der ønskes adopteret, fyldt 12 år, bør barnets samtykke indhentes, inden adoptionen finder sted. Se herom ovenfor under X.B.9.

X.C.4.e. Respekt for barnets mening i skolen

Det fremgår af folkeskolelovgivningen, at hver skole skal oprette en skolebestyrelse, hvor eleverne har to repræsentanter med stemmeret, som er valgt af og blandt skolens elever. Hver skole

skal endvidere nedsætte et elevråd.

X.C.4.f. FN's børnedag

FN's børnedag, som afholdes hvert år den 1. juni, benyttes af børn i daginstitutioner og skoler samt af Landsstyremedlemmet for Sociale Anliggender som anledning til at øge den grønlandske befolknings opmærksomhed på barnets rettigheder. Respekten for barnets synspunkter indarbejdes endvidere i læse- og undervisningsplaner for de uddannelser, der vedrører børn og unge.

X.D. Civile og politiske rettigheder (artikel 7, 8, 13 – 17, og 37(a))

X.D.1. Barnets ret til identitet, herunder statsborgerskab, navn og familieforhold (artikel 7)

For så vidt angår tilkendelse og beskyttelse af barnets nationalitet, henvises der til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit V(a).

X.D.2. Barnets ret til at bevare identitet, herunder statsborgerskab, navn og familieforhold (artikel 8)

X.D.2.a. Høring af barnet ved navneændring

Efter navneloven kræver ændring af et barns navn samtykke fra barnet, hvis det er fyldt 12 år.

X.D.3. Ytringsfrihed (artikel 13)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit V(c).

X.D.3.a. Ungdomsparlament

Der blev i 2003 afholdt et ungdomsparlament i landstinget, hvor også unge under 18 år deltog. Der har i rapporteringsperioden været et dansk ungdomsparlament (se afsnit V.C.2), hvori der deltog 2 skoleelever fra Qaqortoq. Dette initiativ har givet de unge mulighed for at afprøve de demokratiske muligheder, som ellers normalt kun er til rådighed for personer over 18 år, og har været en oplagt mulighed for de unge til at fremføre problemstillinger og forslag, som primært relaterer sig til den yngste aldersgruppe.

X.D.4. Barnets ret til tankefrihed, samvittigheds- og religionsfrihed (artikel 14)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit V(e) samt nærværende rapports afsnit X.B.14.

X.D.5. Barnets ret til foreningsfrihed (artikel 15)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit V(f), for så vidt angår grundlovens §§ 78 og 79.

Der findes følgende foreninger, hvis medlemmer navnlig omfatter børn, og som virker for et demokratisk samfund: Sorlak (Grønlands Fælles Ungdomsråd), Grønlands Spejderkorps, de politiske partiers ungdomsafdelinger, Sukorseq (sammenslutningen af fritidsklubber), K.I.K. (de studerendes sammenslutning), Savaatillit Inuusuttut Peqatigiit (Fåreholdernes Ungdomsforening), Sanningasup Tungujortup Inuusuttai (Blå Kors Ungdom), NAIP-inuusuttai (Ungdomsamatør-teaterforening) samt Inuit Youth International. Endvidere findes der en række yderligere lokale foreninger, hvis medlemsskreds også omfatter børn og unge. Flere foreninger modtager tilskud fra Landskassen til drift og aktiviteter.

X.D.6. Barnets ret til privat- og familieliv (artikel 16)

Der henvises til Danmarks 1. rapport fra 1993, afsnit V(g), for så vidt angår beskrivelsen af grundlovens § 72, der også omfatter Grønland.

X.D.7. Barnets adgang til information (artikel 17)

Der publiceres løbende børnebøger og bøger med børn og unge som målgruppe, ligesom mængden af bøger på grønlandsk er stigende. Radio og TV er udbredt og kan modtages stort set overalt i Grønland, dog med tidsmæssige forskelle for Østgrønland, og børn og unge har i vidt omfang adgang til Internettet.

X.D.8. Barnets ret til beskyttelse mod tortur eller anden nedværdigende behandling (artikel 37(a))

Der findes ikke dødsstraf eller legemsstraf i Grønland. Ifølge Kriminalloven for Grønland, jf. lovbekendtgørelse nr. 288 af 2. juli 1963, med senere ændringer, er de almindelige foranstaltninger bøde, dom til forsorg, anbringelse i anstalt i Grønland eller Danmark, særlige foranstaltninger over for unge lovovertrædere, særlige foranstaltninger over for psykisk abnorme lovovertrædere samt fortabelse af rettigheder. Det bemærkes, at retsvæsenet er et rigsansliggende.

Danmark har ratificeret FN's konvention af 10. december 1984 mod tortur og lignende behandling eller straf, der også gælder for Grønland.

Det fremgår af anordning nr. 306 af 14. maj 1993 om ikrafttrædelse for Grønland af myndighedsloven, at forældrene er ansvarlige over for deres barn, herunder i form af fælles ansvar i opdragelsen og omsorgen af barnet og pligt til at beskytte barnet mod fysisk, psykisk vold eller anden form for krænkende behandling.

X.E. Retten til et familieliv samt alternative opfostringsmuligheder (artikel 5, 9 – 11, 19 – 21, 25, 27(4) og 39)

X.E.1. Respekt for de rettigheder og pligter som barnets forældre har (artikel 5)

En opgørelse over boligbestanden og familiestrukturen i Grønland viser, at der den 1. januar 2002 var 21.713 husstande i Grønland svarende til et landsgennemsnit på 2,6 personer pr. husstand, idet det tilsvarende gennemsnit i bygderne dog var 3,1 personer pr. husstand. 12.328 husstande eller 57 procent var uden børn, mens der i enkelte husstande var op til 12 eller flere medlemmer.

X.E.1.a. Forsørgelses- og, omsorgspligt, forældremyndighed

Kvinder og mænd deler ansvaret for at opdrage, drage omsorg for og pleje deres fællesbørn og har gensidig forsørgelsespligt for hinandens og deres fælles børn. Det følger af myndighedsloven, at forældremyndighedens indehaver skal drage omsorg for barnet og kan træffe afgørelse om dets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov. I tilfælde af skilsmisse eller separation har begge forældre ret til at søge om forældremyndighed og samværsret over eventuelle fællesbørn.

X.E.1.b. Hjælp fra det offentlige, kommunens pligt til at sikre leveforhold for børn og unge

Kommunen er forpligtet at sikre børn og unges leveforhold og føre tilsyn hermed, jf. landstingsforordningen om hjælp til børn og unge. Kommunen skal endvidere støtte forældrene i børnenes opdragelse og pleje.

X.E.1.c. Forældreuddannelse

Der blev i 1992 etableret et forældreuddannelsesprojekt, "Paarinnga", som efter en fireårig periode blev gjort permanent med hjemsted i Sisimiut. Uddannelsen er navnlig henvendt til familie-sagkyndigt personale. Til brug for uddannelsen er den dansksprogede lærebog af psykolog Bent Hougaard: "Pisken eller guleroden", blevet oversat til grønlandsk. I 2002 er der endvidere på forsøgsbasis etableret en forældreuddannelse i Nuuk, der er tiltænkt en rolle som pilotprojekt for andre kommuner og i modsætning til Paarinnga er direkte henvendt til forældrene. Endelig er der som opfølgning på Grønlands Børnear 2000 og som forberedelse til ny lovgivning om hjælp til børn og unge som oven for nævnt blev ført en kampagne: "Barnet i centrum", om barnets rettigheder, hvis målgruppe også omfatter forældre.

Siden 2001 har der på finansloven været afsat midler til udbygning af socialrådgivernes kvalifikationer og styrkelse af familiebehandlingen. Bevillingen har baggrund i Landstingets behandling i 2000 af et forslag vedrørende behandling af forældre, hvis børn er anbragt uden for hjemmet.

X.E.2. Adskillelse af barn og forældre (artikel 9)

Det følger af landstingsforordningen om hjælp til børn og unge, at børn og unge ikke må adskilles fra deres forældre, med mindre det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges tarv. Der gælder således et princip om, at øvrige hjælpeforanstaltninger i hjemmet skal være udtømte, inden barnet anbringes uden for hjemmet. Afgørelse om anbringelse uden for hjemmet træffes af det kommunale socialudvalg efter indstilling fra det kommunale tværfaglige udvalg, hvis sammensætning omfatter medlemmer med børne- og familiesagkyndig kompetence. En beslutning om anbringelse uden for hjemmet kan ankes af forældremyndighedsindehaveren eller barnets værge til Det sociale Ankenævn, og tillige indbringe dette nævns afgørelse for Grønlands Landsret.

Inden Socialudvalget træffer beslutning om anbringelse uden for hjemmet, skal der i medfør af landstingslov nr. 1 af 15. april 2003 om hjælp til børn og unge foretages høring af barnet, såfremt dette er over 10 år - eller den unge samt forældremyndighedens indehaver eller den, der faktisk udøver omsorgen for barnet.

X.E.2.a. Kontakt med forældrene under anbringelse

Barnet har i medfør af landstingsforordningen om hjælp til børn og unge ret til at bibeholde kontakten med forældrene, med mindre hensynet til barnets eller den unges tarv taler herimod. Det påhviler socialudvalget at sørge for, at kontakten mellem barnet og forældrene opretholdes, og at der skabes mulighed for at lade barnet vende tilbage til hjemmet, medmindre hensynet til barnets tarv taler imod det.

X.E.3. Familiesammenføring(artikel 10)

Der henvises til afsnit VI.D.

X.E.4. Børnebortførelse mv. (artikel 11)

Der henvises til afsnit X.H.5.

X.E.5. Forældreansvar samt bistand til forældrene (artikel 18 (1) og (2))

Det fremgår af anordning nr. 306 af 14 maj 1993 om ikrafttrædelse for Grønland af myndighedsloven, at forældrene er ansvarlige over for deres barn, herunder i form af fælles ansvar i opdragelsen og omsorgen af barnet og pligt til at beskytte barnet mod fysisk, psykisk vold eller anden form for krænkende behandling. Forældrenes ansvar og pligt til forsørgelse under hensyn til barnets tarv fremgår endvidere af lov nr. 197 af 16. juni 1962 for Grønland om børns retsstilling.

X.E.5.a. Støtte til forældre

Landstingsforordningen om hjælp til børn og unge angiver en række muligheder for at yde for-

ældre og børn støtte i forbindelse med barnets opdragelse. Endvidere fremgår det af bemærkningerne til landstingsforordningen om daginstitutioner, dagpleje mv., at denne tilgodeser principperne i FN-konventionen om Barnets Rettigheder, idet børn og unge bør støttes i udformningen af egne synspunkter og i deres udvikling til selvstændige personer. Det fremgår ligeledes, at alle børn har ret til at nyde godt af pasningstilbud.

Forældre, der på grund af arbejdsløshed eller sygdom ikke er i stand til at forsørge sig selv og deres barn, har ret til forsørgelse fra kommunen, jf. Landstingsforordning nr. 10 af 11. november 1982 om hjælp fra det offentlige.

X.E.6. Beskyttelse af barnet mod fysisk eller psykisk vold, misbrug mv. (artikel 19)

Der henvises til afsnit X.C.1.c samt X.H.4. Det kan endvidere oplyses, at Grønlands landsstyre for perioden 1999 – 2003 har vedtaget følgende politiske målsætning: ”Børns ret til en opvækst i tryghed og harmoni skal sikres. Omsorgssvigt af børn – herunder seksuelt misbrug – skal forebygges”.

Uge 18 er af hjemmestyret udpeget til alkoholfri uge i Grønland, hvorfor der hvert år på dette tidspunkt afholdes en række aktiviteter for børn og deres familier, der bl.a. har til hensigt at modgå det massive alkoholmisbrug, der gør sig gældende blandt dele af befolkningen og ofte afstedkommer misrøgt af børnene i de ramte familier.

I samarbejde med de lokale forebyggelseskonsulenter har hjemmestyret endvidere ydet støtte til gennemførelsen af stop-volden-kampagner samt til etableringen af frivillige lokale værn bestående af voksne, som opsøger de steder, hvor de unge færdes i weekenden, med henblik på at sikre, at fester og andet afvikles under betryggende forhold.

X.E.7. Plejeanbringelse mv. (artikel 20)

I tilfælde af permanent eller midlertidig anbringelse uden for hjemmet angiver landstingsforordningen om hjælp til børn og unge en række foranstaltninger, der bidrager til barnet eller den unges beskyttelse, herunder i myndighedsmæssig, forsørgelsesmæssig og pædagogisk henseende. Hvis forholdene i hjemmet tilsiger en anbringelse uden for hjemmet, giver landstingsforordningen mulighed for anbringelse i døgninstitution, døgnpleje eller pleje hos barnets biologiske familie (”stamfamilien”). Der udarbejdes forholdsregler og handleplaner til brug for anbringelsesstedet, ligesom der mindst en gang årligt foretages tilsyn af anbringelsesstedet.

Der henvises endvidere til afsnit X.C.2 vedrørende den deri nævnte nye landstingsforordning om hjælp til børn og unge.

Der opgøres ikke statistik over antallet af anbringelser uden for hjemmet eller disses varighed, men døgninstitutionerne er ifølge Landstingsforordning nr. 2 af 23. maj 2000 forpligtet til at udarbejde årsberetninger om deres virksomhed. En tilsvarende indberetning sker ikke for anbringelse i kommunal familiepleje.

Det fremgår af Døgninstitutionernes årsberetning for 2001, at der i dette år fandt 196 anbringelser sted på døgninstitutioner for børn og unge, hvoraf 50 anbringelser varede 30 dage eller derunder. Aldersfordelingen blandt de anbragte fremgår af tabel 24. To døgninstitutioner har oplyst deres gennemsnitlige anbringelsestid til henholdsvis 791 og 834 døgn.

Alder	0 – 2 år	3 – 6 år	7 – 10 år	11 – 14 år	15 – 17 år	17 - 18 år	Voksne	I alt
Antal indskrevne	21	22	44	36	40	13	20	196
% af indskrevne	10,7	11,2	22,4	18,4	20,4	6,6	10,2	100

Tabel 24. Antal af børn og voksne anbragt på døgninstitutioner i 2001 opgjort efter alder på anbringelsestidspunktet. Kilde: Døgninstitutionernes årsberetning.

Vidtgående handicappede børn kan modtages på tre døgninstitutioner, hvoraf én tillige modtager vidtgående handicappede voksne. Som det fremgår af tabel 25, er der i alt anbragt 18 vidtgående handicappede børn.

Alder	0 - 2 år	3 - 6 år	7 - 10 år	11 - 14 år	15 - 17 år	17 - 18 år	I alt
Antal indskrevne	0	4	8	3	2	1	18

Tabel 25. Antal af vidtgående handicappede børn anbragt på døgninstitutioner i 2001 opgjort efter alder på anbringelsestidspunktet. Kilde: Døgninstitutionernes årsberetning.

Der foreligger ikke faktuelle oplysninger om varigheden af anbringelserne på døgninstitutionerne for vidtgående handicappede. Når der ses bort fra aflastningsophold, er der dog normalt tale om anbringelser af længerevarende karakter.

X.E.7.a. Fremgangsmåden ved anbringelse, herunder undersøgelser

Det er kommunens sociale udvalg, der er den kompetente myndighed i forhold til beslutninger om anbringelse. Inden der træffes afgørelse om anbringelsen af et barn uden for hjemmet, skal alle andre hjælpeforanstaltninger være udtømt. Anbringelsen skal være påkrævet af hensyn til barnets tarv og skal så vidt muligt ske i forståelse med forældremyndighedsindehaveren.

Inden der træffes afgørelse om anbringelse, skal der foretages en tilbundsgående forundersøgelse af barnets forhold med inddragelse af alle relevante instanser, herunder skole og sundhedsvæsen, ligesom der som nævnt skal foretages høring af barnet og dets forældre.

X.E.7.b. Ventelister på døgninstitutionspladser

På foranledning af en samarbejdsgruppe bestående af KANUKOKA (Kommunernes Landsforening) og Socialdirektoratet har KANUKOKA i 2002 foretaget en undersøgelse af behovet for døgninstitutionspladser. Baggrunden herfor er, at flere kommuner på grund af pladsmangel ikke har kunnet anbringe børn på døgninstitutioner. Undersøgelsen, som omfattede 11 ud af Grønlands 18 kommuner, viste, at i alt 70 børn og unge afventede anbringelse på en døgninstitution i de undersøgte kommuner. Det vurderes derfor, at der på landsplan er mellem 90 og 100 børn, der afventer anbringelse på en døgninstitution. Undersøgelsen pegede endvidere på et særligt behov for psyko-sociale behandlingshjem, institutioner for udadrettede drenge, familiebehandlingscentre, institutioner med specifikke pædagogiske tiltag samt beskyttede kollegier for børn, som ikke selv har adfærdsmæssigt behandlingskrævende problemer, men hvis forældre f.eks. lider af alkoholmisbrug.

De landsdækkende døgninstitutioner for børn og unge finansieres af kommunerne og drives af Socialdirektoratet og Familiedirektoratet. De landsdækkende døgninstitutioner for vidtgående handicappede børn finansieres af landskassen og drives af Socialdirektoratet. To kliniske psykologer varetager behandlingsopgaver og foretager supervision og undervisning af medarbejderne i de enkelte institutioner. Der er endvidere ansat en pædagogisk konsulent.

På baggrund af den aktuelle mangel på anbringelsessteder for børn og unge i vanskeligheder er der i den nye landstingsforordning om hjælp til børn og unge indsat en hjemmel for kommunerne til selv at oprette kommunale døgninstitutioner. Der er endvidere indsat bestemmelser om professionel familiepleje, idet de hidtil gældende bestemmelser om almindelig familiepleje desuden er videreført. Disse nye tiltag skal mindske problemerne med manglende anbringelsesmuligheder i Grønland og udvide kredsen af anbringelsestyper.

Endelig kan det nævnes, at det med henblik på at afvikle ventelisterne til døgninstitutionerne planlægges at etablere yderligere to døgninstitutioner i form af et observations- og behandlingshjem for 14 børn i alderen 4–14 år samt en institution for unge, der vil blive etableret i et lejlighedsbyggeri.

X.E.8. Adoption (artikel 21)

Den grønlandske adoptionslovgivning svarer i al væsentlighed til den danske. Der er dog gennem årene sket ændringer i den danske lovgivning og ikke i den grønlandske, hvorfor der henvises til behandlingen af den oprindelige danske lovgivning i Danmarks 1. rapport fra 1993, afsnit VI (g). Der sker ikke anonym bortadoption af grønlandske børn til tredjelande. Adoption af børn fra tredjelande til Grønland sker derimod i begrænset omfang. Forældrene skal i så fald godkendes som adoptanter efter adoptionslovgivningens almindelige regler.

X.E.9. Løbende vurderinger af afgørelser om anbringelser (artikel 25)

Efter landstingsforordning nr. 12 af 15. april 2003 om hjælp til børn og unge skal der foretages en rimelig behandling af barnets retsmæssige krav på behandlingsophold ved anbringelse uden for hjemmet. Spørgsmål om for tidlig hjemgivelse af børn, inden anbringelsesformålet er opnået, kan indbringes for Det Sociale Ankenævn og i sidste instans for Landsretten. Som en del af den nye landstingsforordning om hjælp til børn og unge er der indført en adgang for den pågældende døgninstitution til over for et Børnesagkyndigt Udvalg at gøre indsigelse om, at en hjemgivelse er sket til ugunst for barnet. Ændringen indeholder tillige en bestemmelse, hvorefter hjemgivelse af barnet kun må finde sted, når formålet med anbringelsen er opnået.

Et år efter at der er truffet en beslutning om anbringelse uden for hjemmet, skal det kommunale socialudvalg tage stilling til, hvorvidt den pågældende foranstaltning bør opretholdes. Herved sikres der en løbende vurdering af afgørelser om anbringelse uden for hjemmet.

Efter Landstingsforordning nr. 14 af 1. november 1982 om tværfagligt samarbejde i sociale sager, skal alle kommuner nedsætte et tværfagligt samarbejdsudvalg med deltagelse af repræsentanter for det stedlige sundhedsvæsen, folkeskolen og socialvæsenet. Udvalget kan tillige omfatte repræsentanter for politiet, kriminalforsorgen og arbejdsmarkedskontoret. Udvalget skal efter behov behandle og vurdere sager vedrørende børn og unge. Af den nye landstingsforordning om hjælp til børn og unge fremgår, at sager, hvor der skal træffes afgørelse om anbringelse af et barn uden for hjemmet, skal forelægges til udtalelse hos den pågældende kommunes tværfaglige samarbejdsudvalg.

Der nedsættes endvidere et centralt børnesagkyndigt udvalg bestående af en jurist, en psykolog, en socialrådgiver, en socialpædagog og en sundhedsplejerske, som alle skal have særligt kendskab til børn og unges behov. Udvalget skal afgive udtalelser i sager vedrørende udskrivelse af børn fra døgninstitutioner i tilfælde, hvor der er modstrid mellem udtalelsen fra døgninstitutionen og kommunalbestyrelsens indstilling.

Ved anbringelse uden for hjemmet er den tilsynsførende myndighed ansvarlig for varetagelsen af barnets tarv. Ved anbringelse i familiepleje føres tilsynet af kommunerne, mens der ved anbringelse i døgninstitution føres tilsyn af Døgninstitutionsafdelingen i Socialdirektoratet.

I tilfælde hvor barnet er anbragt uden for hjemmet, kan det i praksis vise sig vanskeligt at opfylde kravet om årlig afrapportering til trods for, at afrapporteringen også i disse tilfælde er nødvendig for at efterkomme en eventuel anmodning fra forældrene om at hjemtage barnet før behandlingsopholdets afslutning.

X.E.10. Underholdsbidrag (artikel 27(4))

I medfør af myndighedsloven har begge forældre i tilfælde af separation og eller skilsmisse ret til at søge om forældremyndighed og samværsret over eventuelle fællesbørn. Det følger endvidere af lov nr. 197 af 16. juni 1962 for Grønland om børns retsstilling, at begge forældre har pligt til at forsørge barnet under hensyn til forældrenes livsvilkår og barnets tarv. Opfylder en af forældrene ikke forsørgelsespligten (ved samlivsophævelse, separation eller skilsmisse) over for barnet, vil den pågældende kunne pålægges at udrede bidrag til barnets underhold. De grønlandske regler om udlæg og inddrivelse af børnebidrag svarer i al væsentlighed til de danske, hvorfor der henvises til beskrivelsen heraf i afsnit VI.J.1.

Det årlige underholdsbidrag udgjorde den 1. april 2000 kr. 9.096. Omkring 1.100 børn og unge, for hvem der ikke er fastsat nogen privat bidragspligt, modtager underholdsbidrag fra det offentlige.

I henhold til Landstingsforordning nr. 10 af 1. november 1982 om hjælp fra det offentlige foretager kommunerne rådgivning om mulighederne for at opnå afgørelse om hjælp til forsørgelse af børn i henhold til lov nr. 197 af 16. juni 1962 for Grønland om børns retsstilling samt om forskudsvis udbetaling i henhold til landstingsforordning nr. 2 af 3. marts 1994 om udbetaling af underholdsbidrag mv. til børn. Ansøgning om afgørelse om fastsættelse af underholdsbidrag for barnet indgives hos kredsretten eller Rigsombudsmanden.

Socialdirektoratets regionalkontorer yder konsulentbistand til kommunerne og fører tilsyn med disses sagsbehandling og overholdelse af lovgivningen i øvrigt.

X.E.11. Fysisk og psykisk helbredelse og resocialisering (artikel 39)

Der henvises til afsnit X.H.4 og X.E.6. Det kan endvidere nævnes, at der i de landsdækkende døgninstitutioner fortrinsvis anbringes børn og unge, som har været udsat for omsorgssvigt, herunder i form af seksuelt misbrug og vanrøgt. Anbringelsen har bl.a. til formål at sikre fysisk og psykologisk restitution samt social reintegration.

X.F. Sundhed og velfærd (artikel 18(3), 23 – 26, 27(1) og (3))

Med henblik på at styrke forebyggelsesarbejdet på social- og sundhedsområdet blev Det Forebyggelsespolitiske Råd etableret i 1996. Endvidere besluttede landsstyret i 1997 at reetablere PAARISA som et selvstændigt kontor i Direktoratet for Sundhed. PAARISA's formål er at koordinere, iværksætte og udvikle tiltag inden for sundhedsfremme og forebyggelse samt at sikre gennemførelsen af landsstyrets målsætninger på det forebyggelsespolitiske område. PAARISA's indsats var i 1998 koncentreret om en række emner navnlig inden for sundhedsområder, herunder børneomsorg med særlig fokus på seksuelt misbrugte børn, sundhed i bygder og i yderdi-

striker, oplysning om misbrug af alkohol, hash og tobak, egenomsorg, sygdom i bevægeapparatet samt de kommunale sundhedsnævns sammensætning, ansvar og kompetence.

Grønlands landsstyre traf efterfølgende beslutning om 12 forebyggelsespolitiske målsætninger for perioden 1999-2003, bl.a. at børns ret til en opvækst i sundhed og harmoni skal sikres, og at omsorgssvigt af børn, herunder seksuelt misbrug, tillige med selvmord blandt børn og unge skal forebygges.

X.F.1. Fysisk og psykisk handicappede børn (artikel 23)

På dets efterårsmøde i 1996 udtrykte Grønlands Landsting sin støtte til FN's standardregler om lige muligheder for handicappede⁷. Der vil i henhold til Landstingsforordning nr. 7 af 3. november 1994 om hjælp til personer med vidtgående handicap kunne tilbydes vidtgående handicappede børn hjælp med henblik på at sikre de pågældende et så normalt liv som muligt.

Udgifter til hjælpeforanstaltninger i medfør af landstingsforordningen om hjælp til personer med vidtgående handicap afholdes af landskassen, hvorfor afgørelse om tildeling af sådan støtte træffes af Socialdirektoratet efter indstilling fra den handicappedes hjemkommune. Der har siden 2000 været en forsøgsordning i mange kommuner, hvor kompetencen til at tildele hjælpeforanstaltninger i henhold til landstingsforordningen om hjælp til personer med vidtgående handicap er udlagt til de pågældende kommuner. En permanent udlægning af bevillingsmyndigheden kræver imidlertid en ændring af landstingsforordningen.

Det foreligger ikke oplyst, hvor stor en andel af de samlede handicapudgifter, der vedrører børn og unge.

Efter landstingsforordningen om hjælp til personer med vidtgående handicap, er det en betingelse for at yde hjælp, at den pågældende lider af en varig eller længerevarende væsentlig funktionsnedsættelse, og at der er væsentlige merudgifter forbundet med det pågældende handicap. Er disse betingelser opfyldt, ydes hjælpen uafhængig af indkomst.

Hjælpeforanstaltningen omfatter ofte en støtteperson, der navnlig har til opgave at optræne den handicappede til selv at klare flest mulige daglige gøremål, enten ved at udføre disse i fællesskab med den handicappede eller ved at vejlede den handicappede heri. Mange vidtgående handicappede børn og unge er således blevet tildelt en støtteperson med henblik på at kunne tage del i dagligdagen på deres daginstitution eller skole.

Nogle vidtgående handicappede børn og unge er anbragt på døgninstitution, jf. afsnit X.E.9. Som

⁷ *The Standard Rules of the United Nations on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities*

eksempel på en døgninstitution for handicappede kan nævnes skolehjemmet for døve, Uiluiit. Hjemmestyret driver endvidere en landsdækkende skole for psykisk og fysisk udviklingshæmmede børn og unge, Ado Lynge Atuarfia, der optager unge i aldersgruppen 14 – 21 år. Ado Lynge Atuarfia råder desuden over en observationsafdeling for børn i alderen 4–10 år, som efter cirka tre ugers ophold på skolen genoptager deres skoleforløb i hjemkommunen.

Endvidere er nogle vidtgående handicappede børn og unge på grund af manglende behandlingsmuligheder i Grønland anbragt i Danmark.

Socialdirektoratet har to regionalkontorer for Syd-, og Østgrønland henholdsvis Nordgrønland, der bl.a. skal føre tilsyn med kommunernes overholdelse af handicaplovgivningen og yde kommunerne rådgivning med hensyn hertil. Regionalkontorerne foretager mindst to gange årligt tjenesterejser og tilsynsbesøg i de enkelte kommuner.

Folkeskolen tilbyder vidtgående specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand for handicappede børn, hvis behov ikke dækkes af den almindelige specialundervisning. Eleverne indstilles til vidtgående specialundervisning af den pågældende skole. Aktiviteten skal godkendes af Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR), hvorefter landskassen refunderer kommunens udgifter til aktivitetens afholdelse. Der var på finansloven for 2002 afsat 42 mio. kr. til vidtgående specialundervisning i folkeskolen.

X.F.2. Barnets sundhedstilstand (artikel 24)

Det fremgår af landstingsforordning nr. 15 af 6. november 1997 om sundhedsvæsenets ydelser, at alle børn og unge under 18 år skal tilbydes gratis forebyggende helbredsundersøgelser. Omfanget af og kravet til disse helbredsundersøgelser skal fastsættes af landsstyret, idet man indtil sådanne er udstedt, henholder sig til de vejledninger, der er udsendt af den danske sundhedsstyrelse.

Børn under den undervisningspligtige alder skal ifølge landstingsforordningens § 11, tilbydes gratis sundhedspleje, der skal omfatte:

- 1) almen sundhedsvejledning til forældre om barnets legemlige og psykiske udvikling, herunder oplysning om sygdomsforebyggende og sundhedsfremmende foranstaltninger.
- 2) observation af barnets sundhedstilstand og individuel vejledning til forældre, herunder formidling af kontakt til lægelig, social eller pædagogisk sagkundskab.
- 3) særlig vejledning og bistand i samarbejde med lægelig, social og pædagogisk sagkundskab til forældre, hvis barn har særlig behov for sundhedspleje.

Børn i den undervisningspligtige alder skal ifølge landstingsforordningens § 12 tilbydes gratis skolesundhedspleje, der skal omfatte:

- 1) almene sygdomsforebyggende og sundhedsfremmende foranstaltninger til børn, forældre og skolepersonale, herunder oplysning om sygdomsforebyggelse og hygiejne.
- 2) Observation af barnets sundhedstilstand og individuel vejledning til forældre, herunder formidling af kontakt til lægelig, social eller pædagogisk sagkundskab.
- 3) Særlig vejledning og bistand i samarbejde med lægelig, social og pædagogisk sagkundskab til forældre, hvis barn har særligt behov for sundhedspleje.

Endelig fremgår det af landstingsforordningens § 13, at alle børn og unge under 18 år skal tilbydes vaccination mod sygdomme. Embedslægeinstitutionen i Grønland har til brug herfor udfærdiget vaccinationsprogrammer, der i det væsentlige følger de danske retningslinier, idet vaccination mod tuberkulose dog tilbydes få dage efter fødslen. Vaccinationerne gives vederlagsfrit. Vaccinekvaliteten er af international standard og indkøbes fra Statens Serum Institut i København.

Børn og unge har som øvrige borgere i Grønland ret til vederlagsfri lægebehandling, herunder speciallægebehandling, behandling på sygehus, lægeordineret medicin, fysiurgisk behandling samt hjælpemidler, der erstatter, afstiver eller korrigerer defekte eller manglende legemsdele. Der ydes endvidere tilskud til briller, dersom disse er af en vis styrke. Der ydes gratis tandbehandling til børn og unge. Børn har som andre borgere ret til gratis lægeordineret transport fra bygd til by og fra distriktssygehuset til landshospitalet Dronning Ingrid's Hospital i Nuuk, subsidiært til andre sygehuse uden for landets grænser. Den gratis transport omfatter også en ledsagende forælder til et sygt barn.

Endvidere har hjemmestyret udarbejdet et udkast til en bekendtgørelse om sundhedsfremmende ordninger for børn og unge, der præciserer omfanget og arten af de enkelte sundhedsydelse og gennem tværfagligt samarbejde tilsigter at bidrage til, at børn og unge sikres en sund opvækst og gode forudsætninger for en sund voksentilværelse. Udkastet til bekendtgørelse er udsendt i høring.

Af Embedslægens årsberetning for 2001 fremgår det, at fødselstallet har været faldende fra 1049 fødsler i 1996 til 887 fødsler i 2000, men er steget igen til 939 fødsler i 2001. Fødselsraten er tilsvarende faldet fra 75 i 1996 til 62,7 i 2000 pr. 1000 kvinder i alderen 15–49 år og er i 2001 steget igen til 66,3. Antallet af fødsler i aldersgruppen under 20 år udgjorde i 1996 8 procent af samtlige fødsler, stigende til 11 procent i 1999 og 17 procent i 2000 for at falde igen til 16 pro-

cent i 2001.

Det fremgår endvidere af Embedslægens årsberetning 2001, at antallet af provokerede aborter generelt er svingende, men ligger på et forholdsvist højt niveau. I 1998 blev der således registreret 915 provokerede aborter, idet antallet i 2000 steg til 944 for at falde til 812 i 2001. Antallet af provokerede aborter hos børn og unge er lavt i forhold til voksne aldersgrupper. Der blev i 2001 foretaget 143 aborter for hver 1000 kvinder i alderen 16 – 17 år, mens det tilsvarende tal for piger i alderen 14 – 15 år var 42. Den gennemsnitlige abortrate i Grønland var i 2001 fem gange højere end i Danmark. Der er kun lidt viden om, hvorfor kvinder i Grønland i langt højere grad bliver uønsket gravide og vælger provokeret abort, end det er tilfældet i Danmark.

Spædbørnsdødeligheden er faldet markant i perioden 1961-2002. I 1961 var postneonatal dødelighed (døde mellem 28 dage og 1 år) pr.1000 fødte 38,2 for drengenes vedkommende og 33,8 for pigernes vedkommende. I 1998 var dødeligheden faldet til 5,8 for drengenes vedkommende og 4,2 for pigernes vedkommende, og i 2002 var dødeligheden 6,4 for drenge og 4,3 for piger.

Spædbørnsdødeligheden (døde under 1 år) var i 1961 pr. 1000 levendefødte 74,1 for drengenes vedkommende og 61,8 for pigernes vedkommende. I 1968 var spædbørnsdødeligheden faldet til 35,0 for drenge og 21,2 for piger. I 2001 var spædbørnsdødeligheden faldet yderligere til 8,5 for drenge og 12,8 for piger.

På grund af overgangen fra manuel til elektronisk dataregistrering, foreligger der ikke oplysninger om samtlige sundhedsfaglige ydelser. Disse forventes imidlertid at fremgå af sundhedsvæsenets årsberetning for året 2002, som vil foreligge ultimo 2003.

X.F.2.a. De hyppigst forekommende sygdomme blandt børn

Øvre luftvejsinfektioner forekommer særdeles hyppigt i Grønland og er dels klimatisk betingede, men skyldes formentlig især dårligt indeklima i de grønlandske hjem, hvor ca. 80 procent af de voksne ryger tobak. I tilknytning hertil ses en tilsvarende høj forekomst af mellemøresygdomme, der i sidste instans vil medføre varige høreskader og nedsat formåen ved indlæring i skolen. Den fremtidige indsats bør således bestå i et vedvarende kampagnepres med henblik på at ændre tobaksvanerne i den voksne befolkning. Der er gennem årene blevet foretaget adskillige punktrettede kampagner over for rygning hos gravide og i hjemmet samt om tobaksafvænningsstilbud.

Psyko-sociale sygdomme hos børn forekommer eller registreres i stigende grad og søges imødegået ved et intensiveret tværfagligt samarbejde. Sundhedsvæsenet har indgået en aftale om børnepsykiatrisk konsulentbistand, hvorved der ud over årlige rejser i sundhedsdistrikterne ydes rådgivning til grønlandske myndigheder og til den psykiatriske funktion ved Landshospitalet i Nuuk.

Allergiske lidelser og hudlidelser forekommer ligeledes i stigende grad og skyldes såvel dårligt indeklima i beboelseshuse som luftforurening med tobaksrøg og den lave luftfugtighed, der følger af det kolde klima.

Smitsom leverbetændelse rapporteres blandt unge mennesker med en forekomst på mellem 8-20% i de forskellige bysamfund og skyldes almindeligvis blodbåren smitte ved seksuelt samkvem. Det overvejes at etablere et vaccinationsprogram til bekæmpelse af sygdommen. For indværende tilbydes der vederlagsfri vaccination til den syges husstand, seksuelle partnere m.fl., ligesom der screenes for sygdommen under graviditeten, således at nyfødte kan tilbydes vaccination.

Meningitis diagnosticeres hyppigt blandt børn og unge, hovedsageligt meningococ betinget, efter at HIB vaccination er indført i børnevaccinationsprogrammet.

Tuberkulose forekommer i enkelte lokalsamfund, og der er fortsat lokaliserede tilfælde af tuberkulose, der almindeligvis forløber hurtigere og voldsommere hos børn og unge end hos voksne. Derfor er vaccination mod tuberkulose genindført i Grønland og gives allerede få dage efter fødslen. Grønlands Sundhedsvæsen har etableret et særligt tuberkulose-team, der rykker ud for at bistå med smitteopsporing, diagnostik og behandling i lokalsamfundene.

Forekomsten af kønssygdommene gonorré, syfilis og clamydia er fortsat høj i Grønland, specielt for så vidt angår gonorré og clamydia. Syfilis er i det væsentlige udryddet, men er fortsat under overvågning nogen tid endnu. Der indberettes mange tilfælde af gonorré og clamydia for ældre børn og unge i alderen 14-24 år. Problemet er alvorligt, idet især clamydia medfører symptomløse underlivsinfektioner, der siden kan manifestere sig i form af graviditet uden for livmoderen eller eventuelt ved tillukning af æggelederne med sterilitet til følge. Problemet vækker bekymring, da det er udtryk for, at der dyrkes usikker sex, hvorfor betingelserne for udbredelse af HIV i samme aldersgruppe også er til stede. Området er genstand for mange forebyggelsestiltag og kampagner. Generelt kan oplyses, at der i forbindelse med lægekonsultation udleveres gratis svangerskabsforebyggende midler, herunder kondomer. Undersøgelse og behandling af veneriske sygdomme er gratis. Der er foretaget en målrettet uddannelse af grønlandsk sundhedspersonale med det veneriske område som arbejdsfelt med henblik på at overvinde eventuelle sprogbarrierer i mødet med de unge.

Der er hidtil kun registreret 2 tilfælde af medfødt HIV-infektion i Grønland. Der tilbydes screening af HIV-status i forbindelse med graviditetsundersøgelserne. Sundhedsvæsenet tilbyder moderne antiviral kombinationsbehandling for personer med aggressiv HIV samt AIDS i udbrud. Der er kun fundet sporadisk smitte af unge mennesker, idet smittereservoiret synes at være begrænset til midaldrende personer, navnlig i hovedstaden Nuuk og den næststørste by, Sisimiut.

Smitteoverførslen sker heteroseksuelt, og intravenøs smitteoverførsel er hidtil ikke registreret i Grønland.

X.F.2.b. Børnelægespeciale og rejsende specialisthold

Det pædiatriske speciale er ikke repræsenteret ved Landshospitalet, men der er indgået en ordning med Rigshospitalet i København, hvorefter der årligt udsendes rejsende børnespecialister til samtlige sundhedsdistrikter. På tilsvarende vis berejser et hold af børneortopæder med bistand af fysioterapeut, ortopædisk skomager og bandagist samtlige sundhedsdistrikter med særlig fokus på institutionsanbragte multihandicappede børn og unge. Der er endvidere etableret rejseturnus for øjenlæger og øre-næse-halslæger og audiologer, der ikke er fast etableret på Landshospitalet, således at samtlige sundhedsdistrikter betjenes årligt. I byer, hvor der ikke er naturlig adgang til optikerservice, er der ved sundhedsvæsenets mellemkomst arrangeret årlige optikerrejser, som regel i følge med øjenspecialisten.

X.F.2.c. Sundhedsvæsenets repræsentation i byer og beboede steder

Grønland er inddelt i 16 sundhedsdistrikter med hvert sit sygehus af vekslende størrelse, hvor der kan ydes fødselshjælp og operativ virksomhed, men kerneydelserne består i primær læge- og sygepleje. I de største bygder er der oprettet sygeplejestationer, betjent af sygeplejerske og sundhedsmedhjælpere. I de mindre bygder betjenes befolkningen af sundhedsmedhjælpere og i de mindste steder af medicindepotforvaltere. Der er adgang til telefon fra alle beboede steder, ligesom der ydes tolkebistand i nødvendigt omfang.

Sundhedsvæsenet har uden for Nuuk husstandsomdelt en sundhedshåndbog på henholdsvis dansk eller grønlandsk med henblik på højnelse af den almene sundhedsviden og egenomsorg.

X.F.2.d. Immuniseringsprogrammerne af børn

Der er siden 2001 foretaget indberetning om børnevaccinationer til Embedslægeinstitutionen, om end præcise data først vil foreligge senere. Generelt er dækningsgraderne af vaccination mod tuberkulose (BCG), difteri, kighoste (tussis), stivkrampe (tetanus), mæslinger (Morbilli), børnelammelse (polio) og hæmophilus influenza meget høje (95-98%), men dækningsgraden af oral polio er noget lavere. Gennemført vaccination mod Røde Hunde (rubella) skønnes at være 80%.

Der er i Grønland en høj bærerforekomst af smitsom leverbetændelse (hepatitis B), hvor smitteoverførsel sker ved fødslen fra moder til barn eller senere i livet ved seksuelt overført blodbåren smitte. Der er udarbejdet vaccinationsretningslinier samt indført blodscreening af bl.a. gravide for at kunne foretage vaccination af det nyfødte barn. En udvidelse af vaccinationsprogrammet med hepatitis B er anbefalet af Embedslægeinstitutionen og er til administrativ vurdering.

Forekomsten af smitsom meningitis er høj i Grønland, men er reduceret som følge af indførelsen af vaccination mod *hæmophilus influenzae* type B.

X.F.2.e. Sygdomsbekæmpelse og fejlnæring

Der har siden 1978 været foretaget bakteriologisk kontrol af drikkevand i alle grønlandske byer og i mere beskednen udstrækning af vandforsyningen i bygderne. Kontrollen udføres af Sundhedsvæsenets laboratorier og indberettes til de centrale landsdækkende myndigheder, herunder Embedslægeinstitutionen. Vandbårne infektioner ses ikke i Grønland. På grund af mulighed for brud på distributionsnettet er der indført drikkevandsklorering i byerne. 83% af befolkningen har adgang til helårsdrikkevand, 16% af befolkningen har adgang til drikkevand fra offentlige tappesteder. 1% af befolkningen har kun lejlighedsvist adgang til drikkevand i sommertiden eller ved smeltning af is.

Grønland har i kraft af Veterinærafdelingen i Direktoratet for Erhverv et kontrolsystem af producerede grønlandske fødevarer og importerede fødevarer. Da disse i væsentligt omfang er veterinært kontrollerede i Danmark inden afskibningen, skønnes fødevareforsyningen at være af høj kvalitet, og fødevareudløste infektioner ses yderst sjældent. Underernæring ses ekstremt sjældent hos børn i Grønland, men fejlnæring skønnes at forekomme hyppigt - som regel på grund af underlødige kost, herunder sodavand, chips og fastfood, samt uregelmæssige madtilbud i hjemmet. Skolebespisningsordninger er etableret adskillige steder og er populære. Der er forsøgsvist etableret et Ernæringsråd for Grønland.

X.F.2.f. Miljømedicinske tiltag

Ved luftstrømme og havstrømme føres forureningsstoffer fra den industrialiserede verden på den nordlige halvkugle med polområdet. Det drejer sig om bly, kviksølv og cadmium, DDT, persistent organic pollutants, organichloriner med flere. Stofferne opkoncentreres i den marine fødekæde for slutteligt at ende i mennesker, som er afhængig af kost fra havet. Der er således fundet særdeles høje koncentrationer af disse stoffer i lokalbefolkningen, især på den grønlandske østkyst og i Nordgrønland, hvor fisk, hval og sæl, isbjørne m.fl. udgør hovedparten af ernæringen. Særdeles høje koncentrationer er fundet i mælken fra diegivende kvinder, hvilket kan indebære et dilemma i forbindelse med rådgivning om amning og afvejningen mellem mælkens gode og dårlige egenskaber.

Da stofferne har betydning for nervesystemets og hjernens udvikling, for funktionen af immunsystemet eller har hormonlignende effekter, følges situationen med alvor. Der foretages årlige undersøgelser for at spore fremkomst af eventuelle skadevirkninger, ligesom der er planlagt monitoreringsaktiviteter mange år frem i tiden. Grønland-Danmark har ansvaret for "Human Health"-delen af the Arctic Monitoring and Assessment Programme, AMAP. Overvågningen

finansieres gennem det danske Miljøministerium og indebærer et cirkumpolart samarbejde om problemerne med Alaska, Canada, Rusland, Island og de skandinaviske lande.

X.F.3. Social sikkerhed (artikel 26)

Adgangen til økonomisk bistand i henhold til den sociale lovgivning fremgår af Socialdirektoratets cirkulærer om gældende sociale kontantydelse. Der vil endvidere kunne ydes børnetillæg i henhold til landstingsforordningen om offentlig pension samt i henhold til landstingsforordningen om orlov, ligesom der vil kunne ydes dagpenge ved graviditet, barsel og adoption. Endvidere kan nævnes Landstingsforordning nr. 11 af 31. oktober 1996 om børnetilskud, hvorefter der ydes børnetilskud på grundlag af forældrenes årsindkomst. Børnetilskuddet har til formål at bidrage til sikringen af ensartede levevilkår for alle børn. Børnebidragsydelse efter Landstingsforordning nr. 2 af 3. marts 1994 om udbetaling af underholdsbidrag mv. til børn samt adoptionstilskud er ligeledes ensartede og ydes med henblik på at sikre mindrebedemlede forsørgere af børn og unge.

Det kan endvidere oplyses, at der ydes børnetillæg til forsørgere på permanent overførselsindkomst i form af førtidspension eller alderspension. Forsørgere på midlertidig overførselsindkomst efter landstingsforordningen om hjælp fra det offentlige ydes hjælp på baggrund af en konkret vurdering, hvori også forsørgelsesforpligtelsen over for børnene indgår.

X.F.4. Barnets ret til omsorgsforanstaltninger (artikel 18(3))

I Grønland findes en række forskellige muligheder for dagpasning af børn, herunder børn med forældre i arbejde. Der er med Landstingsforordning nr. 7 af 21. maj 2002 om daginstitutioner, dagpleje mv., der trådte i kraft den 1. januar 2003, sket en udskillelse af de bestemmelser i landstingsforordningen om hjælp til børn og unge, der vedrører anbringelse i daginstitution og dagpleje. Udskillelsen skal ses som udtryk for, at tilbud om dagpasning ikke anses som foranlediget af sociale problemer, men derimod som almindelige pasningstilbud.

Det fremgår af landstingsforordningen om daginstitutioner, dagpleje mv., at formålet med dagtilbud er på bedst mulig vis at støtte og tilgodese børns og unges udvikling i samarbejde og forståelse med forældrene, herunder ved at fremme alsidig udvikling af drenge og piger, så barnets muligheder for en social tilværelse styrkes, og dets selvværd bevares. Dagtilbudene har endvidere til formål at fremme barnets udvikling, sundhed, skabende evner og færdigheder gennem aktiviteter, der bidrager til at stimulere barnets fantasi, kreativitet og sproglige udvikling, samt at styrke barnets følelsesliv og lade dem tilegne sig medbestemmelsesret, medansvar og selvstændighed.

De forskellige dagpasningstilbud omfatter vuggestuer og kommunal dagpleje, der tilbydes til børn i alderen 0 – 2 år, aldersintegrerede institutioner, der tilbydes børn i alderen 0 – 6 år, børne-

haver og kommunal dagpleje, der tilbydes børn i alderen 3 – 6 år, samt fritidshjem, der tilbydes børn i alderen 7 – 15 år. Fordelingen af de forskellige typer dagtilbud blandt de grønlandske kommuner fremgår af tabel 26.

En institution kan højst have 4 børnegrupper, som hver højst kan have 24 pladser. Gruppernes sammensættes, så der i videst muligt omfang er lige mange børn af hvert køn, idet der ikke i øvrigt lægges vægt på børnenes religion, kultur eller nationalitet eller deres sociale eller etniske oprindelse.

De offentlige daginstitutioner hører under og drives af kommunen, der også godkender daginstitutionens bestyrelse. Kommunen opkræver endvidere forældrebetaling, hvis størrelse afpasses efter husstandens indkomst. På dagplejeområdet træffer kommunen bestemmelse om, hvor mange børn og i hvilken alder en dagplejemor vil kunne passe i sit hjem.

Nanortalik kommune	1 børnehave, 2 vuggestuer og 1 aldersintegreret institution
Qaqortoq kommune	4 integrerede daginstitutioner, 1 børnehave
Narsaq kommune	2 børnehaver, 1 vuggestue
Paamiut kommune	1 børnehave, 1 vuggestue, 1 fritidshjem og et antal dagplejere samt 1 integreret daginstitution i bygden Arsu
Nuuk kommune	5 vuggestuer, 9 dagplejer, 12 integrerede daginstitutioner, 6 fritidshjem
Maniitsoq kommune	5 daginstitutioner, 1 fritidshjem, samt 1 ”børneparkering” i bygden Atammik og 1 ”børneparkering” i bygden Kangaamiut
Sisimiut kommune	9 daginstitutioner, 6 kommunale dagpleje-hjem samt 1 ”børneparkering” i bygden Sarfannguaq, 3 kommunale dagpleje-hjem i bygden Itelleq og 1 daginstitution i bygden Kangerlussuaq
Kangaatsiaq kommune	1 integreret daginstitution, 1 dagplejer
Aasiaat kommune	2 vuggestuer, 2 børnehaver, 1 integreret daginstitution
Qasigiannguikommune	2 børnehaver, 1 vuggestue
Qeqertarsuaq kommune	1 børnehave
Ilulissat kommune	3 vuggestuer, 3 børnehaver, 2 integrerede daginstitutioner, 1 fritidshjem samt 24 pladser i dagpleje i byen og 26 pladser i bygderne fordelt med 10 i Qeqertaq, 8 i Saqqaaq, 6 i Ilimanaq og 2 i Oqaatsut
Uummannaq kommune	1 integreret daginstitution, 1 børnehave samt 1 dagpleje-center i bygden Ikerasak
Upernavik kommune	1 daginstitution
Ammassalik kommune	1 børnehave, 1 vuggestue, 1 integreret daginstitution samt 1 legestue i bygden Isertoq og 1 legestue i bygden Isertoq
Ittoqqortoormiit kommune	1 dagpleje-center.

Tabel 26. Opgørelse over daginstitutioner i de grønlandske kommuner.

Offentlige dagpasningsmuligheder anvendes tillige som socialpædagogiske foranstaltninger i det omfang, barnet har behov for pædagogiske tiltag i forbindelse med omsorgspleje, udviklingsproblemer, eller forældrene har behov for støtte til varetagelsen af et handicap hos barnet.

Lederen af en daginstitution skal have mindst 3 års pædagogisk uddannelse, og mindst halvdelen af det normerede personale skal have en pædagogisk uddannelse.

Af Daginstitutionens redegørelsen for 2002 fremgår det, at der i Grønland den 1. januar 2001 var 6.760 børn under 6 år, mens der i alt var 4.309 normerede daginstitutionspladser. Det reelle antal pasningstilbud var imidlertid kun 3.862, da der hengår to normerede pladser for hvert barn under 3 år eller hvert handicappet barn under 6 år. Der er endvidere etableret pladser i de kommunale dagplejeordninger til 369 børn. Det fremgår, at den gennemsnitlige dækningsgrad er 61 procent på landsplan, hvilket er en stigning i forhold til tidligere år. Yderdistriktskommunerne har typisk de laveste dækningsgrader, mens de største kommuner har de højeste dækningsgrader. 18 procent af alle børn i Grønland i alderen 0 – 6 år står på ventelisten til en daginstitution- eller dagplejeplads.

Landstingsforordning nr. 7 af 21. maj 2002 om daginstitutioner, dagpleje mv. indeholder bestemmelser, der fastsætter pædagogiske målsætninger for daginstitutionernes drift. Det fremgår endvidere af landstingsforordningen, at hver daginstitution forud for dens oprettelse skal have udformet en vedtægt for daginstitutionens bestyrelse, ledelse og drift samt normeringen af antallet af børn og personale, ligesom der skal opstilles målsætninger for det pædagogiske arbejde. Vedtægten vedtages af kommunalbestyrelsen og stadfæstes af landsstyremedlemmet for Familier og Sociale Anliggender.

X.F.5. Retten til rimelig levestandard (artikel 27 (1) og (3))

X.F.5.a. Børnenes andel af den samlede befolkning

Den 1. januar 2002 var der i Grønland 17.379 børn under 18 år svarende til 31 procent af befolkningen. Heraf boede 13.937 børn i byerne og 3.442 i bygderne. Det fremgår af tabel 27, at antallet af børn under 18 år har været faldende i perioden 1998 – 2002. I 1998 var der 17.779 børn under 18 år, mens der i 2002 var 17.379. Dette svarer til et fald i børns forholdsmæssige andel af den samlede befolkning fra 32 procent i 1998 til 31 procent i 2002.

	Antal	Forholdsmæssige andel i befolkningen (pct.)
I alt 1998	17.779	32
Dreng	9.061	30
Piger	8.718	33
I alt 1999	17.682	32
Dreng	9.001	30
Piger	8.681	33
I alt 2000	17.589	31
Dreng	8.681	29
Piger	8.908	34
I alt 2001	17.498	31
Dreng	8.615	29
Piger	8.883	34
I alt 2002	17.379	31
Dreng	8.806	29
Piger	8.573	33

Tabel 27. Børn under 18 år vist efter antal og i procent af den samlede befolkning. Kilde: Grønlands Statistik.

X.F.5.b. Befolkningens fordeling på husstande og husstandsindkomster, herunder antal børn

Den 1. januar 2002 var der i alt 21.713 husstande i Grønland med et gennemsnit på 2,6 personer i hver husstand, idet den gennemsnitlige husstandsstørrelse i bygderne var på 3,1 personer i hvert husstand. I tabel 28 – 30 er den gennemsnitlige husstandsindkomst efter skat (rådighedsindkomsten) oplyst for en række forskellige former for husstande opgjort efter antallet af voksne og børn i husstanden. Som det fremgår heraf, er den gennemsnitlige skattepligtige husstandsindkomst efter skat (rådighedsindkomsten) højere i husstande med to voksne og to børn end i husstande med to voksne og ingen eller kun et barn, mens der ikke ses samme tendens for husstande med to voksne og tre eller flere børn, hvor indkomsten tværtimod er lavere end i husstande med færre børn. Det skal bemærkes, at indkomstopgørelserne ikke tager højde for skattefri sociale ydelser eller den naturalieøkonomi, som navnlig i yderdistriktskommunerne spiller en betydelig rolle for husholdningerne.

	Antal	Gennemsnitlig husstandsindkomst
Husstande uden børn	12.322	204.545 kr.
Husstande med et barn	3.497	282.261 kr.
Husstande med to børn	2.653	309.252 kr.
Husstande med tre eller flere børn	2.207	296.758 kr.

Tabel 28. Antal husstande og gennemsnitlig husstandsindkomst efter skat i 2000 opgjort på antal børn i husstanden. Kilde: Grønlands Statistik.

	Antal	Gennemsnitlig husstandsindkomst
Husstande med to voksne uden børn	3.763	277.021
Husstande med to voksne og et barn	1.818	297.160
Husstande med to voksne og to børn	1.616	323.291
Husstande med to voksne og tre eller flere børn	1.388	287.700

Tabel 29. Antal husstande med to voksne og gennemsnitlig husstandsindkomst efter skat i 2000 opgjort på antal børn i husstanden. Kilde: Grønlands Statistik.

	Antal	Gennemsnitlig husstandsindkomst
Husstande med en voksen uden børn	7.008	118.604
Husstande med en voksen og et barn	808	119.133
Husstande med en voksen og to børn	434	112.981
Husstande med en voksen og tre eller flere børn	202	109.169
Husstande med en voksen kvinde uden børn	2.428	92.728
Husstande med en voksen kvinde og et barn	639	108.852

Tabel 30. Antal husstande med en voksen og gennemsnitlig husstandsindkomst efter skat i 2000 opgjort på antal børn i husstanden. Kilde: Grønlands Statistik.

X.F.5.c. Arbejdsmarkedet

Det følger af hjemmestyrets bekendtgørelse nr. 37 af 29. december 1995 om tilskud til kommu-

nale ungdomstjenester, at kommunerne skal etablere opkvalificerende beskæftigelsestilbud til de unge i aldersgruppen 15 – 24 år, som efter afsluttet skolegang mangler forudsætninger for at kunne integreres på arbejdsmarkedet eller optages på en uddannelse, samt andre unge, der står uden arbejde. Lovgivningen er ved at blive ændret med henblik på etablering af rådgivnings- og vejledningscentre i kommunerne for alle grupper af arbejdsløse og arbejdssøgende, herunder unge. Tre kommuner har allerede oprettet forsøgsvisse rådgivnings- og vejledningscentre.

X.G. Uddannelse, fritid og kulturelle aktiviteter (artikel 28, 29 og 31)

X.G.1. Barnets ret til uddannelse (artikel 28)

X.G.1.a. Folkeskolen

Som nævnt i afsnit X.A.2 gennemgår folkeskolen en reform under betegnelsen Atuarfitsialak ”Den gode skole”. Landstinget har på sit forårsmøde i 2002 vedtaget Landstingsforordning nr. 8 af 21. maj 2002 om folkeskolen, der træder i kraft den 1. august 2003 og berører elever til og med 6. klasse. En række opfølgende forslag er endvidere blevet udarbejdet og afventer landsstyrets godkendelse.

Forordningen fastsætter en almindelig undervisningspligt, men ingen skolepligt. Ethvert barn, der bor i Grønland, eller som skal opholde sig i landet i mindst 6 måneder, har således ret og pligt til at deltage i folkeskolens undervisning eller anden undervisning, der står mål med de almindelige krav hertil. Undervisningspligten indtræder fra skoleårets begyndelse i det kalenderår, hvor barnet fylder 6 år, og ophører efter, at barnet har modtaget regelmæssig undervisning i 9 år. Fritagelse fra undervisning efter 8 års undervisning forudsætter, at der iværksættes et erhvervs- og uddannelsesforløb for den pågældende elev. Folkeskolen tilbyder børn og unge vederlagsfri undervisning i et 10-årigt skoleforløb.

Det fremgår af forordningen, at undervisningen skal varieres, så den svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger. I hvert fag samarbejder lærer og elev løbende om fastlæggelse af de mål, der søges opfyldt, hvorefter elevens arbejde tilrettelægges under hensyntagen til disse mål. Arbejdsformer, metoder og stofvalg skal ligeledes fastlægges i samarbejde mellem lærerne og eleverne.

Eleven skal i samråd med sine lærere udarbejde en handleplan, som indgår i den løbende evaluering og danner udgangspunkt for elevens videre undervisnings- og uddannelsesforløb. Evalueringen skal tage udgangspunkt i elevens egen vurdering og elevens udbytte af skolegangen. I forbindelse hermed drøftes den handleplan, som eleven har udarbejdet i samråd med sine lærere.

For at huse de børn i byggerne, som er nødt til at færdiggøre deres folkeskoleuddannelse i kommunens hovedby, oprettes der elevhjem og kollegier i tilknytning til de eksisterende skoler. På

særligt indrettede kostskoler kan der endvidere optages handicappede elever, som af hensyn til den videre skolegang eller eventuel genoptræning nyder godt af et ophold uden for hjemmet. Ophold på elevhjem, kollegier og særligt indrettede kostskoler er vederlagsfrit.

Til hjemmeboende skoleelever på 9. klassetrin eller senere udbetales der et månedligt tilskud i 10 måneder. Tilskuddet var i skoleåret 1999/2000 på kr. 919,10 om måneden. Tilskuddet reduceres med stigende forsørgerindkomst for helt at bortfalde ved en vis indkomstgrænse. Gymnasieelever (GU-elever) og elever på folkeskolens afgangsprøve, enkeltfag, har mulighed for at søge uddannelsesstøtte fra Grønlands hjemmestyre. Uddannelsesstøtten androg i marts 1999 kr. 2.000 pr. måned for hjemmeboende og kr. 4.000 pr. måned for udeboende. Der ydes et tillæg til uddannelsesstøtten for studerende med børn.

Grønlands Seminarium (Ilinniarfissuaq) varetager uddannelse og videreuddannelse af folkeskolelærere og forestår herunder en decentral læreruddannelse. I 1999 var der indskrevet cirka 200 lærerstuderende, mens der i 2002 var indskrevet cirka 240. Seminariet uddanner 35–37 skolelærere om året.

De fysiske rammer for folkeskolerne er meget svingende, og der er et betydeligt behov for renoivering samt nybyggeri.

Efter en opgørelse foretaget den 1. oktober 2002 er der 642 lærere (herunder forskolelærere), der underviser på grønlandsk. Hertil kommer 223 lærere, der ikke underviser på grønlandsk, men på dansk. Endelig findes der 357 uuddannede undervisere (timelærere), hvilket svarer til 303 lærerstillinger. Især i yderdistriktskommunerne er der ansat mange timelærere. Den gennemsnitlige klassekvotient var i skoleåret 1999/2000 16 elever pr. klasse i byskolerne. I skoleåret 1998/1999 var der i alt 11.087 elever i folkeskolen, heraf 1.829 fra bygderne, mens der i skoleåret 1999/2000 var i alt 11.164 elever i folkeskolen, heraf 1.859 fra bygderne.

X.G.1.b. Gymnasiale Uddannelser

Grønlands gymnasiale uddannelse (GU) er adgangsgivende til de videregående uddannelser i Grønland, Danmark og udlandet. GU-skolerne er beliggende i Nuuk, Aasiaat og Qaqortoq. GU er treårig og hører som en del af det danske gymnasiale system under det danske undervisningsministerium. Omkring 30 procent af en årgang påbegyndte GU i 1998 og 1999. 73 studenter bestod GU i 1998, mens tallet i 1999 faldt til 61 studenter for i 2000 igen at stige til 86.

Der er i rapporteringsperioden etableret specialistgymnasier i form af HHX- og HTX-uddannelser i Grønland. HHX-uddannelsen, der er et handelsgymnasium, er beliggende i Qaqortoq, mens HTX-uddannelsen, der er et teknisk gymnasium, er i Sisimiut.

X.G.1.c. Erhvervsuddannelser

STI-uddannelserne, der blev indført i 1990, omfatter en række faglige grunduddannelser, der optager elever med folkeskolens afgangsprøve. STI-uddannelserne omfatter uddannelse inden for bygge- og anlægsområdet, jern- og metalområdet, handel og kontor, levnedsmiddel, social- og sundhedsområdet, de grafiske grunduddannelser, serviceområdet og de eltekniske grunduddannelser.

X.G.1.d. Gennemførelse af uddannelsesforløb

Det høje frafald på uddannelserne udgør et særligt problem i Grønland. Af publikationen Uddannelsesstatistik 2002:1 fra Grønlands Statistik fremgår det således, at omkring 38 procent af de uddannelsessøgende ikke gennemfører deres uddannelse. Frafaldsprocenten er højest for de faglige grunduddannelser og lavest for de videregående uddannelser. Der kan være flere årsager til afbrydelse af uddannelsen, herunder skoletræthed, for lave adgangskrav til optagelse på en uddannelse sammenholdt med et højere fagligt niveau på selve uddannelsen, mangel på tilstrækkelig uddannelsesvejledning samt manglende dansk- og engelskkundskaber. Der er etableret en fælles vejledergrunduddannelse for lærere, rådgivningslærere, vejledere og arbejdsmarkedskonsulenter mv. med henblik på at kunne yde bedre vejledning og rådgivning til de uddannelsessøgende.

X.G.2. Formålet med uddannelsen (artikel 29)

Det fremgår af Landstingsforordning nr. 8 af 21. maj 2002 om folkeskolen, at folkeskolen i samarbejde med hjemmet skal medvirke til, at eleven tilegner sig alle nødvendige kundskaber og færdigheder samt at udvikle elevens anlæg og evner og fremme elevens sundhedsmæssige, sociale og emotionelle udvikling. Folkeskolen skal endvidere bidrage til, at eleven kan skabe sig et harmonisk og selvstændigt liv, fremme åndsfrihed og tolerance hos eleven og styrke medansvar og samarbejde mellem eleverne samt mellem lærerne og eleven.

Folkeskolen skal tilbyde et sundt og trygt indlæringsmiljø, der fremmer elevens evne til selvstændig tænkning og kritisk stillingtagen, elevens evne til at give udtryk for egne meninger, holdninger og følelser samt elevens målrettethed, omstillingsevne, engagement og kreativitet.

I henhold til landstingsforordningen skal Folkeskolens undervisning endvidere give eleven mulighed for at tilegne sig nyttige kundskaber, arbejdsformer og faglige kompetencer, ligesom eleven skal udvikle sine individuelle evner, forberede sig til uddannelse og erhverv og tilegne sig alsidige udtryksformer og sproglige kompetencer. Endvidere skal Folkeskolen skabe sådanne rammer for dagligdagen og arbejdet i skolen, at eleven udvikler sit selvværd og sin selvtillid samt sine evner til samarbejde, sin ansvarsfølelse og sin respekt for andre mennesker.

Folkeskolens hele virksomhed skal endvidere skabe grundlag for, at eleven udvikler sin viden om og forståelse af egen samfundsmæssig identitet, kultur og værdier, ligesom eleven bør tilegne sig viden om og udvikle forståelse for andre kulturer og indføres i en demokratisk tankegang. Endelig skal eleven gøres bevidst om sine egne demokratiske rettigheder og pligter og udvikle forståelse for sit eget ansvar over for samfundets udvikling og for dets samspil med naturen.

X.G.3. Fritid og kulturelle aktiviteter (artikel 31)

Landskassen yder tilskud til og driver en række institutioner inden for kultur- og fritidsområdet. Således ydes der tilskud til aviser, Grønlands Radio og TV, Grønlands Kulturhus (Katuaq) samt en række øvrige kultur- og fritidsorganisationer. Endvidere driver hjemmestyret Det Grønlandske Landsbibliotek, Grønlands Nationalmuseum og Arkiv og øvrige museer. Kulturlovgivningen omfatter bl.a. biblioteksvæsen, museumsvesen, arkivvesen, fritidsvirksomhed, samt radio- og fjernsynsvirksomhed. De samlede kommunale udgifter til undervisning og kultur androg i 2001 i alt 160,7 mio. kr., hvoraf 54,1 mio. kr. tilgik aktiviteter rettet mod børn og unge.

X.H. Specielle beskyttelsesforanstaltninger (artikel 22, 30, 32 – 35, 37 – 38 og 40)

X.H.1. Flygtningebørn (artikel 22)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit IX(a)(i) samt Danmarks 2. periodiske rapport fra 1998, afsnit 21 – 25, idet det bemærkes, at de i nærværende rapport afsnit IX.A nævnte sagsbehandlingsregler vedrørende uledsagede flygtningebørn ikke er sat i kraft for Grønland.

X.H.2. Beskyttelse mod økonomisk udnyttelse (artikel 32)

Der er i medfør af lov nr. 295 af 4. juni 1986 om Arbejdsmiljø i Grønland⁸, fastsat en række bestemmelser om børns og unges arbejdsmiljø. Det fremgår heraf, at børn under 15 år ikke må anvendes til erhvervsmæssigt arbejde, bortset fra let hjælpearbejde 2 timer dagligt. Unge mellem 15 og 18 år må ikke beskæftiges mere end 10 timer i døgnet og skal have en samlet hvileperiode på mindst 12 timer i døgnet. Hvileperioden skal omfatte tidsrummet mellem kl. 22 og kl. 05, med mindre den pågældende er beskæftiget i fiskeindustrien og fyldt 16 år. Tillige gælder bekendtgørelse for Grønland nr. 152 af 18. april 1972 om unge menneskers farlige arbejde.

Der er i Arbejdsministeriets Bekendtgørelse nr. 400 af 24. juni 1986 for Grønland om børns lettere erhvervsmæssige arbejde fastsat nærmere regler om, hvilke former for lettere arbejde, der må udføres af børn, der er fyldt 10 år og hvilke former for lettere erhvervsmæssigt arbejde, der må udføres af børn, der er fyldt 13 år. Der er endvidere fastsat nærmere regler om, hvilke former

⁸ Arbejdsmiljø-området er ikke hjemtaget til Grønland, dvs. dansk lovgivning gælder for Grønland, den danske arbejdsminister er øverste administrative myndighed vedrørende arbejdsmiljøspørgsmål i Grønland, og Arbejdstilsynet for Grønland er en af flere danske tilsynskredse.

for arbejde, der ikke må udføres af børn, der ikke er fyldt 15 år, fordi det er farligt for den pågældendes sundhed, sikkerhed eller udvikling. Endelig er der fastsat nærmere regler for den højst tilladte daglige og ugentlige arbejdstid for børn i de respektive aldersgrupper.

Der arbejdes på en ændring af lov om Arbejds miljø i Grønland, herunder af reglerne for unge under 18 år. Et udkast til lovændring er forelagt Grønlands hjemmestyre til udtalelse.

Lovændringen forventes at resultere i en sammenskrivning af de gældende bekendtgørelser, der indholdsmæssigt vil svare til den danske bekendtgørelse nr. 516 af 14. juni 1996 om unges arbejde. Hermed vil de grønlandske arbejdsmiljøregler leve op til ILO-konvention nr. 138 om mindstealder for adgang til beskæftigelse.

Ifølge Grønlands Statistik var 2.884 unge i alderen 15 – 19 år i 1999 beskæftiget med erhvervsarbejde i Grønland. Af disse var godt 2.000 unge beskæftiget i den private sektor og 830 i den offentlige. De unge var primært beskæftiget i detailhandelen (666), produktionssektoren (herunder fiskeindustrien) (378), hotel- og restaurationsbranchen (285), rengøring (101), samt jagt- og fangstvirkosomhed (165). Til sammenligning boede der i det pågældende år i alt 17.682 personer under 18 år i Grønland. Antallet af beskæftigede under 15 år er ukendt.

Der blev i 2001 anmeldt 3 arbejdsulykker blandt unge og ingen arbejdsbetingede lidelser. I 2001 blev 3 sager om ulovligt børnearbejde anmeldt til politiet. 2 af sagerne blev afgjort med henholdsvis 1 udenretlig bødevedtagelse og 1 henlæggelse. Arbejdstilsynet har ikke modtaget underretning om afgørelse af den sidste sag.

X.H.3. Beskyttelse mod ulovlig brug af narkotika mv. (artikel 33)

X.H.3.a. Euforiserende stoffer

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit IX(c)(ii).

Grønland har samme regler, som Danmark havde frem til 1992. Den i praksis vigtigste forskel mellem lovgivningen i Danmark og lovgivningen i Grønland er, at en række euforiserende stoffer, som er undergivet kontrol i Danmark, ikke er undergivet kontrol i Grønland. Dette drejer sig om nye – typisk syntetiske – stoffer. Grønlands hjemmestyre, der har kompetencen til at revidere lovgivningen, har ikke taget skridt hertil.

X.H.3.b. Alkohol

Børns adgang til alkohol og udskænkingssteder er reguleret i Landstingslov nr. 11 af 11. november 2000 om salg og udskænkning af alkoholiske drikke. Det fremgår heraf, at salg eller udskænkning af stærke eller svage alkoholiske drikke til personer under 18 år ikke er tilladt, jf. §

18, stk. 1.

Efter lovens § 18, stk. 5 har personer under 18 år ikke adgang til restaurationer og andre udskænkingssteder, hvor der udskænkes stærke eller svage alkoholiske drikke efter klokken 20.00, medmindre de ledsages af forældre, værge eller en anden myndig person med særligt ansvar for den pågældende.

X.H.4. Beskyttelse mod seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug (artikel 34)

X.H.4.a. Forebyggelse af seksuelle overgreb mod børn

PAARISA har iværksat en række tiltag med henblik på at opfylde landsstyrets forebyggelsespolitiske målsætning vedrørende forebyggelse af seksuelt misbrug af børn (se herom afsnit X.F). I 1999 afholdtes der således en større konference om seksuelt misbrug af børn i Grønland, som blev til i et samarbejde mellem hjemmestyret og Red Barnet i Danmark. Som en direkte udløber af konferencen har hjemmestyret i 2001 etableret en anonym, landsdækkende telefonrådgivning, "Børnetelefonen", hvor børn kan få råd og vejledning af en voksen medarbejder, som er uddannet inden for børn- og familieområdet. Der blev endvidere udgivet tre små bøger til børn i alderen 3-18 år, som på alderssvarende vis oplyser om konsekvenserne af seksuel kontakt mellem børn og voksne samt børnenes ret til at sige fra og mulighed for at søge hjælp.

På lokalt niveau udfører et antal særlige forebyggelseskonsulenter oplysningsarbejde og deltager tillige i et tværfagligt samarbejde med kommunerne, ligesom enkelte konsulenter forestår samtalegrupper for seksuelt misbrugte børn og unge.

I perioden 2001-2003 er der endvidere gennemført en ekstraordinær indsats i de to yderdistriktskommuner Ittoqqortoormiit og Qaanaaq. Der er udarbejdet en handlingsplan for hver kommune med henblik på at gennemføre en særlig indsats for omsorgssvigtede og misbrugte børn og unge, herunder ved involvering af børnenes forældre. Den overordnede projektledelse vedrørende Ittoqqortoormiit varetages af en særlig komité, hvis medlemmer omfatter repræsentanter fra hjemmestyret, Politimesteren i Grønland og det landsdækkende Alkohol- og Narkotikaråd samt borgmesteren i Ittoqqortoormiit og et antal medlemmer udpeget af kommunalbestyrelsen. Der er årligt afsat cirka 1 mio. kr. til projekterne i de to yderdistriktskommuner.

Øvrige tiltag, som vil blive gennemført i 2003, omfatter projektet "Min krop er min", som består i udgivelsen af undervisningsmateriale og i en teaterturné, der har til hensigt at formidle børns ret til deres egen krop, samt projektet "Unge trivsel", som gennem en landsdækkende undersøgelse af 10. klasseelevers seksuelle erfaringer med voksne søger at kortlægge omfanget og graden af seksuelt misbrug med henblik på at støtte planlægningen af en kommende forebyggende indsats. Endvidere planlægges der udsendt en folder om sikker chat på Internettet til brug for skoler,

klubber og biblioteker.

Fremskridtene med hensyn til gennemførelsen af FN-konventionen om Barnets Rettigheder har i rapporteringsperioden været kendetegnet ved opbruddet af en række tabuer, hvilket blandt andet har givet sig udslag i en omfattende offentlig debat om seksuelt misbrug af børn og unge. Der er i løbet af samme periode indtrådt en stigning i antallet af anmeldte seksuelle overgreb, hvilket umiddelbart er bekymrende, men på den anden side også kan opfattes som udtryk for større bevidsthed og afstandtagen, herunder fra ofrenes side.

X.H.4.b. Uddannelsesmæssige tiltag

Pædagogiske medarbejdere ved døgninstitutionerne for børn og unge i Grønland tilbydes et 3-årigt modulopbygget efteruddannelsesforløb i analyse og behandling af alvorlig omsorgssvigt, herunder i form af seksuelle og voldelige overgreb. Der kan optages 20 medarbejdere på kurset ad gangen. Det første hold påbegyndte kurset i juni måned 1999, og et efterfølgende hold vil påbegynde kurset i november måned 2003.

Der er endvidere etableret en modulopbygget efteruddannelse for kommunale sagsbehandlere. Uddannelsen er 3-årig, og det første hold på i alt 32 medarbejdere forventes færdiguddannet i 2003. Målet med kurset er at opbygge deltagerne både fagligt og personligt, herunder at sætte dem i stand til med større sikkerhed at gribe tidligt ind i familier, hvor omsorgssvigt udgør en trussel mod børns eller unges velfærd, at arbejde målrettet med henblik på at forberede anbragte børns tilbagevenden til deres familier, og at arbejde med seksuelt misbrugte børn og unge. Det er hjemmestyrets vurdering, at uddannelsen bibringer deltagerne nødvendig viden og metoder på området og derved styrker det lokale arbejde med omsorgssvigtede og seksuelt misbrugte børn og unge.

Politiet i Grønland har på baggrund af en anbefaling fra en arbejdsgruppe nedsat af Den Grønlandske Retsvæsenkommission i særlig grad rettet opmærksomheden mod behandlingen af sager vedrørende seksuelle overgreb mod børn. Som følge heraf er der i efteråret 2002 gennemført et målrettet uddannelsesforløb for 20 politifolk med særlige evner og interesse for behandling af denne type sager. Specialuddannelsen har navnlig haft til formål at sætte deltagerne i stand til på skånsom og objektiv vis at afhøre børn og unge, der har været udsat for sædelighedskrænkelser. Det tilsigtes herefter, at sådanne sager alene behandles af politifolk, som har gennemgået det pågældende uddannelsesforløb.

X.H.4.c. Afhøring af børn i sager om seksuelle overgreb

Der er endvidere etableret mulighed for videoafhøring af børn, som tiltalte og dennes bisidder vil kunne overvære andetsteds, jf. Politimesteren i Grønlands cirkulæreskrivelse nr. 86 af 11. no-

vember 2002 vedrørende afhøring og undersøgelse af børn, som har været udsat for seksuelle overgreb, samt Politimesterens dagsbefaling II nr. 21. Videoudstyret er transportabelt og vil derfor kunne anvendes til afhøringer hvor som helst i Grønland. Formålet med en sådan afhøring er at undgå at udsætte barnet for at skulle afgive forklaring både hos politiet og i en eller flere efterfølgende retsinstanser. Videooptagelsen vil i givet fald kunne anvendes som bevis på lige fod med en indenretlig forklaring.

I praksis vil politiet, når der indgår en anmeldelse om seksuelt misbrug af et barn, tage kontakt til barnet med henblik på at vurdere, om barnet er egnet til afhøring. Herved lærer barnet desuden den pågældende politimand nærmere at kende, ligesom barnet vil føle sig mere tryk under den senere afhøring. Der vil under den første kontakt være en bistandsperson for barnet til stede, som enten kan være en forælder eller en person fra de sociale myndigheder. Bistandspersonen vil ligeledes være til stede og støtte barnet under den senere afhøring.

Afhøringen foretages efterfølgende på et sted, der i størst muligt omfang tilgodeser barnets tarv. Afhøringen søges gennemført så kort og skånsomt som muligt og må højst vare en time. Efter afhøringen overtages den videre behandling af barnet af det professionelle system, hvilket som oftest vil sige de sociale myndigheder i samarbejde med sundhedsmyndighederne.

X.H.5. Beskyttelse mod bortførelse, salg mv. (artikel 35)

Bortførelse, salg og handel med børn forekommer uhyre sjældent i Grønland. Der var dog i årene 1994 og 1995 to tilfælde, hvor børn blev bortført af den ene forælder. I begge tilfælde fandt forældrene dog en løsning, så børnene kunne tilbagebringes. Hjemmestyret har på denne baggrund endnu ikke fundet anledning til at tiltræde Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om civile virkninger af internationale børnebortførelser eller Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed. Danmark opretholder derfor foreløbig et forbehold til de pågældende konventioner, for så vidt angår Grønland. Det forventes dog, at man fra dansk side ved udgangen af 2003 vil forelægge landstinget en række love på området, herunder lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser mv., med henblik på disses senere ikrafttræden i Grønland. De to konventioner vil i givet fald samtidig skulle tiltrædes også for Grønlands vedkommende.

X.H.6. Beskyttelse af barnet i forbindelse med væbnede konflikter (artikel 38)

Der henvises til Danmarks 1. periodiske rapport fra 1993, afsnit IX(ii) samt nærværende rapport afsnit X.B.5.

X.H.7. Børn i strafferetsplejen (artikel 37 (b)–(d) og 40)

Børn under 15 år kan ifølge Kriminalloven ikke foranstaltes og bliver derfor heller ikke retsfor-

fulgt. Hvis børn og unge under 15 år pågribes under foretagelse af en kriminel handling, kontakter politiet de sociale myndigheder, som træffer foranstaltninger i henhold til den sociale lovgivning. Børn er i øvrigt omfattet af de samme straffeprocessuelle regler som voksne.

Der henvises til afsnit X.D.8 vedrørende strafformer i Grønland. Det bemærkes i den forbindelse, at Kriminallov for Grønland indeholder bestemmelser om særlige foranstaltninger over for unge lovovertrædere. Er den tiltalte ved dommens afsigelse under 18 år, kan retten som vilkår i en betinget dom således fastsætte, at den dømte kommer under børne- og ungdomsforsorgen. En prøvetid for et barn eller en ung kan ikke overstige 3 år. Retten kan endvidere idømme den pågældende bøde.

Unge sigtede under 18 år beskikkes en værge ved afhøringer, som enten kan være en forælder eller en person fra de sociale myndigheder. På samme måde beskikkes der en værge for vidner under 15 år.

Lovovertrædere under 18 år må ikke dømmes til anbringelse i anstalt, medmindre særlige omstændigheder gør en sådan anbringelse påkrævet.

Den 1. oktober 2002 var der i alt 184 personer, som var under tilsyn af kriminalforsorgen, hvoraf 32 var i alderen 15 – 19 år. Der foreligger ikke aktuelle tal for børn og unge i andre foranstaltningsformer.

X.H.8. Artikel 30 – Børns ret til egen kultur, egen religion og eget sprog

Der henvises afsnit X.C.1 vedrørende integration af grønlandsk- og dansktalende børn i folkeskolen samt afsnit X.D.7, hvoraf det fremgår, at mængden af bøger på grønlandsk er stigende.

XI. Bilagsfortegnelse

Følgende tekster er vedlagt i engelsk oversættelse som bilag til denne rapport:

Inkorporering af menneskerettighedskonventioner i dansk ret (betænkning 1407 afgivet af Inkorporeringsudvalget, resumé på engelsk), København, 2001

Børneloven (lov nr. 460 af 7. juni 2001)